

**Az egyetemi hallgatók szervezett oktatáson kívüli
intézményi művelődése**

Dr. Rác Béláné Mojzes Katalin

Bölcsészdoktori értekezés

Szeged

1981

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
I. Az egyetemi hallgatókról	4
II. A vizsgálatok elemzése, hipotézisek felállítása	
1. A vizsgálatokról	7
2. A vizsgálatba bevont egyetemi hallgatók objektív adatai	11
3. Hipotézisek	18
III. Az egyetemi hallgatók szabadidejéről és művelődési szokásainak alakulásáról az időmérlegek tükrében	21
IV. A város által biztosított intézményes művelődési lehetőségek igénybevétele	
1. Az egyetemi hallgatók mozilátogatási szokásairól	43
2. Az egyetemi hallgatók színházlátogatási szokásairól	53
3. Az egyetemi hallgatók hangversenylátogatási szokásairól	69
4. Az egyetemi hallgatók múzeum- és tárlatlátogatási szokásairól	77
V. Az egyetem által biztosított intézményes művelődési lehetőségek	86
1. A KISZ-klub látogatásáról	87
2. A Collegium Artium et Polytechnicum látogatásáról	96
3. Az Art Kino látogatásáról	103
4. A Filmmúzeum látogatásáról	107
Összefoglalás	113
Jegyzetek	118
Irodalom	123
Melléklet	

Bevezetés

Dolgozatunkban arról kívánunk tájékoztatást adni, hogy a József Attila Tudományegyetem hallgatói hogyan használják ki művelődésük szempontjából mindazokat a lehetőségeket, amelyeket az egyetem és a város biztosít számukra.

Célunk az egyetemi, városi intézményi művelődési lehetőségek igénybevételén keresztül bemutatni az egyetemi hallgatók művelődési szokásait.

Vizsgáljuk, hogy a szervezett oktatáson kívül az intézményi művelődés milyen helyet foglal el a hallgatók szabadidejének struktúrájában. A szabadidőn belül milyen a művelődési szokások szerkezete, gyakorisága, mely tényezők befolyásolják e szokásokat.

Feladatunknak tekintettük annak meghatározását, hogy a különböző környezetből az egyetemre került hallgatók tudnak-e élni az új adottságokkal, változnak-e művelődési szokásaik, és ha igen, milyen irányba. Vizsgáljuk, hogy melyek azok az öntevékeny és szervezeti lehetőségek, amelyek a hallgatók kulturális, művelődési igényeit kielégítik. Elemezzük, hogy milyen tényezők befolyásolják a hallgatók művelődési szokásait.

A művelődési szokások ismerete nagymértékben segíthet abban, hogy helyesen váltsuk valóra "Az oktatási miniszter 104/1976. /MK 1./ OM sz. utasítását és irányelveit", mely

szerint a felsőoktatási intézmények közművelődési tevékenysége nem választható el a képzés, az oktató- és nevelőmunka egészétől: célkitűzéseiben is igazodnia kell a kommunista szakemberképzés követelményeihez.¹

Az egyetemi művelődési élet kialakításánál törekedni kellene arra, hogy kialakuljon a hallgatókban az önművelés igénye azért, hogy az egyetemi végzettség természetes velejárója legyen az olyan embertípus, aki saját személyiségét önállóan fejleszti, önállóan gondolkodik, összehasonlít, választ és értékkel. Az egyetemi oktatás egyik fő céljának kellene tekinteni, hogy sokoldalúan művelt, kommunista szakemberek hagyják el az egyetemet, akik majdán, mint leendő tanárok vagy más területen dolgozó értelmiségiek alkalmasak legyenek arra, hogy befogadják az irodalom, a zene, a képzőművészet alkotásait, ugyanakkor ezek továbbadásával fejleszteni tudják mások izlését, elősegítsék leendő tanítványaik kulturális nevelését.

Kutatásunk végeredményeképpen célunk egy olyan vizsgálati kép kialakítása, mely szintézisében láttatja a hallgató művelődése szempontjából az egyetem és a város intézményei által nyújtott művelődési lehetőségek használatát. Vizsgálatunkkal szeretnénk felhívni az oktatók figyelmét bizonyos hiányosságokra, amelyek gátolják, hogy az egyetemről sokoldalúan művelt értelmiségi szakemberek kerüljenek ki.

I. Az egyetemi hallgatókról

Az egyetemi hallgatók objektív helyzete alapvetően különbözik más társadalmi rétegek vagy csoportok tagjainak helyzetétől. Egy sajátos társadalmi csoportot képviselnek, melyben még bizonyos szempontból meghatározó az a társadalmi osztály, réteg, ahonnan jöttek, amiben szüleik élnek, ugyanakkor már annak a rétegnek a jegyei is fellelhetők, amelyik rétegbe végzésük után kerülnek. Mint hallgatók inhomogén társadalmi csoportot képviselnek, mely a diploma megszerzésével válik mindinkább homogénné. Tanulmányaik időszaka alatt az életkor és a diplomaért való küzdelem teszi őket egységessé. Az egyetemen eltöltött évek életüknek egy olyan szakasza, amikor a felnőtt ember minden jogával rendelkeznek, de általában mentesek a felnőtt státtusszal járó kötelességektől. A társadalmi munkamegosztásban tanulmányi munkájukkal vesznek részt.

"Az egyetemi hallgatók az első éven számos új státust és szereppozíciót vesznek fel. Továbbá különböző formális és nem formális csoportok tagjaivá, s ezzel sajátos hagyományok, minták és különböző reagálási módok »birtokosaivá válnak« . Mindezek a körülmények formálják az új hallgatók életét..."²

Az egyetemi hallgatóknál is kialakul egy sajátos hallgatói életmód, mely alapvetően különbözik mind a hasonló korú dolgozó fiatalok, mind a középiskolás tanulók életmódjával.

tól. Életmódjukat alapvetően az egyetemi munkarend alakítja, befolyásolja. Tevékenységstruktúrájukra az életritmusban megfigyelhető ciklikusság a legjellemzőbb, ahol szorgalmi időszak, vizsgaidőszak, szakmai gyakorlat és szünidő váltja egymást. Így az egyes időszakokban másképpen alakul az életmódot befolyásoló három lényeges elem: a munka, a szabadidő és a személyi ellátásra fordítható idő. Mi a legjellemzőbbnek a hallgatói életmódra a szorgalmi időszakot tartjuk, és a továbbiakban az ebben az időszakban folytatott intézménysített művelődési lehetőségek kihasználásával kívánunk foglalkozni.

A hallgatók napi időmérlegét vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy néhány órás munkaidőt néhány órás szabadidő követ. Ez lényegesen eltér a középiskolás korétól, de különbözik a hasonló korú dolgozó fiatalok időbeosztásától is. A rendelkezésre álló szabadidőt sem lehet egy tömbben felhasználni, mert a szabadidő több kisebb rész-szabadidőre tagolódik -- állapítja meg Szentirmai László a tevékenységstruktúra elemzéseivel kapcsolatban.³ A hallgatók órarendje, munkaideje nem egy folyamatos időszakban történik, így a szabadidő is jobban szétforgácsolódik. Ugyanakkor a hallgatók -- ésszerű korlátokon belül -- viszonylag saját belátásuk szerint szabják meg, hogy az egyes tevékenységekre mennyi időt fordítanak. Minden tevékenységüknek van egy rugalmassági jellemzője, és ha a körülmények kényszere ezt megköveteli, a leginkább "összenyomhatók", elhalaszthatók vagy el-

hagyhatók a szabadidő-aktivitások. Szalai Sándor kimutatta a szabadidő-rétegek egyikének-másikának sajátos rugalmas voltát. A szabadidő-tevékenységek közt a rugalmasság nagyon eltérő, a tevékenységek egy része (nagyobb része) kevésbé rugalmas.⁴

A művelődésre fordítható idő egyrészt függ a hallgató szabadidejének nagyságától, szükségletétől, választásától, hajlamától, adottságától, másrészt viszont az objektív feltételektől, amelyeket e téren a konkrét társadalmi környezete teremt számára.

A művelődési lehetőségek mint objektív tényezők -- az egyetemi városban -- jelen vannak, és a személyiség dönti el, hogy mit helyez előtérbe, mit választ a lehetőségek közül, illetve mit nem választ. Ugyanakkor a művelődési tevékenységeknél is érvényesül bizonyos mértékű kényszer, mivel a "társadalom mindig meghatározott normákat és előírásokat támaszt az egyén magatartásával szemben. Az ember többé-kevésbé tudatosan alkalmazkodik a külső »objektívációkhoz«, hagyományokhoz, szokásokhoz, tehát ezek is belejátszanak a tevékenységek determinálásába."⁵ A hallgatók státusz-szimbólumhoz tartozónak érzik bizonyos művelődési alkalmakon való részvételt is, új kulturális aktivitások, törekvések kialakítását. "Különösen olyan hallgatóknál lehet ezt tapasztálni, akik számára az egyetem nemcsak a felsőfokú képzés lehetőségeit jelenti, hanem egy életkeretet is, amely számukra a középiskolás korhoz képest előrelépést, magasabb kulturális státuszt jelent."⁶

II. A vizsgálatok elemzése, hipotézisek felállítása

1. A vizsgálatokról

A József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárában már több mint egy évtizede folyik az egyetemi hallgatók életmódjának kutatása. A vizsgálatokat dr. Szentirmai László tudományos főmunkatárs végzi. Empirikus módszerekkel vizsgálja az egyetemi hallgatók életmódjának tartalmát. Az életmód tartalmának tekinti "az összetevékenység alkotóelemeinek (munka, munkához kapcsolódó idő, szabadidő, fiziológiai tevékenységekre fordított idő) állandóan ismétlődő hierarchikus rendszerét, amelyet a természeti, társadalmi, az egyéni és személyiség tényezők határoznak meg."⁷

Dolgozatomban a hallgatói életmódból a szabadidő azon részével foglalkozom, amelyeket a hallgatók a város és az egyetem által biztosított művelődési intézményekben töltöttek el.

Az 1973., 1976. és az 1978-as tanév szorgalmi időszakában készült empirikus vizsgálat még nem publikált és nem elemzett adatait használom fel, melyeket Szentirmai László bocsátott rendelkezésemre. Így dolgozatom általánosságban másodlagos, részleteiben elsődleges elemzés eredménye, mivel a vizsgálatok adatait előzőleg egy tömbben, általánosan értékelték, illetve részletesen csak az olvasással foglalkoztak.

A vizsgálatok szorgalmi időszakban készültek, mivel ez a legjellemzőbb időszaka a hallgatói életmódnak, ugyanakkor a hallgatók ekkor nyerhetők meg az együttműködésre. A szorgalmi időszak az egyetemre járásnak az az időszaka, amikor -- ellentétben a vizsgaidőszakkal -- az otthoni tanulás mellett órára, gyakorlatra, szemináriumra járnak el a hallgatók, és emellett a művelődésre is tudnak időt szakítani.

Alapkérdőívnek tekintettük a feldolgozáskor az 1976/77-es tanév szorgalmi időszakában készült empirikus vizsgálat adatait, mely a József Attila Tudományegyetem hallgatóinak életmódját és művelődési szokásainak összefüggését vizsgálta. Az elemzés során több esetben felhasználtuk az 1973-ban és 1978-ban készült vizsgálatok időmérleg-adatait is.

Az 1976/77-es tanévben készült empirikus vizsgálatot az egyetem három karának 20 százalékát átfogó reprezentatív vizsgálat biztosította. A kérdőíves vizsgálatba bevont hallgatók kiválasztása a véletlen kiválasztás módszerével történt. Az alapsokaság alfabetikus névsorából minden ötödik hallgató került a mintába. Így a kiválasztás objektív, ugyanis az alapsokaság elemeinek egyenlő esélyt biztosít a bekerülésre. Az értékelte kérdőívek száma 496 volt.

A kérdőív 109 kérdést tartalmazott, amelynek egy része feltárta a hallgatók objektív helyzetét, az egyetem hierarchiájában elfoglalt helyét. Ezek nemre, karra, évfolyamra, ta-

nulmányi eredményre, lakásra stb.-re vonatkozó kérdések. A további kérdések a művelődési szokásokra, a művelődési alkalmakon -- többek között az intézmények rendezvényein -- való részvétel gyakoriságára, a munkára, tanulásra fordított időre, olvasási szokásokra, társaskapcsolatokra kerestek választ. Az adatokat a Kibernetikai Laboratórium R 40-es számítógépe dolgozta fel.

A dolgozatban felhasználtuk az 1973. április 11-18. között végzett empirikus vizsgálat adatait is. A vizsgálat a József Attila Tudományegyetem hallgatóinak 20 százalékos mintájával készült. Ebből a reprezentatív vizsgálatból elsősorban az egyhetes időmérleg adatait használtuk fel. Az időmérleglapot szerdától keddel bezárólag, reggel 6 órától 24 óráig, 15 perces időbeosztással kellett kitölteniük a hallgatóknak. Ha a tevékenység 15 percnél rövidebb volt, akkor több tevékenységet is összevonhattak, ha hosszabb elfoglaltságuk volt, pl. moziba mentek, akkor 8 x 15 percet összekapcsolhattak. A hét minden napjáról összesen 423 teljesen kitöltött, értékelhető tevékenységnaplót kaptunk. A megkérdezettek közül a nők és a férfiak aránya az egyetemen képviselt arányuknak megfelelő. Az 1973-as vizsgálat eredményeit Szentirmai László "Egyetemi hallgatók Szegeden" című könyvében dolgozta fel. Elemezte a tevékenységstruktúra egészét, a munka- és szabadidő összetevőit, a könyvtári látogatást,

valamint az olvasást, és különös figyelmet szentelt a szabadidőnek. Nem foglalkozott viszont részletesen azzal, hogy az intézményes művelődés milyen helyet foglal el a hallgatók tevékenységstruktúrájában, milyen szerepet játszik szabadidejükben. Az 1973-as időmérleg-felvételekből azokat használtuk fel, amelyek a hallgatók művelődési intézményekben eltöltött idejére vonatkoznak.

Ugyanakkor felhasználtuk az 1978. november 29. és december 5. között készült újabb egyhetes időmérleg-felvétel adatait is, mely a hallgatók 20 százalékos mintájával készült. "Az időmérleg-vizsgálat kiindulópontjául az a kérdés szolgált, mire fordítják egy adott héten hétköznapijaik és vasárnapjaik, munkanapjaik és pihenőnapjaik 24 óráját a felsőoktatási intézmények hallgatói, akik különböző személyi feltételek és munkakörülmények között tevékenykednek."⁸

A két egyhetes időmérleg összehasonlításánál nem szabad megfeledkeznünk arról a tényről, hogy mindkét vizsgálat a szorgalmi időben történt ugyan, mégis lényeges eltérést tapasztalhatunk. Az 1973-as vizsgálat időpont kiválasztása "tipikus", mivel a szorgalmi időszak közepére esett, egyforma távolságra az előző és az elkövetkező vizsgaidőszaktól. Az 1978-as empirikus vizsgálat a vizsgaidőszak előtt történt, amikor a hallgatók tevékenységeit alapvetően a vizsgákra való készülés motiválta. Ekkor 437 teljes hétre vonatkozó tevékenységnaplót kaptunk vissza.

E két egyhetes tevékenységnapló alapján valóságos képet kaphatunk az egyetemi hallgatók tevékenységstruktúrájáról, mind a szorgalmi időszak közepén, mind közvetlenül a vizsgaidőszak előtt.

A tevékenységnaplók feldolgozása is kódolással történt, ahol az egyes tevékenységek -- előre megállapított -- megfelelő kódszámot kaptak. 1973-ban 62 kódszámot, 1978-ban 65 kódszámot alakítottunk ki. Az 1978-as tevékenységnapló feldolgozását is a Kibernetikai Laboratóriumban végezték el.

2. A vizsgálatba bevont egyetemi hallgatók objektív adatai

Az 1976/77-es tanév szorgalmi időszakában készített empirikus vizsgálat során a hallgatókról 496 értékelhető kérdőív érkezett be. Mintánkban a nők aránya kétszerese volt a férfi hallgatók arányának, s ez az arányszám megegyezik az összegyetemi megoszlással is. A megkérdezett hallgatók több mint fele, 54 százaléka kollégiumban, diákokthozban lakik. Kar szerinti megoszlásban vizsgálva azt látjuk, hogy míg a jogászok 44 százaléka, addig a természettudományi karra járó hallgatók közel 61 százaléka lakik kollégiumban. [1. melléklet] A munkás, paraszt származású hallgatók háromnegyed része, míg a diplomával rendelkező értelmiségi szülők gyermekeinek csak egyharmada lakik kollégiumban. [2. melléklet]

Évfolyam szerinti megoszlásban vizsgálva a kollégiumban lakó hallgatókat, az elsőévesek arányát találjuk a legnagyobb mértékűnek. Míg az elsőévesek háromnegyede, addig az ötödéveseknek csak a fele lakik kollégiumban. Ugyanakkor az albérletben lakók száma ötödévre duplájára emelkedik. [3. melléklet]

Igen érdekes eredményt kapunk, ha az érettségi helyét és az érettségi eredményét összehasonlítjuk. Azok a hallgatók, akik kitűnő és jeles eredménnyel érettségiztek, 40 százalékban kis városban érték el ezt az eredményt, míg a közepesen érettségizettek 41 százaléka nagyvárosból került az egyetemre, s csupán csak egyharmada kis városból. [3. melléklet] Tehát a kis városból jövőeknek már az egyetemre való bekerülésnél bizonyítaniuk kell a jobb eredménnyel.

A településstruktúrából következő hátrányokat később a tanulmányi eredményben már sikerül felszámolniuk. Itt nem látnunk lényeges különbséget a tanulmányi eredmény és az érettségi helye között. A hallgatók több mint fele kitűnő, jeles tanulmányi eredménnyel került az egyetemre. Az ilyen eredménnyel végzett hallgatók közel háromnegyed része nő volt. [3. melléklet] Egyetemi tanulmányaik alatt ezt az eredményt többnyire nem tudták tartani, mivel arra a kérdésre, hogy a legutolsó tanulmányi eredményük milyen volt, csak minden 5. hallgató jelölte be, hogy jeles vagy kitűnő. Ez az arányszám a lányoknál is romlott. Míg az érettségi eredménynél a lányok több mint fele (53 %) kitűnő vagy jeles, addig ez a legu-

tolsó tanulmányi eredmény esetében lecsökken 20 százalékra.

[4. melléklet]

Vizsgálatunk szempontjából igen lényeges az a kérdés, hogy milyen társadalmi háttérrel rendelkezik a hallgató. A művelődési szokások alakulásánál meghatározó a család kulturális környezete, az a közeg, ahonnan a hallgató az egyetemre került. A megkérdezettek közel fele (44 %) megyeszékhelynél kisebb városban érettségizett, tehát hátrányosabb településstruktúrával rendelkező területről került az egyetemi városba. A kis városban érettségizettek között a bölcsészek aránya a legalacsonyabb, a természettudományi kar hallgatóinak száma a legmagasabb. [5. melléklet] Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy a bölcsészeknél -- köztük az idegen nyelv szakosoknál -- igen lényeges a nagyobb település, ahol külön nyelvvórákra is lehetőség nyílik.

A továbbiakban érdemes megvizsgálnunk a szülők iskolai végzettségét, illetve foglalkozásukat.

1. táblázat. Az édesapa iskolai végzettsége (százalékban)

Iskolai végzettség	N = 496
Egyetem, főiskola	42
Érettségi, szakközépiskola	22
8 általános vagy annak megfelelő pl. 4 gimnázium	26
Ennél kevesebb	10
Összesen:	100

Mint a táblázatból is leolvasható, 10 egyetemi hallgató közül több mint négynek az édesapja egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezik. A foglalkozási megoszlás is hasonló arányokat mutat, ami részben az iskolai végzettségből következik. A hallgatók egyharmada (33 %) munkás, paraszt származású és fele szellemi, értelmiségi.

2. táblázat. Az édesapa iskolai végzettsége kar szerint (százalékban)

Iskolai végzettség	Kar		
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK N = 231
Egyetem, főiskola	43	41	42
Érettségi, szak- középiskola	22	22	22
8 általános vagy annak megfelelő	26	28	25
Ennél kevesebb	9	9	11
Összesen:	100	100	100

A táblázatból leolvashatjuk, hogy mind a három karon a diplomával rendelkező szülők gyermekei vannak a legnagyobb arányban. Az egyes karok között nincs lényeges eltérés, ami azt is mutatja, hogy a szülők iskolai végzettsége nem befolyásolja döntően, hogy melyik karra jár a hallgató.

Az apa iskolai végzettsége és ennek megfelelően a társadalmi munkamegőszítésben elfoglalt helye, azaz a foglalkozása, igen erősen összefügg a hallgató tanulmányi eredményével. A hallgatóknál is szerepet játszik még az otthoni "indíttatás", aminek hiányát az egyetemen többnyire önerejükől kell pótolniuk.

3. táblázat. A legutolsó tanulmányi eredmény az apa iskolai végzettsége szerint (százalékban)

Az apa legmagasabb iskolai végzettsége	Tanulmányi eredmény			
	Jeles N = 102	Jó N = 259	Közepes N = 121	Elégséges N = 9
Egyetem, főiskola	42	42	40	67
Érettségi, szak-középiskola	22	20	26	33
8 általános vagy annak megfelelő	30	26	26	-
Ennél kevesebb	6	12	8	-
Összesen:	100	100	100	100

A jeles, kitűnő tanulmányi eredménnyel tanuló hallgatók 42 százalékánál az apa iskolai végzettsége egyetem, illetve főiskola. Ugyanez az arány tapasztalható akkor is, ha foglalkozással összefüggésben nézzük a tanulmányi eredményt. [6. melléklet] A tanulmányi eredmény alakulásánál azt tapasztaljuk,

hogy a lányok általában gyengébb tanulmányi eredményt tudnak felmutatni. A megkérdezett lányoknak közel 20 százaléka jeles vagy kitűnő, míg több mint egynegyed részük közepes. A fiúk 22 százaléka jeles, kitűnő, és ugyanennyi a közepes is. [4. melléklet]

A tanulmányi eredményt évfolyam és kar szerint vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a természettudományi kar hallgatói között találunk legkisebb számban jeles, kitűnő eredménnyel tanuló hallgatót, míg a bölcsészek között a legtöbbet. A bölcsész hallgatók közel egynegyed része jeles tanuló. A bölcsészek érték el legjobb tanulmányi átlagot is (4,0), a leggyengébbet pedig a jogászok. Ezt mutatja az is, hogy a jogászok között találunk legtöbb közepes rendű tanulót és náluk van a legkevesebb jó tanulmányi eredményt elérő is. [4. melléklet] A jeles tanulmányi eredményt elérték közel egyharmadát a negyedéves hallgatók között találjuk, míg a legkevesebbet a harmadévesek között. Ez valószínűleg abból adódik, hogy a harmadéves hallgatóknak a másodév második felének tanulmányi eredménye volt utolsó eredményük, s köztudott, hogy ekkor kerülnek a hallgatók először igazi erőpróba elé, ekkor zajlanak le az első szigorlatok. A megkérdezett hallgatók tanulmányi átlaga 3,9 volt. A legjobb átlaggal az elsőévesek rendelkeztek, akiknél az utolsó tanulmányi eredmény az érettségi volt. A leggyengébb eredményt a harmadéves hallgatók érték el, az ő átlaguk 3,7 volt. [7. melléklet]

A tanulmányi eredmény alakulására döntő hatással van a hallgatók heti munkaidejének alakulása. A hallgatók közel 22 százaléknál a heti munkaidő -- amibe beletartozik a tanulmányi munka: azaz az egyetemen töltött idő, az otthoni tanulásra, kötelező olvasásra, jegyzetelésre, referátum készítésére fordított idő -- 36 és 44 óra között van. A megkérdezetteknek csak 4,6 százaléka rendelkezik 26 óra alatti munkaidővel, míg viszonylag magas azoknak a száma, közel 17 százalék, akik azt vallották, hogy 54 óra feletti munkaidővel rendelkeznek. Az 54 óra munkaidővel rendelkezők között legnagyobb arányban lányokat találunk. A 26 óra alatti munkaidővel rendelkezők között közel kétszer annyi a fiú, mint a lány hallgató. [8. melléklet] Általában elmondhatjuk, hogy a nő hallgatók szorgalmasabbak, több időt fordítanak munkára, tanulásra, mint férfi kollégáik. Kar szerinti megoszlást vizsgálva: a természettudományi kar hallgatói fordítanak leg több időt tanulmányi munkára, míg legkevesebbet a jogászok. A jogászok több mint háromnegyed részének heti 48 óra alatt van a munkaideje. A TTK-ás hallgatóknak viszont közel fele 48 óra feletti munkaidővel rendelkezik. [8. melléklet]

A szabadidő felhasználás szempontjából fontos megvizsgálunk, hogy a hallgatók szabadideje, önművelésre, szórakozásra fordított ideje hogyan alakul. A hallgatók közel egyharmadának -- saját megítélése szerint -- heti 14 óra alatt van a szabadideje. Nagyon alacsony azok száma, akik úgy nyilatkoztak, hogy ők 35 óra feletti szabadidővel rendelkeznek.

egy héten, és szintén kevés azok száma, akik úgy gondolták, hogy nekik nincs szabadidejük. A lányoknak általában kevesebb a szabadidejük, mint a fiúknak. [9. melléklet] A hallgatók 85 százalékának 28 óra alatt van a heti szabadideje. A jogászok általában több szabadidővel rendelkeznek, mint a bölcsészek és a TTK-sok. Míg a jogászok 35 százalékának heti 21 óra fölötti a szabadideje, addig a bölcsészeknek -- akiknél legkevesebb a szabadidő -- csak 17 százaléka rendelkezik 21 óra feletti szabadidővel. [9. melléklet]

3. Hipotézisek

Hipotéziseink felállításakor az előző vizsgálatok anyagaira, valamint a szakirodalomban található más, felsőfokú intézmények hallgatóinak körében végzett vizsgálatokból készült tanulmányokra támaszkodunk, és azokból a következő megállapításokat dolgoztuk ki:

1. Az egyetemi oktatás fő feladata, hogy megfelelő szakembereket biztosítson a népgazdaságnak. Ennek megfelelően az egyetem egy bizonyos szakirányú műveltséggel párosuló alpműveltséget biztosít hallgatóinak. Az egyetemeknek azonban sokoldalúan művelt, marxista-leninista világnézetű értelmiségi szakembereket kell kibocsátaniuk. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, a szervezett oktatáson kívül is művelődniük kell a hallgatóknak.

2. Amikor a szabadidőt és a művelődést mennyiségi oldalról vizsgáljuk, kiderül, hogy a művelődés időigényes

tevékenység, s ha a szükséges időmennyiség nem áll rendelkezésre, akkor a művelődés egyik elemi előfeltétele hiányzik. A hallgatók művelődésének vizsgálatakor is rendkívül fontos a hallgatók szabadidejének kvantitatív elemzése.

Megállapíthatjuk, hogy a hallgatóknál az egyetemre kerülés-kor a középiskolás életvitelre jellemző időalap újra felosztásra kerül, sok tekintetben teljesen megváltozik, átalakul, s így a művelődésre felhasználható időmennyiség is módosul. A hallgatóknak viszonylag kevés idejük marad önművelésre, művelődésre, különösen az olyan művelődésre, mely "kötött" időben és helyen történik.

3. Feltevésünk szerint a középiskolát befejezett és egyetemre kerülő hallgató művelődési érdeklődését differenciálja a családi környezet, a középiskola típusa és a korábbi helyi társadalmi környezet is. Az egyetem hallgatóinak többsége falusi-kisvárosi környezetből kerül az egyetemi városba. Az első időszakban ezek közül igen sokan fokozott aktivitást mutatnak az olyan művelődési lehetőségek használatára, melyre eddig kevésbé nyílt lehetőségük. Ez a fokozott aktivitás lényegében arra irányul, hogy "behozzák" a lemaradást, utolérjék a nagyvárosiakat.

4. Az egyetemi tanulmányok megkezdése valamennyi hallgató számára alapvetően új típusú feladatokat jelent. A cél, hogy megfelelő szinten teljesítse tanulmányi munkáját, ugyanakkor megvan benne a vágy az egyetem és a város művelő-

dési lehetőségeinek megismerésére. Az első évfolyamoknál jelentkező széleskörű művelődési aktivitás az egyetemen eltöltött évek számával általában csökken, illetve kialakul egy igényes, a művelődési lehetőségeket válogatva igénybevevő réteg.

5. A művelődési szokások alakulásánál a nem kifejezetten differenciáló tényezőnek mutatkozik. A férfiaknál általában csekélyebb kulturális érdeklődést tapasztalhatunk, de ha van ilyen érdeklődésük, az szelektivebb és önállóbb. A nők kulturális recepciója ezzel szemben sokoldalúbb, felületesebb és kevésbé egyéni, nagyobb konformizmus jellemzi, s elsősorban szórakozási-kikapcsolódási szükségleteik kielégítését szolgálja.⁹

6. Jelentős eltérések mutatkoznak a három kar művelődési szokásainak alakulásánál is. A természettudományi kar hallgatói azok, akik legtöbb művelődési intézménybe eljárnak, igyekeznek sokoldalúan tájékozódni. A bölcsészek érdeklődése szelektivebb, elmélyültebb, de közülük kerül ki legnagyobb százalékban a kultúra iránti passzivitást mutató csoport is.

III. Az egyetemi hallgatók szabadidejéről és művelődési szokásainak alakulásáról az időmérlegek tükrében

A József Attila Tudományegyetem hallgatóinak kulturális nevelőmunkáját -- mely szerves része az oktató-nevelőmunkának -- a KISZ és a Kulturális Bizottság segíti. Igyekeznek megvalósítani az 1976-ban megszületett közművelődési törvény határozatait, mely az egyetemi hallgatókra is jelentős feladatokat hárít. Az egyetemi hallgatókat -- hangsúlyozza a törvény -- az eddiginél jobban be kell kapcsolni a közművelődésbe. S így az egyetemek és főiskolák közművelődési tevékenységének konkrét feladataként jelöli meg, hogy az intézmény kulturális tevékenységét fejlessze, a hallgatókat felkészítse a közművelődési feladatokra és bekapcsolja őket a környezet kulturális életébe.

A kulturális életbe való bekapcsolódásnak két formája ismeretes. Az egyik az öntevékeny művészeti csoportok munkájában való részvétel, mint pl. egyetemünkön az Egyetemi Színpad, Egyetemi Énekkar, Tánccsoport stb. A másik, amikor a hallgatók résztvevői, látogatói egy-egy rendezvénynek. Ilyenek lehetnek egyrészt az egyetem által biztosított művelődési lehetőségek, mint pl. a Collégium Artium, Art Kino, Filmmúzeum és a klub rendezvényei. Másrészt a város által

nyújtott főbb intézmények művelődési lehetőségei: a színház, mozi, hangverseny, múzeum, tárlat stb. Vizsgálatunkat is erre a két nagy területre terjesztettük ki.

Az életmód megítélésében döntő szerepe van az időfelhasználásnak, azaz annak, hogy egy-egy tevékenységre mennyi átlag időt fordítanak, milyen gyakorisággal, milyen tényleges időtartamban és rendszerességgel. A hallgatói életmód megismerésének egyik legalkalmasabb eszköze az időmérleg-felvételek elemzése. "Az időmérleg-felvételek adatainak dinamikus elemzése, a különféle típusú tevékenységekre fordított időtartamok kompresszibilitásának és expanzivitásának vizsgálata nézetünk szerint bizonyos határok között igen jellemző szociológiai mutatókat szolgáltathat arra, hogy a vizsgált társadalmi csoportok vagy rétegek milyen jelentőséget tulajdonítanak e tevékenység fajtáknak életükben, mennyire értékelik, szükségelik őket — röviden: milyen keresletet tanúsítanak az életidő felhasználásának ezen módjai iránt."¹⁰ Az időmérleg-vizsgálatok megmutatják, hogy bizonyos időbeli kereten belül az emberek mennyi időt fordítanak különféle tevékenységekre, hol, mikor, mivel töltik idejüket.

Az egyetemi hallgatók művelődési szokásainak alakulását az 1973-as és 1978-as időmérleg-felvételek elemzésével, valamint az 1976-os standardizált kérdőív feldolgozásával mutatjuk be.

Először is célszerű meghatároznunk, hogy mit értünk szabadidőn, mivel a szabadidő nagysága befolyásolja a hallgatókat abban, hogy abból mennyi időt fordítanak művelődésre. A szabadidő meghatározásának első lépése a szabadidőnek időtartamként való értelmezése. Az 1973-as és 1978-as időmérleg-felvételek elemzésekor a mérhetőség oldaláról közelítettük meg a hallgatók művelődési szokásait. Ez a két vizsgálat szabadidőnek tekintette a munka- és egyéb kötelezettségektől mentes időt, valamint azt az időtartamot, amely nem szükséges a személyi ellátáshoz, alváshoz. Ezt a többé-kevésbé kötetlen időt az egyén konkrét társadalmi létének feltételeihez igazodva szabadon használhatja fel bármilyen tevékenységre, akár olyanokra is, amelyek különben munkának minősülnének, azonban az alkotó tevékenység és az életöröm egységét is megtestesíthetik.¹¹

Vizsgálatunkban a szabadidőhöz az alábbi tevékenységeket soroltuk:

1. Tömegkommunikációs eszközök használata:

- újságolvasás
- rádióhallgatás
- televízió nézés

2. Művelődési, szórakozási tevékenységek:

- mozi
- színház
- koncert
- tárlat
- zenehallgatás

3. Olvasás.
4. Társaskapcsolatok, egyetemi művelődési rendezvények:
 - klub látogatás
 - beszélgetés
 - séta, udvarlás
 - baráti társaság
5. Keresőmunka.
6. Sport.
7. Öntevékeny tudományos munka:
 - nyelvtanulás
 - szakmai beszélgetés
 - kutatómunka
8. Egyéb elfoglaltságok:
 - levélírás
 - öntevékeny művészeti csoport
 - hobby, kézimunka
 - rokonlátogatás
9. Passzív tevékenységek:
 - nem besorolható szabadidő-tevékenység
 - "löttyögés"
 - óra, amire nem ment el¹²

A hallgatók szabadidejének vizsgálatakor a munkaidő alakulását is természetesen figyelembe kell venni, mivel a szabadidő felhasználását befolyásolja a munkaidő hossza, továbbá az, hogy milyen jellegű maga a munka. Az egyetemi hallgatók munkaideje nem egyenlő a tanrendi elfoglaltságokkal,

ezenkívül magába foglalja a tanrendben nem előírt, többnyire otthon vagy könyvtárban folytatható munkát is.

Szentirmai László "Egyetemi hallgatók Szegeden" című kötetében¹³ a hallgatók munkaidejét két részre osztja:

1. Egyetemhez kötött munkaidő, azaz a tanrendben előírt munkaidő.
2. Otthon folytatható munka, azaz tanrendben nem előírt elfoglaltság, de a tanulmányi munka előfeltétele.

A József Attila Tudományegyetem hallgatói az 1973-as vizsgálatkor átlagban 55 óra feletti időt fordítottak tanulmányi munkára és egyéb kötelezettségekre, míg 1978-ban ez 52 óra és 40 percre csökkent le, de még ez is jóval magasabb, mint a hasonló korú dolgozó ifjúság munkaideje.

4. táblázat. Csoportosított tevékenységek¹⁴

	1973	1978
1. Munkaidő a tanulmányi munka és egyéb kötelezettségek	55 óra 36 perc	52 óra 40 perc
2. Szabadidő-elfoglaltságok	33 óra 33 perc	28 óra 36 perc
3. Élettani és személyi szükségletek	76 óra 59 perc	73 óra 42 perc
4. Hazautazás	1 óra 52 perc	13 óra 02 perc
	<hr/> 168 óra	<hr/> 168 óra

"Egy országos statisztikai felmérés szerint a 15-19 éves korcsoport hetente 32,6 órát fordít művelődésre (ezen belül a férfiak 31,5, a nők pedig 37,7 órát), az egyetemi hallgatók korcsoportjának megfelelő csoport heti művelődésre fordított ideje 31,1 óra."¹⁵ Ez a két korosztály és társadalmi csoport a legfogékonyabb a művelődési aktivitásokkal szemben. Ezt mutatja Pártos Judit megállapítása is: "a középiskolai tanulók és az egyetemi hallgatók részvételi arányszámai valamennyi művelődési lehetőséget figyelembevéve magasabbak, mint az érettségizetteké és a felsőfokú képesítéssel rendelkezőké, sőt egyetlen más csoportosítási szempontnál sem fordulnak elő nagyobb értékrendek, mint a tanulók a két csoportjánál."¹⁶ Ezt támasztják részben alá a mi vizsgálati eredményeink is, amelyek az országos statisztikai vizsgálat adatainál magasabb szabadidőt mutattak ki 1973-ban. [4. táblázat]

A hallgatók időmérleg-felvételének vizsgálatakor azt tapasztaljuk, hogy a szabadidő szerkezete is lényegesen eltér a dolgozók szabadidejének szerkezetétől. Mivel a szabadidő többnyire nem egységes tömbként használható fel, így a hallgatók jelentős százaléka rövidebb időtartamot igénylő szabadidő-tevékenységet folytat. Az intézményesített művelődési lehetőségeken való részvételhez viszont hosszabb szabadidő szükséges, így érthető a hallgatók alacsonyabb részvételi aránya ezeken a művelődési alkalmakon. A szabadidő szétaprózódása miatt kénytelenek olyan szabadidő-tevékenységeket választani, amelyek az egyetem körül valósíthatók meg. Ilyen pl. az

olvasás, mely nincs helyhez, időhöz kötve. A hallgatók körében az olvasás a leggyakoribb és legkedveltebb szabadidő-tevékenységek közé tartozik. 1973-ban átlagosan közel 5 órát fordítottak olvasásra szabadidejükből a hallgatók, míg 1978-ban csak 3 órát.

Az 1972/73-as tanév második félévének szorgalmi időszakában készült időmérleg-felvétel szerint a hallgatók lényegesen több szabadidővel rendelkeztek, mint az 1978-as felvétel időpontjában. [4. táblázat] Ennek több oka is lehet. Egyrészt az, hogy az 1978-as vizsgálat közvetlenül a vizsgaidőszak előtt történt, így a hallgatók elsősorban az elkövetkező vizsgákra, beszámolókra koncentráltak. Másrészt: 1978-ban lényegesen többen hagyták el hétvégére az egyetem székhelyét és utaztak hozzátartozóikhoz. Ez arra enged következtetni, hogy a hallgatók igen jelentős része nem tudott beilleszkedni az egyetemi életbe, még mindig erősen kötődött korábbi lakhelyéhez és baráti kapcsolataihoz. Viszont 1973-ban azért olyan alacsony a hazautazás részesedése a heti időalapból (1,1 %), mivel akkor zajlottak le az időszakos tanácstagi választások, és így azok a hallgatók, akiknek itt kellett szavazniuk, nem hagyhatták el a várost. Ezzel magyarázható, hogy jöllehet csökkent 1978-ban a szabadidő-tevékenységekre fordított idő -- ez az időkülönbség mégsem a tanulmányi munkára fordított időt növelte, hanem a hazautazását. Valószínű, hogy a hallgatók egy jelentős része a hazautazáskor is fordított némi időt tanulásra, de ez az időmérleg elemzésekor nem de-

rült ki, hiszen az otthon, illetve az egyetemtől távol töltött időt nem vizsgálták.

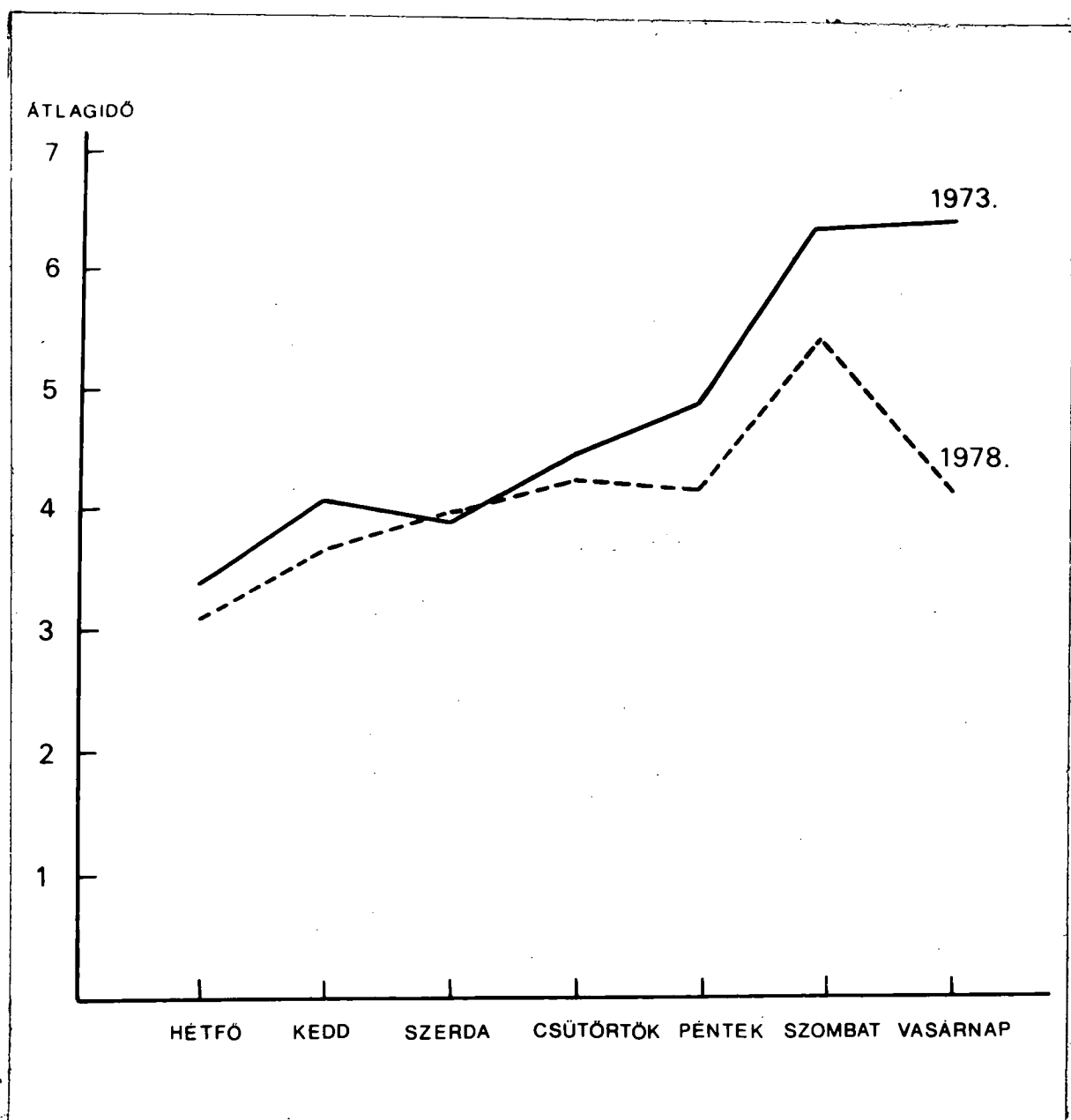
A két időmérleg összehasonlításakor a másik lényeges különbség az, hogy duplájára nőtt a keresőmunkára fordított idő nagysága. [10. melléklet] Míg 1973-ban a megkérdezett hallgatók 13 %-a folytatott kereső tevékenységet, addig 1978-ban minden ötödik hallgató vállalt pénzért munkát. "Jóllehet keresőtevékenységet csak szabadidőben, azaz nem munkaidőben végezhettek, ezt a tevékenységüket, ha nem is fogalmazták meg szakszerűen, de félszabadidőnek tekintik."¹⁷

Ugyancsak jelentősen megnőtt, több mint egy órával, a háztartási munkára fordított idő, ami szintén a szabadidő aktív felhasználásának rovására történt. Ennek oka valószínűleg az, hogy a hallgatók több időt töltöttek lakásukon, kolégiumban -- erre utal az egyetemhez kötött munkaidő két órával való csökkenése is -- tanulás címén, de a nagyobb "csábításnak" nem tudtak ellenállni, és tanulás helyett idejük egy részében háztartási munkát végeztek. Viszont nem hagyható figyelmen kívül, hogy a hallgatók legalább 8 %-a házas.

Az 1973-as szabadidő-elfoglaltságokat a hét egyes napjain vizsgálva azt látjuk, hogy a legtipikusabb egyetemi napon, szerdán -- amikor délelőtt is, délután is lehetnek egyetemi órák, szemináriumok -- a hallgatók mindössze 3 óra 43 perc szabadidővel rendelkeztek. [11. melléklet] Vasárnap ez a szabadidő-mennyiség átlagosan hat és fél órára emelkedik. Mivel ez a vizsgálat a szorgalmi időszak közepén tör-

tént, elég távol a vizsgaidőszaktól, így a hallgatók a hétvégeken több időt fordítottak szabadidő-tevékenységekre. 1978-ban, amikor a hallgatók már elég közelinek érezték a vizsgaidőszakot, már többet tanultak a hétvégeken, s így csökkent a szabadidőre felhasznált idő 1973-hoz képest. Ha egy grafikonon ábrázoljuk a szabadidő-elfoglaltságokra fordított idő nagyságát a hét egyes napjain, azt látjuk, hogy 1973-ban hétvégére fokozatosan növekszik a szabadidő és vasárnap éri el a csúcst. 1978-ban, ha az egész mintasokaságot vesszük alapul, akkor szombaton éri el a legnagyobb időráfordítást, majd a vasárnap megközelíti a szerdai nap szabadidejét. Ennek oka valószínűleg az, hogy vasárnap a hallgatók már több időt fordítanak tanulásra, mivel a következő héten már beszámolók, dolgozatírások lehetnek.

A szabadidős-elfoglaltságok alakulása 1973-ban és 1978-ban
(átlagidő, órában)

Az 1978-as időmérleg-felvétel elemzésekor rangsort állítottunk fel arra vonatkozóan, hogy az egyes megoszlások mennyi szabadidővel rendelkeznek. A megkérdezett hallgatók átlagosan 1710 perc (28,5 óra) szabadidővel rendelkeztek a vizsgálat hetében. Átlag feletti szabadidővel rendelkeztek az ötödévesek, a szüleiknél lakók, a férfiak és azok, akik a hét végén nem utaztak haza. Az előzőekben az időmérleg elemzésekor megállapítottuk, hogy a hallgatók háztartási munkára fordított ideje 1973-hoz képest megnövekedett. Mivel háztartási munkát főleg nő hallgatók végeztek és ezt nagyrészt szabadidejükből vették el, így lényegesen kevesebb szabadidejük marad, mint a férfi hallgatóknak, akik ezekre a tevékenységekre kevesebb időt fordítottak. Továbbá azok, akik nem utaztak haza, szintén nagyobb, hasznos művelődésre is fordítható szabadidővel tudtak gazdálkodni, mivel számukra a hétvége is rendelkezésre állt. Az évfolyamok között az ötödévesek rendelkeztek a legtöbb szabadidővel, mivel nekik van a legkevesebb tanrendben előírt elfoglaltságuk, azonkívül jelentősen megemeli szabadidős elfoglaltságuk nagyságát az is, hogy -- a szabadidő-tevékenységekhez sorolt -- öntevékeny tudományos munkára fordított idő náluk a legmagasabb.

6. táblázat. Szabadidő megoszlások 1978-ban.

		Perc	Óra	Perc
V. évesek	Otthon lakók			
		2122	35	22
		1862	31	02
	Férfiak	1791	29	51
	Akik nem utaz- nak haza			
IV. évesek	Közepes tan.	1771	29	31
		1666	27	46
		1619	26	59
	TTK-sok	1565	26	05
	Jogászok	1555	25	55
	Bölcsészek	1554	25	54
	Jó tanulók	1541	25	41
III. évesek	Kollégiumban lakók	1541	25	41
		1514	25	14
		1477	24	37
	Nők	1439	23	59
II. évesek		1430	23	50
	Albérletben lakók			
I. évesek	Akik haza utaztak	1428	23	48
		1274	21	14
		1143	19	03
	Átlag:	1710	28	30

Nagyon kevés szabadidővel rendelkeztek az elsőévesek. Az elsőéveseknek sok nehézséget okoz az új környezetbe való beilleszkedés, és ez kihat szabadidő gazdálkodásukra is. Nem tudják idejüket gazdaságosan kihasználni, nem tudják munkaidejüket sem racionálisan felhasználni. Szentirmai László "Egyetemi hallgatók Szegeden" című munkájában -- melyben az 1973-as időmérleget dolgozta fel -- többször is hangsúlyozza, hogy az elsőéves hallgatók nem tudnak beilleszkedni az egyetemi életbe, sok az "üresjárat", a "löttyögés", viszont a mindennapos tanulásban is ők állnak az első helyen. "Az időhiány elsősorban az I. évfolyamon jelentkezik, amikor a szülői ház differenciált indítása még leginkább érződik. Az I. éveseknek mindössze 19 százaléka gondolja úgy, hogy elegendő a szabadideje, és több mint 50 százaléknak az a véleménye, hogy a rendelkezésre álló idő nem elegendő. [...]

II.-III. évben tanulják meg a felsőoktatási intézmény követelményeihez való alkalmazkodást, erre az időre alakul ki olyan időgazdálkodásuk, amikor egyrészt eleget tesznek kötelezettségeiknek, másrészt részben lemondanak olyan elképzeléseikről, amelyek az I. évben az egyetemi város nyújtotta művelődési lehetőségek kihasználásáról kialakult bennük."¹⁸

Ezt támasztják alá az 1978-as vizsgálat időmérleg elemzése is, melyek szerint az első évtől ötödévig fokozatosan növekszik a szabadidő-tevékenységekre fordított idő mennyisége.

Kar szerinti megoszlásban nézve azt látjuk, hogy a szabadidőre felhasznált idő mennyiségében nincs lényeges elté-

rés. Az egyhetes időmérleg közel azonos szabadidőt mutatott ki a három kar hallgatói között.

A szabadidő mennyiségének alakulásánál egyik meghatározó tényező, hogy hol lakik a hallgató. Legtöbb szabadidővel a szüleiknél lakó hallgatók rendelkeztek, míg a legkevesebbel az albérletben lakók. Ennek okát abban látjuk, hogy az albérletben lakók időmennyiségükből igen tetemes mennyiséget használtak fel keresőmunkára, háztartási munkára és hazautazásra. (Figyelembe kell venni, hogy a házások nagy része is albérletben lakik.) Emiatt rendelkeztek viszonylag kevés szabadidővel. Az otthon, szüleiknél lakó hallgatók kedvezőben tudtak gazdálkodni idejükkel, hiszen az igen jelentős időt kívánó hazautazásra nem kellett időt fordítaniuk.

A tanulmányi eredmény is befolyásolja a szabadidő alakulását. Legtöbb szabadidővel a közepes tanulók, legkevesebbel a jeles, kitűnő tanulók rendelkeztek. A két csoport között -- a heti időmérleg-vizsgálat szerint -- csaknem 200 perc (3 óra 20 perc) az időkülönbség, a jelesek rovására. Ebből arra következtethetünk, hogy a jeles tanulók, ha tanulmányi eredményüket tartani akarják, kénytelenek szabadidejük egy részét is tanulmányi munkára fordítani.

Az előzőekben már megállapítottuk, hogy a szabadidő-tevékenységekhez a minden kötelezettségektől mentes tevékenységeket soroljuk. A következőkben e szabadidő-tevékenységek közül a művelődési, szórakozási tevékenységekhez besorolt mozi, színház, koncert, tárlat, valamint a klub látogatásával foglalkozunk.

Ha a szabadidő-tevékenységek közül kiemeljük a művelődésre, szórakozásra fordított időt, akkor azt látjuk, hogy 1973-ban egy héten az össz-szabadidőből 391 percet (6 óra 31 perc) fordítottak a hallgatók ezekre a tevékenységekre. Ezekkel szemben 1978-ban ez az időmennyiség egyharmadára csökkent.

7. táblázat. Művelődési, szórakozási tevékenységek

	1973			1978		
	Résztvétel % +++	Tényleg. idő ++	Átlag- idő +	Résztvétel %	Tényleg. idő	Átlag- idő
Mozi	73	222	162	40	204	81
Színház	18	180	32	9	230	21
Koncert	1	105	01	1	154	01
Tárlat	4	88	01	2	68	01
Klub	49	401	195	15	213	32
Összesen:			391			136

+ Átlagidőt úgy kapjuk meg, hogy az időmérleg-felvétel alapján kiszámítjuk, hogy az egyes tevékenységekre mennyi időtartamot fordítottak, és azt elosztjuk a tevékenységnaplót kitöltő hallgatók számával, függetlenül attól, hogy folytatták-e a vizsgált tevékenységet.

++ Tényleges átlagidőt úgy kapjuk meg, hogy a tevékenységek időtartamát elosztjuk a tevékenységben résztvevők számával.

+++ Gyakoriságot úgy kapjuk meg, ha a tevékenységben résztvevők számát elosztjuk a vizsgálatba bevontak számával. Ekkor megkapjuk, hogy az egyes tevékenységet a hallgatók hány százaléka folytatta.

A művelődésre fordított szabadidő-tevékenységek közül is kiemelkedik a moziba járók magas száma. 1973-ban az egyhetes időmérleg-felvétel időpontjában a hallgatók háromnegyed része volt moziban. 1978-ra ez a mennyiség lecsökkent 40 %-ra, de még így is ez számít a legkedveltebb tevékenységnek. Igen jelentős csökkenést láthatunk a klubba járók között 1973-hoz képest. Míg 1973-ban minden második hallgató felkereste a klubot az egyhetes felvétel ideje alatt, és ott ténylegesen több mint 6 órát töltött el, 1978-ban ez a szám lecsökkent 15 %-ra, s az ott eltöltött tényleges idő is felére, 3 órára. Ennek több oka is lehet. Egyrészt az, hogy a klub 1973-ban, a vizsgálatot megelőző hónapokban nyílt meg és így az újdonság erejével hatott a hallgatókra: kíváncsiak voltak programjaira, többen látogatták. A vizsgaidőszak közelsége is befolyásolhatta 1978-ban, hogy olyan kevesen kapcsolódtak be a KISZ-klub életébe.

A szabadidő felhasználást vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy egy átlag egyetemi hallgató szabadidejének 9,2 %-át fordítja művelődési intézmények látogatására. Az előzőekben láttuk, hogy a szabadidő nagyságánál nincs lényeges eltérés a karok között, addig abban, hogy annak mekkora részét használják művelődési intézmények látogatására, már lényeges eltéréseket tapasztaltunk. Szabadidejük legnagyobb százalékát (13 %) a jogászok fordították művelődési intézmények látogatására, a TTK-sok és bölcsészek ennél kevesebbet. A bölcsészek szabadidejük nagyobb részét olvasásra használták föl.

8. táblázat. Városi és egyetemi művelődési intézményekben eltöltött idő a szabadidő százalékában 1978-ban.

Jogászok			%
II. évesek			12,9
	Akik haza utaznak		12,4
	Jó tanulók		12,3
IV. évesek			11,0
		Albérletben lakók	11,0
		Kollégiumban lakók	10,7
		Férfiak	10,4
		Nők	10,2
			10,1
TTK-sok			9,9
		Közepes ta- nulók	9,5
	Akik nem utaznak haza		9,3
V. évesek			9,1
III. évesek			9,1
Bölcsészek			8,9
		Jeles tanu- lók	8,7
		Otthon lakók	8,5
I. évesek			8,2
Átlag:			9,2

A szabadidő nagyságát vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy azok a hallgatók rendelkeztek több szabadidővel, akik nem utaztak haza. Viszont ha azt elemezzük, hogy a meglevő szabadidőből mennyit fordítottak művelődésre, azt látjuk, hogy azok használtak fel nagyobb részt erre a tevékenységre, akik hazautaztak. A kettő között elég nagy a különbség: a művelődésre fordított arány a hazautazóknál 12 %, a nem hazautazóknál 9 %. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a hazautazók igyekeztek minél gazdagabban kihasználni művelődésük szempontjából azt az időt, amit az egyetemi városban töltöttek.

Az évfolyam szerinti megoszlást nézve azt tapasztaljuk, hogy szabadidejükből a legtöbbet a II. évesek, legkevesebbet az elsőévesek fordítottak művelődésre. A másodévesek szabadidejük 12 %-át, az elsőévesek mindössze 8 %-át szánták művelődési intézmények látogatására.

A ráfordítás átlagidejében vizsgálva a művelődési intézmények látogatására fordított idő nagyságát, azt tapasztaljuk, hogy a jogászok fordítottak legtöbb időt erre. Egy átlag egyetemi hallgató egy heti időalapjából 157 percet (2 óra 37 perc) használ fel művelődési intézmények látogatására. Ennél lényegesen többet a jogászok -- ők 200 percet (3 óra 20 perc) --, az ötödévesek, a férfiak, a IV. és II. évesek, a jó tanulók, és azok, akik nem utaztak haza. Tehát elsősorban azok a hallgatók, akik a legtöbb szabadidővel rendelkeztek.

9. táblázat. Városi és egyetemi művelődési intézmények látogatásának átlagideje különböző megoszlásban 1978-ban.

	Perc	Óra	Perc
Jogászok	201	3	21
V. évesek	193	3	13
Férfiak	182	3	02
IV. évesek	178	2	58
II. évesek	177	2	57
Jó tanulók	169	2	49
Akik nem utaz- nak haza	168	2	48
Közepesek	165	2	45
Kollégisták	161	2	41
Otthon lakók	158	2	38
Albérletben la- kók	153	2	33
Nők	146	2	26
TTK-sok	145	2	25
Bölcsészek	141	2	21
III. évesek	139	2	19
I. évesek	138	2	18
Jelesek	129	2	09
	104	1	44
Átlag:	157	2	37

A hazautazók jó időkihasználására enged következtetni az a tény, hogy jóllehet ők rendelkeztek a legkevesebb szabadidővel, ebből mégis jelentős időmennyiséget fordítottak művelődési intézmények látogatására. Sokkal gazdaságosabban használták ki szabadidejüket, mint azok a hallgatók, akik nem utaztak haza. Ezenkívül a művelődésre fordított időarány még azzal is magyarázható, hogy ők többnyire kisebb településekből kerültek az egyetemi városba, így legintenzívebben ők akarják kihasználni a város és az egyetem által biztosított művelődési lehetőségeket, amelyekben eddig nem, vagy csak néha volt részük.

Igen elgondolkodtató az a tény, hogy a bölcsészek és a jeles tanulók milyen kevés időt fordítottak művelődésük gyarapítására. A jeles tanulók jártak legkevesebbszer színházba, koncertre, tárlatra. Ugyanakkor öntevékeny tudományos munkára is kevés időt fordítottak. Az 1973-as vizsgálat elemzésekor Szentirmai László megállapította, hogy "Szabadidő tekintetében tulajdonképpen a közepes rendűek közel 50 %-a van a legkedvezőbb helyzetben [...] a kitűnő és jeles rendűek 42,2 százalékanak van szüksége 48 óránál hosszabb munkaidőre, hogy rendületét tartani tudja..."¹⁹ Ilyen magas munkaidő mellett természetesen kevesebb szabadidővel rendelkeztek, mint a közepes és a jó tanulók, akik kevesebb időt fordítottak tanulásra.

A jelenlegi lakás nem befolyásolta a hallgatókat abban, hogy mennyi időt használtak fel intézményi művelődésre, míg

ez a szabadidő nagyságánál egyik döntő tényező volt. A kollégiumban és albérletben lakók heti időráfordítása között mindössze 8 perc a különbség. Lényeges különbség mutatkozik az évfolyamok szerinti felosztásnál: az ötödévesek -- akik legtöbb időt fordítottak ezekre a tevékenységekre -- és az elsőévesek -- akik legkevesebbet -- között csaknem heti 100 perc (1 óra 40 perc) a különbség. Tehát az évfolyam szerinti megosztás, mint fontos tényező játszik szerepet az intézményi művelődésre fordított idő nagyságánál. Ugyancsak lényeges szerepet játszik a hallgatók neme. A férfiak hetente 3 órát szankitottak művelődési intézmények látogatására, a nők nem egészen két és fél órát. Az 1973-as vizsgálat is ilyen eredményeket mutatott ki. A lányok sokkal inkább otthonülők, ritkábban mennek el otthonról. Közülük kb. 25 % egész héten nem mozdult ki lakhelyéről, beleszámítva a hétvégét és vasárnapot is.²⁰

A hét egyes napjain vizsgálva az intézményi művelődésre felhasznált átlagidő nagyságát, azt látjuk, hogy legtöbb időt ezekre a tevékenységekre pénteken és szombaton fordítottak a hallgatók. A legkevesebbet vasárnap, ami valószínűleg abból adódik, hogy a hallgatók nagy része vasárnap már több időt fordított tanulásra, készült a következő hétre; továbbá igyekezett kipihenten kezdeni az elkövetkezendő hetet, ezért inkább nem látogatta a többnyire esti időpontban kezdődő előadásokat. Ha a részvételi arányszámot nézzük, azaz: a hallgatók hány százaléka kapcsolódott be a művelődési intézmények életébe, azt

látjuk, hogy legtöbben szerdán, legkevesebben pedig hétfőn jártak el a rendezvényekre. A megkérdezett hallgatók — a felmérés hetében — szerdán átlagosan 5 %-ban látogatták valamelyik művelődési intézményt. Igaz, hogy ekkor kevesebb időt töltöttek ott, mint pénteken és szombaton. Szerdai napon mentek a legtöbben színházba, moziba, klubba, és ekkor látogatták legtöbben a tárlatokat, múzeumokat, s hallgattak koncertet.

IV. A város által biztosított intézményes művelődési lehetőségek igénybevétele

1. Az egyetemi hallgatók mozilátogatási szokásairól

A város által nyújtott lehetőségekkel, ezen belül is a hallgatók egyik legkedveltebb művelődési tevékenységével, a moziba járással kezdjük elemzésünket.

"Az általánosan művelő oktató-nevelő munka egyik lényeges eleme a művészeti tájékozottság, az izlés fejlesztése. Különös fontossággal jelentkezik a probléma a pedagógusképző felsőoktatásban, ahol az ifjúság ilyen irányú felkészültsége végső és egyben a holnap iskoláiban folyó esztétikai, művészeti oktatás-nevelés egyik alapfeltétele."²¹ A korszerű műveltség körébe tartozik a filmkultúrában való tájékozottság is, ezt pedig elsősorban a filmek megtekintése révén lehet igazán elsajátítani. Cél: arra nevelni a hallgatókat, hogy ne csak szórakozást, kikapcsolódást keressenek a filmek nézésekor, hanem növeljék ismereteiket, műveltségüket, formálják izlésüket. Ezeket segítik elő az egyetemen szervezett Filmmúzeum és az Art Kino előadásai is, melyek igyekeznek a szórakozás mellett művészi élményt is nyújtani a hallgatóknak, és arra nevelni őket, hogy igényes mozilátogatók legyenek. Az Art Kino és a Filmmúzeum látogatásával a következő fejezetben foglalkozunk, amikor is az egyetem

által biztosított intézményi művelődési lehetőségek igénybe vételét elemezzük.

"A középiskolások életvitelében, művelődésében és szórakozásában a film igen jelentős helyet foglal el, ha a televízióban megtekintett filmeket is beszámítjuk, akkor a filmnézésre fordított idő heti átlaga megközelíti a könyv-olvasásra fordított időmennyiséget."²² Az 1976-os kérdőíves vizsgálatkor választ kaptunk arra vonatkozóan is, hogy mennyiben változtak meg a hallgatók művelődési szokásai középiskolás korukhoz képest. A megkérdezettek több mint fele (55 %) arra a kérdésre, hogy amióta egyetemi hallgató, többet jár-e moziba, azt felelte, hogy igen, többet jár. 1973-ban — az időmérleg-felvétel időpontjában — a hallgatók két és fél órát fordítottak erre a tevékenységre, míg 1978-ban csak másfél órát. [10. melléklet] Ugyancsak két és fél órát szántak filmnézésre a Bessenyei György Tanárképző Főiskola hallgatói az 1977/78-as tanév szorgalmi időszakában.²³

Az 1973-as és az 1978-as tevékenységstruktúra elemzése is azt mutatja, hogy a mintavételben szereplő hallgatók egyik leggyakoribb szabadidős elfoglaltsága a moziba járás volt. 1973-ban a hallgatók háromnegyed része, 1978-ban 40 %uk volt moziban az egyhetes időmérleg-felvétel időpontjában. Tehát a mozilátogatás a hallgatók szabadidő-tevékenységében igen előkelő helyet foglal el.

A moziba járás gyakoriságának vizsgálatára az 1976-os standardizált kérdőívet használtuk fel. Azt a kérdést, hogy

a hallgató az elmúlt héten hány alkalommal volt moziban, a következő adatokkal illusztráljuk.

10. táblázat. A mozilátogatás gyakorisága az elmúlt héten
1976-ban (százalékban)

A mozilátogatás gyakorisága	N = 496
Nem volt moziban	39
Az elmúlt héten egy alkalommal volt	41
Az elmúlt héten két alkalommal volt	17
Az elmúlt héten több alkalommal volt	3
Összesen:	100

Itt is láthatjuk, hogy minden ötödik hallgató egy hét leforgása alatt többször is volt moziban.

Felmerül a kérdés, hogy mi e népszerűség oka. Egyrészt a változatos műsor, a viszonylagos olcsóság, a könnyebb befogadhatóság; másrészt a hallgatók időgazdálkodása, ahol a rész-szabadidő nagysága jelentős, és az előadások időpontjához is könnyen lehet alkalmazkodni.

A filmeket elsősorban szórakozás céljából nézik meg a hallgatók, de nem kevés azoknak a száma sem, akik a művészi filmeket részesítik előnyben, különösen, hogyha érdeklődésüket felkelti egy-egy kritika, vagy egy filmrendező vitatott

alkotása. A város filmszínházai a fővárosi mozikkal szinte egyidőben mutatják be az új filmeket, így a hallgatóknak módjuk van követni — a friss kritikákból kapott információk alapján — azokat a filmeket, amelyek érdeklődésüknek megfelelnek. Az 1976-os vizsgálat időszakában azt is megnéztük, hogy milyen filmeket láthattak a hallgatók. Ebben az időszakban adták "Az ötödik pecsét" című magyar filmet, melyben Sánta Ferenc regényalakjait Fábri Zoltán rendező keltette életre, valamint "Az utolsó szolgálat" című amerikai filmet, amely elsősorban szórakozást, kikapcsolódást nyújtott. A hallgatók valószínűleg mind a könnyebb szórakozást, mind a mélyebb mondanivalójú, művészi filmet megtekinthették.

A társadalmi jelenségek vizsgálata során felmerül az a kérdés, hogy két jelenség között van-e összefüggés, és ha igen, mennyire erős ez a kapcsolat. Matematikai-statisztikai módszerekkel választ kaphatunk arra, hogy két változó között milyen szoros az összefüggés. Ez a matematikai-statisztikai módszer a szignifikancia vagy χ^2 próba, amely igazolja, hogy bizonyos feltevések igaz volta esetén mennyire lesz valószínű egy eredmény-együttes. A statisztikai kutatásban általánosan elfogadott szignifikancia szintek ha a $p < 0,001$ (erősen szignifikáns); ha a $p < 0,01$ (közepesen szignifikáns); ha a $p < 0,05$ (közepesen gyengébben szignifikáns). A legerősebb az összefüggés két jelenség között, ha a szignifikancia szint $0,001$. Az összefüggés szorosságának mértékét a Cramer's V-próba segítségével mérjük. Ha a Cramer's V értéke $0,20$ a-

latt van, akkor közepesnél kisebb, ha 0,20 és 0,75 között van, akkor közepes az összefüggés mértéke, 0,75 felett pedig szoros. Ezt a statisztikai-matematikai módszer alkalmaztuk az 1976-os vizsgálatnál. Ekkor kétdimenziós táblákat kaptunk. Ezekkel együtt a számítógép χ^2 és Cramer's V értékeket is adott, amelyeknek az elemzését elvégeztük.

A szignifikancia szint elemzésekor arra a következtetésre jutottunk, hogy a hallgató neme és a moziba járás gyakorisága között nincs összefüggés. Az időmérleg adatai is erre engednek következtetni, ugyanis nincs lényeges különbség a férfi és nő hallgatók moziba járásának gyakorisága között. 1978-ban a nők 39 %-a, a férfiak 42 %-a volt moziban a vizsgálat időpontja alatt. [12. melléklet] 1973-ban a nők 73 %-a, a férfiak 72 %-a kereste fel a filmszínházakat. Ugyancsak nem jelentős a különbség az ott eltöltött időmennyiség tekintetében sem.

11. táblázat. A mozilátogatás szignifikáns összefüggései
1976-ban

P <	0,001	0,01	0,05
Art Kino látogatása		Önművelésre ford. idő	-
V = 0,30		V = 0,16	
Heti tanulásra ford. idő		Kar	-
V = 0,17		V = 0,15	
Évfolyam			-
V = 0,17			

12. táblázat. Hallgatóként többet jár moziba szignifikáns
és különböző szorosságú összefüggései, 1976-ban

P <	0,001	0,01	0,05
Art Kino látogatás		-	Heti tanulásra ford. idő
V = 0,30			V = 0,16
Évfolyam			
V = 0,25			
Filmmúzeum látogatás			
V = 0,16			

Már igen erős összefüggést tapasztalunk a heti mozilátogatás és között, hogy melyik évfolyamra jár a hallgató. Itt a χ^2 értéke 0,001, tehát a legerősebb szintű összefüggés mutatható ki, s a Cramer's V értéke is 0,17. Ezt az erősen szignifikáns összefüggést mutatják az időmérleg-felvételek is. Évfolyam szerint vizsgálva az időmérleg adatait, azt látjuk, hogy míg az elsőévesek hetente átlagosan egy órát fordítottak mozilátogatásra, addig az ötödévesek másfél órát. [11. melléklet] 1973-ban, a vizsgálat hetében, az elsőévesek 30 %-a, míg az ötödéves hallgatóknak csak 12 %-a nem volt moziban. Az arány 1978-ban is így alakult. Tehát megállapíthatjuk, hogy a moziba járásra fordított idő elsőévtől ötödévig fokozatosan növekszik, illetve harmadéven van némi csökkenés. Az elsőévesek rossz időbeosztásáról már az előzőekben is szóltunk. Mivel nehezen tudnak alkalmazkodni az egyetemi életmódhoz, idejük jobban szétforgácsolódik, a várost sem ismerik eléggé, tájékozatlanok a lehetőségekben is, így a hosszabb időt igénylő művelődési lehetőségeket nem tudják megfelelően kihasználni.

A moziba járás gyakoriságát ezenkívül befolyásolja még az is, hogy melyik karra jár a hallgató. Legkevesebb időt a bölcsészek töltötték moziban, legtöbbet a jogászok. Ez abból adódik, hogy a jogászok több szabadidővel rendelkeznek, azonkívül "a bölcsész hallgatók igényei talán magasabbak illetve az olyan vizuális művészettel szemben, mint a film, valamiféle ellenállás, közömbösség mutatkozik, ami egyéb-

ként az olvasó típusú emberek között nem ritka dolog."²⁴ A bölcsészek és TTK-sok 1978-ban egyenlő arányban voltak moziban, de az ott eltöltött idő a természettudományi kar hallgatóinál magasabb.

A jelenlegi lakás és a moziba járás gyakorisága között -- az 1976-os kérdőív szerint -- nincs összefüggés. A hallgató moziba járási szokásait nem befolyásolja az sem, hogy kollégiumban vagy nem kollégiumban lakik. Az 1978-as időmérés-felvétel szerint azonban a kollégiumban lakók valamivel kevesebb átlagidőt töltöttek moziban (1 óra 16 perc), mint az albérletben lakók (1 óra 35 perc). Az albérletben lakó hallgatók 44 %-a volt moziban a vizsgálat időpontjában, míg a kollégiumban lakóknak csak 39 %-a.

A tanulmányi eredmény is befolyásolja a hallgatót a mozilátogatás gyakoriságában. 1978-ban a közepes rendűek jártak a legtöbbet, míg a legkevesebbet a jeles rendűek. Az ott eltöltött időben viszont nincs lényeges különbség. De azoknak a jeles tanulóknak, akik moziba járnak, egyik kedvenc kikapcsolódási, szórakozási tevékenységük ez, és ezért egy héten többször is néznek filmet.

Azok a hallgatók, akik azt válaszolták, hogy egyetemi éveik alatt többet járnak moziba, mint korábban, ugyancsak többet látogatták a Filmmúzeum és az Art Kino előadásait is. Ebből arra következtethetünk, hogy a hallgatók körében van egy igényes, filmeket kedvelő réteg, melynek tagjai igyekeznek a filmművészetben is eligazodni és jártasságot szerezni.

A Filmtudományi Intézet 7500 mozilátogató megkérdezésével végzett vizsgálatot abból a szempontból, hogy a jegyek ára mennyire befolyásolja a mozilátogatás gyakoriságát. A vizsgálat szerint az egyetemi, főiskolai hallgatók említettek legnagyobb arányban helyár problémákat; a mezőgazdasági fizikai dolgozók egyetemista gyermekeinek egynegyedé drágálotta a mozijegyek árát. A vizsgálatot végző kutatók véleménye szerint ez a réteg gyakran jár moziba, s háromnegyed részük még sűrűbben szeretne járni. Kultúrális érdeklődésük széles körű, anyagi lehetőségeikhez képest átlagon felül költenek színházra, mozira, hangversenyre, könyvre.²⁵

A mi vizsgálataink szerint a hallgatót anyagi körülményei nem befolyásolják abban, hogy milyen gyakran jár moziba. A hetente több alkalommal moziba járókat vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy egyforma az arány a magas és az alacsony egy főre eső jövedelemmel rendelkező családból származó hallgatók között. [14. melléklet]

Az otthoni tanulásra fordított heti időmennyiség már jelentősen befolyásolta a hallgatókat abban, hogy mennyi időt fordítottak filmnézésre. Akik hetente 8 óránál kevesebb időt használtak fel tanulásra, azoknak több mint fele legalább egyszer filmet is nézett, s nem volt köztük olyan, aki nem szokott moziba járni. Azok, akik hetente 22 óra feletti időt fordítottak tanulásra, ritkábban mentek moziba, csak egyharmaduk járt hetente. [15. melléklet] Ugyanakkor a soha moziba nem járók 60 %-a is ebből a csoportból került ki.

A szülők iskolai végzettsége és foglalkozásuk nem befolyásolta a hallgatókat abban, hogy milyen gyakran keresik fel a város filmszínházait.

Az 1976-os standardizált kérdőív-nél szerepelt egy olyan kérdés, amikor arra vártunk választ, hogy a hallgatók mennyire elégedettek a város által nyújtott művelődési lehetőségekkel. Akik igen jónak, illetve jónak tartották a városi művelődési lehetőségeket, azoknak 90 százaléka legalább havi gyakorisággal járt moziba. [16. melléklet] Ez azt is mutatja, hogy elégedettek a filmszínházak műsoraival, mivel ez is hozzájárult jó véleményük kialakításához.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a hallgatók egyik -- az olvasás után -- leggyakoribb szabadidős tevékenysége a moziba járás. Ilyen eredményeket ismerhettünk meg a krakkói hallgatók körében végzett vizsgálat beszámolójából is, melyet a Jagelló Egyetem Jogi Karának hallgatói és a Bányászati és Kohászati Főiskola Kerámia Karának hallgatói között végeztek.²⁶ Hasonló eredményeket mutattak ki a Kaposvári és a Bajai Tanítóképzős hallgatók művészeti érdeklődéséről készült tanulmányban is.²⁷ A vizsgálat során megállapították, hogy a jelöltek 46,5 %-a vallotta a legvonzóbb tevékenységei egyikének a moziba járást. Mivel a hallgatók körében igen népszerű a film utáni érdeklődés, így törekedni kellene arra, hogy igényes nézőkké váljanak, ne csak szórakozást lássanak a filmekben, hanem művészi élményt is keressenek bennük és fejlesszék filmkultúrájukat.

2. Az egyetemi hallgatók színházlátogatási szokásairól

A város által biztosított legfontosabb művelődési intézmények egyike a színház, mely a hallgatóknak magasabb rendű művelődést, szórakozást nyújthat. Egy-egy színházlátogatás a hallgatók mindennapjaiban is eseménynek számít, amelyre sokat váróan lehet készülni. Az előadás sajátos atmoszférájával, ünnepélyességével különbözik a többi művelődési aktivitástól.

Szeged színházkultúrája nagy hagyományokra tekint vissza. Állandó színháza csaknem száz éve van a városnak, s ebből következik, hogy a Nemzeti Színház belső állapota ma már nem felel meg a követelményeknek, berendezése kopott, épülete elavult, ezért felújításra vár. A Szabadság Filmszínházból átalakított színháztól viszont többnyire idegenkednek a nézők, mert nem tudja biztosítani azt a sajátos atmoszférát, amit egy színháznak biztosítania kell. Az átalakított Kisszínház már megfelel a modern színjátszás előfeltételeinek, belső kiképzése, berendezése tetszetős és kényelmes. Biztosítani tudja mindazt, amit a ma embere a színháztól vár, mégis -- tudomásunk szerint -- évről évre csökken a színház népszerűsége. Az utóbbi évek alatt egyre népszerűtlenebb lett a szegedi színház az egyetemisták körében is. "Tény: egyetlen színház sem engedheti meg magának, hogy műsorpolitikáját kizárólag a leendő fiatal értelmiségiekre építse, de az említett tények ettől még tények maradnak. Ugy tűnik, a koráb-

bi esztendőök mulasztásai következtében létrejött negatív »teátrum-beidegződésektől« nehezebb megszabadulniuk a hallgatóknak mint gondolnánk."²⁸

Az időmérleg és a kérdőíves vizsgálat adatai is azt mutatják, hogy évről évre csökken a színház látogatottsága az egyetemi hallgatók körében. 1973-ban a felvétel hetében a megkérdezett hallgatók 18 %-a volt színházban, 1978-ban már csak 9 %. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a színházlátogatás nem heti tevékenység, így a heti időmérleg-felvétel alapján nehéz lenne lemérni a hallgatók színházlátogatási szokásait, de az aránycsökkenés mindenképpen figyelemreméltó. 1976-ban és 1978-ban megvizsgáltuk, hogy a hallgatók hány százaléka vásárolt színházbérletet. 1976-ban a megkérdezett hallgatók 18 %-a rendelkezett bérlettel, 1978-ban ez az arány csaknem a felére, 10 %-ra csökkent.²⁹ Tehát a korábbi évekkel ellentétben a hallgatók nem szívesen vesznek bérletet, s mind kevesebben járnak rendszeresen színházba. Erre a jelenségre az országos sajtó is felfigyelt: "Nyugtalanító tapasztalat, hogy Szegeden, a felsőoktatási intézmények egyik centrumában, a diákvárosban mintha nem sok köze volna egymáshoz a fiataloknak és a színháznak. Ennek okát kereshetjük az iskolai oktatás hiányosságaiban, az amatőr művészeti csoportok elhanyagolásában, de mindenképpen keresnünk kell magában a színházban is. Szeged a fiatalok városa, nélkülük, az ő támogatásuk, részvételük nélkül nem lehet hatékony színházteremtés."³⁰

A színházlátogatási szokásokról kedvezőbb képet ismerhetünk meg a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola hallgatói körében végzett vizsgálat eredményeiből, tudniillik itt az 1977/78-as tanévben a hallgatók 28 %-a rendelkezett színházbérlettel.³¹ Az agrárfelsőoktatási intézményekben végzett vizsgálat szerint is a megkérdezett hallgatók 32 %-a járt havonta színházba.³²

A következőkben más társadalmi rétegek, csoportok színházlátogatási szokásaival hasonlítjuk össze a hallgatók színházlátogatására vonatkozó adatainkat. Egy országos szabadidő vizsgálatból, ahol többek között a fiatalok (15 és 30 év közöttiek) színházlátogatási szokásait is vizsgálták, a következő adatokat ismerhettük meg.³³

Szezonban legalább havonta egyszer	13 %
Ennél ritkábban, de évente többször	21 %
Évente 1-2 alkalommal	25 %
Néhányszor volt életében	6 %
Még soha nem volt	12 %

Csongrád megyében egy évtizeddel ezelőtt széles körű vizsgálat alapján elemezték a 30 éven aluli diplomások helyzetét. A színházlátogatás gyakoriságára is válasz kerestek. Ezekből az adatokból kiderül, hogy a válaszadók 16 %-a járt havonta színházba. 26 %-a negyedévenként, 43 %-a ennél ritkábban, 10 % egyáltalán nem.³⁴ Ezeket az adatokat az országos adatokkal összehasonlítva azt látjuk, hogy Csongrád megyében a 30 éven aluli diplomások színházba járási szokásai kedvezőbben alakultak.

13. táblázat. Az egyetemi hallgatók színházlátogatásának gyakorisága 1976-ban (százalékban)

A színházlátogatás gyakorisága	N = 496
Bérlete van	17
Havonta legalább egyszer jár	9
Negyedévenként legalább egyszer jár	5
Alkalmanként jár	63
Soha nem jár	6
Összesen:	100

Ha a 30 éven aluli Csongrád megyei diplomások adatait és az országos vizsgálat adatait összevetjük a hallgatók színházlátogatási gyakoriságával, akkor azt tapasztaljuk, hogy a hallgatók rendszeresebb színházlátogatók. Rendszeres színházlátogatóknak azokat tartjuk, akiknek bérletük van, vagy havonta járnak színházba. A hallgatók egynegyedét sorolhatjuk ide, ez 10 %-kal magasabb, mint a diplomásoknál. A hallgatók között az alkalmanként színházba járók aránya is magasabb, náluk többször előfordul, hogy egy-egy jó előadásra akár Budapestre, vagy az ország más városaiba is elutaznak. A színház népszerűségét mutatta 1976-ban egy negatív jelenség is, mégpedig az, hogy viszonylag alacsony -- kb. fele a diplomásokéhoz képest -- a színházba soha nem járók aránya.

A középiskolás évekhez képest pozitív előrehaladásra utal az a tény, hogy a hallgatók 35 %-a többet jár színházba egyetemi évei alatt, viszont egyre kisebb arány kötelezi el magát bérletvásárlással minden előadás megtekintésére.

Az 1976-os vizsgálat során választ kerestünk arra is, hogy milyen elképzeléseik vannak a hallgatóknak a diploma megszerzése utáni művelődési viszonyok alakulásáról. A jövőbeni tervekre, elgondolásokra jellemző, hogy a hallgatók több mint háromnegyede úgy gondolja: a diploma megszerzése után egyetemi éveihez képest gyakrabban fog színházba járni. Nagyon kevés azoknak a száma, akik úgy vélekednek, hogy végzés után egyáltalán nem néznek színielőadást. Mindebből arra következtethetünk, hogy a kultúrális életvitel részévé vált a színház, és hozzátartozik az értelmiségi életmódhoz a hallgatók tudatában is.

A hallgatók színházba járási szokásainak vizsgálatakor a két időmérleg adataiból indulunk ki, melyek a vizsgált időszak két végpontját jelölik. [10. melléklet] 1973-ban a hallgatók 18 %-a volt színházban, ezzel szemben 1978-ban csak 9 %-a. Nem szerint vizsgálva a látogatókat, azt tapasztaljuk, hogy a nők részvétele mindkét időszakban magasabb volt. A szignifikancia szint elemzésekor is kimutatható, hogy a színházba járás gyakorisága és a nem között erős az összefüggés, és ez az egyetlet kemény változó, mely alapvetően befolyásolja a színházlátogatási szokásokat.

14. táblázat. Színházbérlettel rendelkezők nem szerinti bontásban, 1976-ban (százalékban)

1976/77-es tanévben rendelkezett-e színházbérlettel	Nő N = 332	Férfi N = 164
Van bérlete	24	9
Most nincs, de az elmúlt tanévben többször volt színházban	49	45
Nincs, és nem is volt színházban	24	42
Válaszhiány	3	4
Összesen:	100	100

A nő hallgatók többet és rendszeresebben járnak színházba. "A nők fokozatosabb érdeklődése a színházkultúra iránt bizonyos kapcsolatban van az egyetemi hallgatók között tapasztalható nemek közötti arányeltolódással. A színházlátogatás a nőhallgatók számára a társadalmi élet olyan területe, ahová férfikísérő nélkül is elmehetnek, a kialakult konvenciókkal ez nem ütközik, és ugyanakkor bizonyos esetekben feledtetíti a magányosság érzetét."³⁵

Évfolyam szerinti bontásban vizsgálva az 1973-as időmérleget, láthatjuk, hogy a másod- és harmadévesek látogatták legnagyobb arányban a színházat.

15. táblázat. A színházlátogatás gyakorisága évfolyamok szerint az 1978-as időmérleg alapján

Évfolyam	Gyakoriság %	Átlagidő perc
I. évfolyam	5	10
II. évfolyam	11	25
III. évfolyam	5	13
IV. évfolyam	17	34
V. évfolyam	5	15

1978-ban a negyedévfolyam került az első helyre, a megkérdezett negyedévesek 17 %-a volt színházban, míg az első-, harmad és ötödévesek 5 %-a.

A színházi szokások alakulásánál a legszembetűnőbb az elsőévesek alacsony aránya, ami az egyetemi környezetbe való nehéz beilleszkedéssel függhet össze. Néhány megszokott, vagy könnyen elérhető szabadidő-tevékenység felé fordul érdeklődésük, és a könnyebb utat választva szabadidejük sokszor kihasználatlat marad. 1976-ban a bérlettulajdonosok között is ők voltak a legkisebb arányban.

Az időmérleg-vizsgálat adatai azt mutatják, hogy a kar nem befolyásolja lényegesen a hallgató színházbajárási szokásait.

16. táblázat. A színházlátogatás gyakorisága és átlagideje az 1978-as időmérleg alapján

Kar	Gyakoriság %	Átlagidő perc
Jogász	9	20
Bölcsész	10	22
TTK	9	20

1978-ban közel azonos gyakorisággal voltak az egyes karok hallgatói színházban. 1976-ban, amikor a színházlátogatás gyakoriságát vizsgáltuk, azt tapasztaltuk, hogy a természettudományi kar hallgatói a legaktívabb színházlátogatók. E kar hallgatóinak 22 %-a rendelkezett színházbérlettel, míg a bölcsészek és jogászok közül csaknem 10 %kal kevesebben vásároltak bérletet.

17. táblázat. A színházlátogatás gyakorisága karonként,
1976-ban (százalékban)

A színházlátogatás gyakorisága	Jogász N = 138	Bölcész N = 127	TTK N = 231
Bérlete van	13	14	22
Havonta legalább egyszer jár színházba	12	10	7
Alkalmanként jár	62	66	61
Negyedévenként legalább egyszer jár	4	6	5
Soha nem jár	9	4	5
Összesen:	100	100	100

A két társadalomtudományi karon alacsonyabb a rendszeresen színházba járók aránya, mint a TTK-án. Ennek több oka is lehet: egyrészt a túlzott igényesség vagy akár sznobság, másrészt a bérleti előadások gyengébb színvonala, harmadrészt a színházzal, illetve műsorpolitikájával való elégedetlenség. Ugyanakkor nehéz megérteni, kiváltképp a közeljövő humánszakos pedagógusait, hogy miért nem látogatják kellő rendszerességgel a színházat. "Mert szabad is, kell is vitatkozni a színházról, műsorpolitikájáról -- de eleve elzárkózni attól, hogy bárki saját véleményét formálhasson róla, tehát elkerülni a színházat, azt hisszük, járhatatlan út."³⁶ Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a hallgatók

közel fele kisvárosokból, falvakból került az egyetemi városba.

A falusi-kisvárosi környezetből idekerült hallgatók számára tulajdonképpen most nyílik először lehetőség arra, hogy kialakítsák és állandósítsák művelődési szokásaikat, aktiv részesei legyenek a nagyváros kulturális életének. "Eredményeink azt mutatják, hogy az e környezetből kikerült hallgatók jól élnek a színház által nyújtott művelődési lehetőségekkel. A látogatás gyakoriságát illetően növekedést elsősorban náluk tapasztaltunk."³⁷ A kisebb településeken érettségizett hallgatók vásároltak a legnagyobb arányban színházbérletet egyetemi éveik alatt. Míg a kiemelt felsőfokú központokból idekerült hallgatóknak csak 22 %-a tartozik a rendszeres színházlátogatók körébe, addig az ennél kisebb településekről idekerült hallgatók közel 30 %-a rendszeres színházlátogató. Ennek egyik oka az lehet, hogy korábbi lakóhelyükön nem volt állandó kőszínház, így csak most nyílik lehetőségük és alkalmuk először rendszeres színházlátogatásra.

18. táblázat. A színházlátogatás gyakorisága az érettségi helye szerint, 1976-ban (százalékban)

A színházlátogatás gyakorisága	Az érettségi helye		
	Nagyváros N = 171	Megyeszékhely N = 105	Az előbbi- eknél kisebb N = 220
Bérlete van	16	16	19
Havonta egyszer jár	6	13	10
Negyedévenként egyszer jár	5	1	7
Alkalmanként jár	67	64	58
Soha nem jár	6	6	6
Összesen:	100	100	100

Az 1978-as időmérleg-felvétel hetében a hallgatók jelentős része hazautazott hétvégére. A színházlátogatás gyakoriságát azonban ez nem befolyásolta, mivel a hazautazók és a nem hazautazók egyforma arányban voltak színházban. [12. melléklet] Ennek oka az -- mint már szoltunk róla --, hogy a hazautazók többnyire a kisvárosi, falusi környezetből kerültek az egyetemre, s ők azok, akik leggyakrabban jártak színházba. Ezenkívül a hétvégi hazautazás nem gátolhatta a hallgatót abban, hogy hétközben színházba járjon, hiszen a színházlátogatásra fordított átlagidő és gyakoriság legmagasabb szerdán és csütörtökön. A hazautazással szemben a je-

lenlegi lakás már jobban meghatározza a színházlátogatás gyakoriságát. Az 1978-as időmérleg kimutatta, hogy a szüleiknél lakók a vizsgálat hetében átlag 13 percet töltöttek színházban, a kollégiumban lakók ezzel szemben csaknem a dupláját. [11. melléklet] Az 1976-os kérdőíves vizsgálatból is kiderül, hogy a kollégisták a legaktívabb színházlátogatók, bár egyforma arányban vásároltak bérletet, de a havonta és alkalmanként színházba járók között ők szerepeltek nagyobb arányban.

19. táblázat. A színházlátogatás gyakorisága a jelenlegi lakás szerint, 1976-ban (százalékban)

A színházlátogatás gyakorisága	Jelenlegi lakás	
	Kollégiumban lakik N = 268	Nem kollégiumban lakik N = 228
Bérlete van	17	17
Havonta egyszer jár	10	8
Negyedévenként egyszer jár	4	6
Alkalmanként jár	64	61
Soha nem jár	5	8
Összesen:	100	100

A tanulmányi eredmény is alakítja a hallgatók színházba járási szokásait. Azok a hallgatók, akik közepes és jó

tanulmányi eredménnyel rendelkeztek, 1978-ban nagyobb gyakorisággal voltak színházban, mint a jeles rendűek.

20. táblázat. A színházban töltött átlagidő és gyakoriság a hallgató tanulmányi eredménye szerint az 1978-as időmérleg-felvétel alapján

Tanulmányi eredmény	Gyakoriság %	Átlagidő perc
Közepes tanuló	10	23
Jó tanuló	10	24
Jeles tanuló	6	15

Az ösztöndíj nagysága és az egy főre jutó havi átlagkereset nem befolyásolja a hallgatót abban, hogy színházlátogató-e. A kedvezményes egyetemi bérlet és a színházjegyek megvásárlása nem elérhetetlen a legtöbb hallgató számára. Ezt mutatja az 1976-os vizsgálat is, mely szerint a soha színházba nem járók között egyenlő arányban találtunk alacsony és magas ösztöndíjjal rendelkezőket. [17. melléklet] Ha az egy főre jutó havi átlag jövedelmet nézzük, akkor azt tapasztaljuk, hogy inkább a magasabb jövedelműek nem jártak rendszeresen színházba. Tehát az anyagi körülmények nem befolyásolták a hallgatók színházlátogatási gyakoriságát. [18. melléklet]

"A fiatalok színházlátogatását a szülők (elsősorban az anya) iskolai végzettsége határozza meg leginkább ..." ³⁸--ál-

lapítja meg a Magyar Színházi Intézet által 1974-1975-ben készült komplex felmérésből készült tanulmány. Az örökölt társadalmi helyzet hatása főként akkor szembetűnő, ha a szélső kategóriák jellegzetes vonásait vetjük egybe. Az 1976-os kérdőíves vizsgálat eredményeinek értékelésekor mi is arra a megállapításra jutottunk, hogy a szülők iskolai végzettsége befolyásolja a hallgatók színházlátogatási szokásait. Minden 5. hallgató, akinek az édesapja egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkezett, színházbérletet is vásárolt. Ez az arány a legalacsonyabb a legkevesebb iskolai végzettségű szülők gyermekeinél. A soha színházba nem járók között is őket találjuk a legnagyobb százalékban. Az alacsony iskolai végzettségű szülők gyermekeinek 10 %-a soha nem járt színházba, ezzel szemben az egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekeinek csak 5 %-a. [19. melléklet] Tehát a családok iskolázottsági, műveltségi színvonala az egyetemi hallgatók színházba járási szokásait is befolyásolja. A hátrányos helyzet felszámolásakor arra is kellene gondolni, hogy a műveltségben lévő különbségek kiküszöbölésére is kapjanak segítséget a hallgatók.

A város által nyújtott művelődési lehetőségekkel 1976-ban a megkérdezett hallgatók közel fele elégedett volt, s jónak tartotta. Azok, akik ezt válaszolták, a legmagasabb arányban (23 %) vásároltak bérletet. A városi lehetőségekkel elégedetlenek csak 13 %-a rendelkezett bérlettel, és 40 %-uk soha nem járt színházba. [20. melléklet] Ebből is következtethe-

tünk arra, hogy a többség olyan dologról alkotott véleményt, amiről közvetlenül nem szerzett tapasztalatot. A művelődés iránti érdektelenségnek több oka is lehet: részben az, hogy a hallgatók az egyetemmel mint munkahellyel elégedetlenek, s a szakmával való identifikáció sem valósult meg, részben az, hogy elégedetlenek a várossal és annak művelődési lehetőségeivel. A publicisztikai írások szerint az elégedetlenség azonban sokszor nem konkrét tapasztalaton alapul, hanem divattá vált. Hatékonyabb műsorpolitikával, propagandával kellene igyekezni megnyerni ezeket a hallgatókat is, hogy aktív színházlátogatók legyenek, s éljenek azokkal a lehetőségekkel, amelyeket az egyetemi város biztosít számukra. Az oktatásnak is törekedni kellene arra, hogy minél több olyan hallgató kerüljön ki az egyetemről, akik belső szükségletnek, hivatástudatához tartozónak tekintik a színházi előadások látogatását, azért, hogy tanulmányaik kiegészítéseként színpadon is lássák a magyar és külföldi drámairodalom klasszikusait. Ha a művelés, az önművelés iránti igényt az egyetemi évek alatt a hallgatókban nem tudjuk kialakítani, akkor ez az elvárás később, a diploma megszerzése után már illuzórikus lenne.

"A művelődési tevékenység magját a kiállítás-, a múzeum-, a színház- és a hangversenylátogatás ⁷záró négysszöge alkotja. Ezek igen gyakran kapcsolódnak, vagyis rendszerint ugyanazok járnak múzeumba és színházba stb."³⁹ Ezeknek a "kulturális elit" intézményeknek az igénybevétele általában magas társadalmi presztízzsel jár, a kulturális tömegfogyasztás szintjén való felemelkedést is jelenti.

21. táblázat. A színházlátogatás szignifikáns összefüggései
1976-ban

P <	0,001	0,01	0,05
	I		
A hallgató neme V = 0,31	Önművelődésre ford. idő V = 0,16	Egyetem által nyújtott műv. lehetőségek ért. V = 0,12	
Rendelkezik-e hangversenybér- lettel V = 0,19	Tárlatnézés gya- korisága V = 0,14		

A színházbérlettel és hangversenybérlettel rendelkezők összehasonlítása azt mutatja, hogy szignifikáns összefüggés van köztük. Az összefüggés mértéke erős. Akiknek nincs és nem is volt színházbérletük, illetve nem járnak és jártak rendszeresen színházba, azoknak háromnegyed része hangversenyre se jár. Viszont a hangversenybérlettel rendelkezők több mint negyede színházbérlettel is rendelkezik. A színház- és tárlatlátogatás közötti összefüggés közepes erősségű. A hangversenybérlettel rendelkezők csaknem 90 %-a havonta, negyedévenként tárlatot is néz. Ez az arány jellemző a színházbérlettel rendelkezőkre is. A színházba nem járók fele soha nem néz tárlatot sem, viszont a színházba járók nagy része aktív tárlatlátogató. [21. melléklet] Tehát az egyetemi hallgatók között is van egy,

a kultúra, a művelődés iránt aktívan érdeklődő lelkes mag, akik minden lehetőséget kihasználnak, amely művelődésük gyarapításához vezethet.

3. Az egyetemi hallgatók hangversenylátogatási szokásairól

Az egyetemi hallgatók művelődési szokásai között, a mozi- és színházlátogatás mellett, jelentős szerep jut a hangversenylátogatásoknak is. Szeged zenei élete országosan is kiemelkedő helyet foglal el. A városnak igen jelentős és színvonalas operatársulata van, emellett szimfónikus zenekar is működik itt és az Országos Filharmónia is sok elismert zenekart és előadóművészt hív le Szegedre. Így a város zenei élete semmiben sem marad el más nagy városokétól.

Meg kell jegyeznünk, hogy amikor a hallgatók hangversenylátogatásának gyakoriságát vizsgáljuk, akkor a hangversenylátogatáson csak az ORI által szervezett hangversenyeket értjük és eltekintünk az egyéb rendezvényektől.

22. táblázat. A hangversenylátogatás gyakorisága, 1976-ban (százalékban)

A hangversenylátogatás gyakorisága	N = 469
Bérlete van	9
Havonta egyszer jár	8
Negyedévenként jár	43
Soha nem jár	30
Válaszhiány, azaz nem jár	10
Összesen:	100

A táblázat azt mutatja, hogy bár alacsony a bérlettel rendelkezők aránya, de elég magas azok száma, akik negyedévenként legalább egyszer eljárnak hangversenyre. A soha hangversenyre nem járók arányát elég kedvezőtlennek tartjuk, különösen, ha hozzávesszük a válaszhíányt adók magas százalékát. Ugyanis a válaszhíányt jelzők nagy része soha nem járt hangversenyre, csak szégyellte bevallani.

A József Attila Tudományegyetem hallgatóinak adatait összehasonlítva más egyetemen, főiskolán folytatott vizsgálatok adataival, azt látjuk, hogy a mi egyetemünk hallgatóinak hangversenylátogatási szokásai a többiekéhez képest kedvezőbb képet mutatnak. Az agrárszakos egyetemi hallgatók műveltségudatát és művelődési szokásait vizsgálták a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen 1978 tavaszán.⁴⁰ Ekkor 500 kollégista hallgatót kérdeztek meg.

23. táblázat. Komolyzenei koncertek a látogatás gyakoriságában, az agrárszakos egyetemi hallgatóknál⁴¹
(százalékban)

A látogatás gyakorisága	%
Havonta jár	6
Félévenként jár	21
Évenként jár	16
Ritkábban	57
Összesen:	100

Az adatok is bizonyítják, hogy az agrárszakos egyetemi hallgatók hangversenylátogatási szokásai kedvezőtlenebbek, mint a JATE hallgatóié. Bár náluk nem ugyanazok a kategóriák szerepelnek, de a ritkábban hangversenyre járók magas aránya -- ami jelenthet soha nem járást is -- jóval meghaladja a mi adatainkat. Ugyancsak kedvezőtlenebb eredményeket mutatnak a Pécsi Tanárképző Főiskola Neveléstudományi Tanszékének vezetésével végzett vizsgálat adatai.⁴² A megkérdezett hallgatók több mint fele itt sem járt hangversenyre.

24. táblázat. A hangversenylátogatás gyakorisága a Pécsi Tanárképző Főiskolán évfolyamok szerint (fő)⁴³

A hangversenylátogatás gyakorisága	Évfolyam				Összesen
	I.	II.	III.	IV.	
Nem volt	17	18	19	14	68
Néhányszor volt	6	2	4	8	20
Többször volt	1	0	4	1	6
Sokszor volt	0	0	2	0	2
Túl sokszor volt	1	1	2	0	4
Összesen:	25 fő	21 fő	31 fő	23 fő	100 fő

Az utóbbi vizsgálat adatai nehezen értékelhetők, mivel túlságosan szubjektív kategóriákat állítottak fel a gyakoriság megállapítására, s csupán mindössze 100 hallgatót kérdeztek meg, s az ő kiválasztásuk is elég önkényes alapon történt.

Az 1973-as időmérleg elemzések nem mutatnak különbséget a koncertlátogatás gyakoriságában. Mindkét esetben a hallgatók 1-1 %-a hallgatott koncertet. Azonban itt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a hangversenylátogatás nem tartozik a heti tevékenységek közé.

Vizsgálatunk során elemeztük, hogy kik voltak hangversenyen 1978-ban. Azt tapasztaltuk, hogy azok, akik nem utaztak haza, átlagban 2 %-os gyakorisággal voltak koncerten, míg a hazautazók egyáltalán nem hallgattak hangversenyt. A nem szerinti megoszlás elemzésekor nem találtunk különbséget: a férfi és nő hallgatók egyaránt átlagosan 1-1 %-os gyakorisággal vettek részt hangversenyen a vizsgálat hetében. [12. melléklet]

26. táblázat. A hangversenylátogatás gyakorisága nem és évfolyam szerint, 1976-ban (százalékban)

A hang- verseny- látogatás gyakori- sága	Nem		Évfolyam				
	Lány N = 332	Fiú N = 164	I. N = 67	II. N = 121	III. N = 117	IV. N = 128	V. N=63
Bérlete van	10	5	6	8	8	11	8
Havonta egyszer jár	8	8	12	10	4	7	11
Negyedéven- ként egy- szer jár	44	40	45	42	44	45	37
Soha nem jár	28	36	22	32	32	32	30
Válaszhiány	10	11	15	8	12	5	14
Összesen:	100	100	100	100	100	100	100

Évfolyam szerint vizsgálva a hangversenylátogatás gyakoriságát azt tapasztaltuk, hogy az elsőévesek vettek a legalacsonyabb arányban hangversenybérletet, míg ez az arány a negyedéveseknél a legmagasabb. Ugyancsak hasonló eredményt kaptunk az időmérleg-elemzések kapcsán is. Az első- és másodévesek egyáltalán nem voltak koncerten a vizsgálat hetében. 1978-ban a legmagasabb a gyakoriság százaléka a harmad- és ötödéveseknél. [12. melléklet]

A tanulmányi eredmény is befolyásolhatja a hallgatók hangversenylátogatási szokásait. Hangversenyre leggyakrabban a jó tanulmányi eredménnyel rendelkezők jártak. Ők 1978-ban a vizsgálat hetében átlagosan 2 %-os gyakorisággal voltak koncerten, míg a jeles és közepes tanulók nem voltak.

Ha a hangversenybérlettel rendelkezőket abból a szempontból vizsgáljuk meg, hogy hol érettségiztek, azt tapasztaljuk, hogy a megyeszékhelyen érettségizett hallgatók 14 %-a, a nagyvárosban érettségizetteknek pedig csak 8 %-a vásárolt bérletet. A kisebb városokból idekerült hallgatók 64 %-ának viszont nincs és az előző évben sem volt hangversenybérlete és feltehetően nem is járt koncertre. [23. melléklet]

"A komoly zenei hangversenyek közönsége szinte kizárólag értelmiségiekből, vezető állásúakból áll." -- állapítja meg Andrassy Mária és Vitányi Iván könyvében.⁴⁴ "Az értelmiségiek 30 %-a jár koncertre [...] a bérletes törzsközönség túlnyomó része értelmiségi származású értelmiségi, olyan emberek, akiknek kulturális érdeklődése a szülői házban megalapozódott."

Ezt az összefüggést csak részben támasztják alá a mi vizsgálati adataink. Az egyetemi, főiskolai és a legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei közel azonos százalékban jártak rendszeresen (bérlettel vagy havonta) hangversenyre, és ez az arány a legmagasabb (18 % és 19 %). [24. melléklet] Ennek oka, hogy a diplomás szülők gyermekeinél a zene szeretete már a családi házban megalapozódott, ők az értelmiségi státuszhoz tartozónak érzik többek között a hangversenyre járást is. A legalacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekeinél viszont azért olyan magas a bérlettel rendelkezők aránya, mivel az ő zenei izlésük általában még nem kialakult és bérlettel igyekeznek biztosítani a hangversenylátogatást.

A társadalmi-családi háttér fontosságát hangsúlyozza a középiskolásokra vonatkozóan Gazsó--Pataki--Várhegyi is tanulmányukban. "A vezető állásúak és értelmiségiek gyermekeinek 51 %-val szemben a fizikai dolgozók rétegeihez tartozók közül csak 41 % vett részt valamilyen zenei rendezvényen. Elsősorban a szakmunkások gyermekeinek zenei izlésvilága tűnik igen fejletlennek."⁴⁵

A jelenlegi lakás nem befolyásolja a hallgatók hangversenylátogatási szokásait. A kollégiumban, albérletben vagy a szülői háznál lakók közel azonos arányban rendelkeznek hangversenybérlettel. A soha hangversenyre nem járók esetében találunk csupán némi különbséget: amíg a kollégiumban lakók és a szülőkkel lakók 28 %-a nem jár hangversenyre, addig az albérletben lakók 37 %-a. [25. melléklet] Ennek oka valószínűleg az,

hogy a szülői ház, a családi háttér, valamint a kollégiumban a társak ösztönzése pozitívan hat a hangversenylátogatásra, ami az albérletben lakóknál hiányzik. Ezt az összefüggést tapasztaltuk az 1978-as időmérleg-felvétel adatainak elemzésekor is. A hangversenylátogatás gyakorisága legmagasabb a szülőknél lakó hallgatóknál, majd ezt követi a kollégiumban, aztán az albérletben lakó hallgatók részvételi aránya. [12. melléklet]

Kar szerinti bontásban vizsgálva a hallgatók hangversenylátogatási szokásait, nem találtunk közöttük összefüggést. A hallgató komoly zene iránti érdeklődését nem befolyásolja, hogy melyik karra jár. Ezt láthatjuk az 1978-as időmérleg-felvétel adataiból is, ahol mindhárom kar hallgatói azonos arányban látogatták a zenei rendezvényeket. [12. melléklet]

Az eddig tárgyalt változókon kívül a hangversenylátogatás gyakoriságát összehasonlítottuk más tényezőkkel és elvégeztük a matematikai-statisztikai próbát is.

27. táblázat. A hangversenylátogatás szignifikáns összefüggései, 1976-ban

p <	0,001	0,01	0,05
Rendelkezik-e színház-bérlettel V = 0,19			A heti tanulásra fordított idő V = 0,14
A tárlatlátogatás gyakorisága V = 0,17			Az egy főre eső havi átlagjövedelem V = 0,13
			A hallgató neme V = 0,13
			A város által nyújtott művelődési lehetőség értéke V = 0,13

Az 1976-os vizsgálat adatai szerint tehát közepesnél gyengébb összefüggés mutatható ki a hallgató neme és a hangversenylátogatás gyakorisága között. A lányok között nagyobb arányban találtunk bérlettulajdonosokat, és a hangversenyre soha nem járók között is ők vannak kisebb arányban. (26. táblázat.)

Ugyancsak közepesnél gyengébb összefüggés mutatható ki a család egy főre eső havi jövedelme és a hangversenylátogatás gyakorisága között, ami azt jelenti, hogy az egy főre eső havi jövedelem csak részben alakítja a koncertlátogatási szokásokat. A legalacsonyabb egy főre eső havi jövedelemmel

rendelkezők között vannak a legnagyobb arányban azok, akik soha nem voltak hangversenyen. A legmagasabb jövedelemmel rendelkezők több mint fele viszont negyedévenként jár koncertre. [22. melléklet]

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a hangversenylátogatás gyakoriságát befolyásolja, de a közepesnél gyengébben, a hallgató neme, az egy főre eső havi jövedelem nagysága, a heti tanulásra fordított idő, valamint a város által nyújtott művelődési lehetőségek értékelése. Viszont erős összefüggés mutatható ki azzal, hogy a hallgató rendelkezik-e színházbérlettel, szokott-e tárlatra járni. Ez is mutatja -- mint már a mozi- és színházlátogatás vizsgálatakor mondtuk --, hogy van a hallgatók között egy réteg, amely a kultúra iránt igen fogékony, és igyekszik kihasználni a város adta valamennyi művelődési lehetőséget. De törekednünk kell arra, hogy ez a kultúra iránt érdeklődő réteg minél szélesebb legyen, minél több hallgatót foglaljon magába. Ugyanis "a jelenlegi néző-, olvasó- és koncertlátogató tábor nagyságrendjén csak úgy lehet változtatni, ha sikerül mozgalommá változtatni a műveltség, a hozzáértés megszerzésének >>divatját<<."46

4. Az egyetemi hallgatók múzeum- és tárlatlátogatási szokásairól

Az egyetemeken és főiskolákon a szervezett oktatáson kívül az oktató-nevelő munka egyik lényeges elemének kellene lenni a művészeti tájékozottság, az izlés fejlesztése ,

melyhez hozzátartozik a képzőművészetekben való jártasság kialakítása is. Az egyetemekről kikerülő ifjúság ilyen irányú felkészültsége azért is nagyon fontos, mert jövőendő munkahelyükön, tanári pályájukon az esztétikai, művészeti oktatást-nevelést nemcsak az órákon tanítják, hanem példamutatásukkal is hatással vannak a tanulókra.

"Az esztétikailag szép keresése, a szép iránti igény a modern kor emberének mindennapi szükségletévé vált, igyekszik legszűkebb környezetében esztétikailag is jól érezni magát. A film, a sport, a divat, a lakáskultúra, az építészet, az utcák és terek művészete mind-mind a maguk eszközeivel, sajátos jelentésrendszerükkel tevékeny részesei a vizuális kultúra terjesztésének."⁴⁷

A hallgatók képzőművészeti kultúrájának vizsgálatakor a múzeumok, tárlatok látogatásának gyakoriságára, valamint az időmérleg adataira támaszkodhatunk. Bár a képzőművészetekben való tájékozódást a könyvek, albumok olvasása, tanulmányozása is bővíti, itt most csak a tárlatokon, múzeumokban eltöltött időt elemezzük. A tárlatlátogatás fogalmához soroljuk még a Képcsarnok Vállalat Kárász utcai kiállító termének megtekintését is.

A hallgatók képzőművészeti érdeklődése magasabb szintűnek látszik, mint zenei érdeklődésük -- állapítja meg egy korábbi vizsgálat kapcsán Szentirmai László és Vágvölgyi András a JATE hallgatóiról.⁴⁸ Ezt támasztják alá a mi 1976-os adataink is. A hallgatók közel 90 %-a havonta, negyedévenként

nézett tárlatot, ezzel szemben hangversenyen hasonló gyakorisággal csak 60 %-a vett részt. A színházlátogatásnál is kedvezőbb képet mutat a hallgatók képzőművészeti érdeklődése.

28. táblázat. Tárlat-, múzeumlátogatás gyakorisága, 1976-ban
(százalékban)

A látogatás gyakorisága	N = 496
Havonta legalább egyszer	37
Negyedévenként egyszer	51
Soha nem néz	8
Válaszhiány	4
Összesen:	100

Hasonló eredményeket mutatnak az agrárszakos egyetemi hallgatók körében végzett felmérés adatai: havonta jár múzeumba, tárlatra a megkérdezett hallgatók 36 %-a.⁴⁹

A képzőművészetek iránti nagyfokú érdeklődésnek az az oka, hogy a hallgatók időgazdálkodásában -- mint már az előzőekben említettük -- sok a rész-szabadidő, amit valamivel ki kell tölteni. Ez igen jó alkalom arra, hogy felkeressék a város központjában, az egyetem épületeihez közel fekvő kiállítótermeket, ahol mindenki érdeklődésének megfelelően töltheti el idejét. De nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy az emberek, ellentétben pl. a zenével, általában fogékonyabbak a kép-

zfművészetek iránt, mivel ez kevesebb előképzettséget igényel, könnyebben megérthető, élvezhető.

29. táblázat. A múzeum- és tárlatlátogatás gyakorisága a hallgató neme szerint, 1976-ban (százalékban)

A látogatás gyakorisága	A hallgató neme	
	Lány N = 332	Fiú N = 164
Havonta legalább egyszer	39	31
Negyedévenként egyszer	50	54
Soha nem néz	7	10
Válaszhiány	4	5
Összesen:	100	100

Nem szerinti megoszlásban vizsgálva az adatokat azt tapasztaljuk, hogy a lányok azok, akik nagyobb érdeklődést tanúsítanak a képzőművészeti alkotások iránt, gyakrabban járnak kiállításokra, tárlatra. A férfi hallgatók 10 százalékaival szemben a nő hallgatók 7 százaléka nyilatkozott úgy, hogy soha nem volt tárlaton. Az 1978-as időmérleg ettől eltérő képet mutat, ugyanis a felvétel hetében a férfi hallgatók valamivel nagyobb gyakorisággal voltak múzeumban, tárlaton, mint a nő hallgatók. [12. melléklet]

A hangversenylátogatás vizsgálatánál arra a következtetésre jutottunk, hogy a szülő, az apa foglalkozása, iskolai végzettsége befolyásolja a hallgató hangversenylátogatási szokásait. A képzőművészeti alkotások iránti érdeklődésnél az apa iskolai végzettsége szintén szerepet játszik. Aktívabb tárlatlátogatók a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei, mint az alacsonyabb iskolai végzettségűeké. [27. melléklet]

A tárlatlátogatás gyakorisága és a hallgató jelenlegi lakhelye között nem tapasztaltunk összefüggést. Körülbelül azonos arányban látogatják a tárlatokat a kollégiumban és a nem kollégiumban lakók. [28. melléklet]

Az érettségi helye igen érdekesen alakítja a hallgatók tárlatlátogatási szokásait. Mint már korábban is megállapítottuk, a kisebb településekről az egyetemi városba került hallgatók igyekeznek kihasználni a nagyváros nyújtotta lehetőségeket. Ők a legaktívabb színház, hangverseny és tárlatlátogatók; náluk a legmagasabb a havonta tárlatra járók aránya is. [29. melléklet] De ugyanakkor köztük találjuk a legmagasabb százalékban a kultúra, a művelődés iránt passzívítást mutató réteget is.

Az objektív adatokon kívül megvizsgáltuk, hogy milyen egyéb tényezők mutatnak szignifikáns összefüggést a múzeum- és tárlatlátogatás gyakoriságával.

30. táblázat. A múzeum- és tárlatlátogatás szignifikáns összefüggései, 1976-ban

$P < 0,001$	0,01	0,05
A hangversenylátogatás gyakorisága $V = 0,17$	Az egyetem által nyújtott művelődési lehetőség értékelése $V = 0,15$	Rendelkezik-e színházbérlettel $V = 0,13$
	Színházlátogatás gyakorisága $V = 0,14$	A város által nyújtott művelődési lehetőség értékelése $V = 0,13$
	Rendelkezik-e hangversenybérlettel $V = 0,14$	Évfolyam $V = 0,11$

A matematikai-statisztikai elemzés is azt mutatja, hogy a különböző művelődési lehetőségek igénybevétele között inkább van összefüggés, mint a kemény változókkal, azaz aki az egyik művelődési lehetőséget igénybe veszi, az a másik iránt is érdeklődik.

A szignifikancia szint elemzése szerint közepesnél gyengébb összefüggés mutatható ki az évfolyam és a tárlatlátogatás gyakorisága között. De hozzá kell tennünk, hogy ez az egyetlen kemény változó, amely szerint egyáltalán összefüggés van. 1976-ban az első- és negyedévesek a legaktívabb tárlatlátogatók. Az elsőévesek 42 %-a, a negyedévesek 45 %-a havonta legalább egyszer tárlatot nézett. A legalacsonyabb ez az

arány az ötödéveseknél, itt csak 28 % járt havonta tárlatra, és a soha tárlatot nem látogatók aránya is náluk a legmagasabb.

31. táblázat. A múzeum- és tárlatlátogatás gyakorisága évfolyam szerint, 1976-ban (százalékban)

A látogatás gyakorisága	Évfolyam				
	I.	II.	III.	IV.	V.
	N = 67	N = 121	N = 117	N = 128	N = 63
Havonta legalább egyszer	42	32	32	45	28
Negyedévenként legalább egyszer	45	52	55	47	57
Soha nem néz	9	6	9	8	11
Válaszhiány	4	10	4	-	4
Összesen:	100	100	100	100	100

Az 1976-os kérdőíves vizsgálat során elemeztük, hogy mennyiben változtak a hallgatók művelődési szokásai középiskolás korukhoz képest. A megkérdezett hallgatók egyharmada válaszolta azt, hogy amióta egyetemista, többet jár múzeumba, tárlatra, egyharmaduknál nincs lényeges változás, s ugyan-csak egyharmaduknál következett be csökkenés.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy melyek azok a tényezők, amelyek leginkább befolyásolják a hallgatót abban,

hogy többet járjon tárlatra, múzeumba középiskolás éveikhez képest.

32. táblázat. Hallgatóként többet jár múzeumba, tárlatra és annak szignifikáns összefüggései, 1976-ban

p <	0,001	0,01	0,05
			Jelenlegi lakás V = 0,12
			Ösztöndíj nagysága V = 0,15
			Érettségi helye V = 0,11

E szerint szignifikáns összefüggés mutatható ki a jelenlegi lakás, az érettségi helye, az ösztöndíj nagysága és között, hogy hallgatóként többet jár-e tárlatra. A kisebb településekről és megyeszékhelyekről az egyetemi városba került hallgatóknál a legmagasabb az arány abban, hogy amióta egyetemi hallgató, többet néz tárlatot. Ennek oka valószínűleg az, hogy középiskolás éveiben erre kevésbé volt lehetősége, mivel a városban nem volt állandó kiállító terem. Ugyancsak befolyásolja a megváltozott tárlatlátogatási szokásokat az a tényező, hogy hol lakik a hallgató. A kollégiumban lakók általában többet járnak tárlatra egyetemi éveik alatt, mint az albérletben lakók. Az ösztöndíj nagy-

sága szintén befolyásolja a hallgatót abban, hogy többet vagy kevesebbet jár tárlatra.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a tárlatlátogatás szorosán hozzátartozik a többi, a város által biztosított művelődési lehetőségekhez. A tárlatlátogatás aránya kedvező képet mutat a hallgatókról. A szignifikáns összefüggés azt mutatja, hogy az egyetemre bekerült hallgatók a vizuális kultúra termékei iránt nagyarányú érdeklődést mutatnak. A tárlatlátogatás rendszerességét tekintve megállapíthatjuk, hogy ez kedvezőbb a többi művelődési szokásokéhoz képest. Ugyanis ez a művelődési lehetőség nívumként hat azok számára, akik korábban nem ismerték. Később, miután a hallgatók beleszoktak az egyetem mindennapi életébe, a tárlatlátogatás rendszeressége csökkent, de az elhanyagolás a hallgatóknak csak mintegy 10 %-át érintette.

V. Az egyetem által biztosított intézményes művelődési lehetőségek

A hallgatók művelődése szempontjából igen fontos a városi lehetőségeken kívül, az egyetem által biztosított intézményes művelődés is. Koncz János tanulmányában, melyben a felsőoktatásban folytatott kulturális nevelésről ír, kifejti, hogy "az egyetemi évek első felében a kulturális munka elsődleges területe az egyetemen belül kell, hogy kialakuljon. A tanulmányok második felében azonban, ahogyan szélesedik a kapcsolat a tanulmányi munka keretében az intézményen kívüli területekkel, ezzel párhuzamosan a kulturális munka is orientálódik ez irányban."⁵⁰

Az egyetemen működő Kulturális Bizottság és a KISZ fogja össze és szervezi a hallgatók intézményes művelődését, szórakozását. Feladatuk, hogy biztosítsák a hallgatóknak mindazokat a lehetőségeket, ahol a szakmai tudás mellett gyarapíthatják általános műveltségüket, politikai tájékozottságukat, művészeti ismereteiket. Ezek a fórumok a KISZ-klub, a Collegium Artium et Polytechnicum, az Art Kino és a Filmmúzeum. A továbbiakban ezekkel az intézményesített művelődési lehetőségekkel foglalkozunk abból a szempontból, hogy a hallgatók körében milyen népszerűségnek örvendenek, kik és milyen gyakorisággal keresik fel előadásaikat.

1. A KISZ-Klub látogatásáról

A KISZ-Klub az egyetem közművelődési lehetőségeinek szervező része, mely sokszínű művelődési lehetőségeket biztosít a hallgatók részére. A klub jó bázisa a rendszeresen művelődő csoportoknak, vitaköröknek, szakmai köröknek, s képes a művelődés valamennyi ágát átfogni. A szórakozási lehetőségektől kezdve a művelődési rendezvényeken keresztül a politikai előadásokig számos programmal rendelkezik. Jól szolgálhatja a kultúrált szórakozást, művelődést, a partnerkeresést és a játéki igény kielégítését.

A József Attila Tudományegyetemen a KISZ-klub 1973 óta működik. Az évek során sikerült megteremtteni a szakmai csoportok személyi feltételeit és kialakult ezek törzsgárdája is. A klub keretein belül működik: történész, pszichológiai, filozófiai, magyar néprajzi, fotó, kibernetikai, külpolitikai, komoly zenei és képzőművészeti szakcsoport. Egy-egy rendezvényükre neves előadókat, a szakma kiváló ismerőit hívják meg, s céljuk, hogy az egyetemi oktatást más megközelítésben egészítsék ki, hogy ezáltal mindenki érdeklődésének megfelelően bővíthesse tudását.

A KISZ-klub igen nagy népszerűségnek örvend a hallgatók körében. Ezt mutatják mindhárom vizsgálat adatai. 1973-ban, az egyhetes időmérleg-felvétel alatt, minden második hallgató (49 %) felkereste a klub rendezvényeit. 1976-ban is népszerű még a klub a hallgatók körében. Láthatjuk ezt az 1976-os vizsgálat alapsor adataiból, melyek arra a kérdésre kerestek választ, hogy a hallgatók milyen gyakorisággal látogatták a klubot.

33. táblázat. A klub látogatás gyakorisága, 1976-ban (százalékban)

A gyakoriság	N = 496
Hetente többször jár	22
Csak az érdekesebb rendezvényekre jár	31
Havonta legfeljebb egyszer jár	10
Negyedévenként legfeljebb egyszer jár	13
Soha nem jár	22
Válaszhiány	2
Összesen:	100

Ezek az adatok is megközelítően azonos értékeket mutatnak az 1973-as vizsgálat adataival. 1978-ban viszont, úgy tűnik, a klub vesztett addigi népszerűségéből, mivel a hallgatóknak mindössze 15 százaléka látogatta rendezvényeit a vizsgálat hetében. Az ott eltöltött tényleges átlagidő is csaknem 3 órával csökkent. Erre a csökkenésre igen nehéz magyarázatot találni, többek között azért is, mert a klub 1978-ban érte el az igazi klub-jelleget, illetve ekkorra alakultak ki a szakmai csoportok, és a klub a városban is, országosan is elismert rangot vívott ki. Mindezek ellenére úgy tűnik, hogy a klub népszerűsége csökkent a hallgatók körében. Ennek a jelenségnek magyarázatát -- mint már a szabadidő vizsgálatok-

nál kifejtettük -- a vizsgaidőszak közelségében és a hallgatók körében kialakult közönyben látjuk. A KISZ-klub 1973-ban nyílt meg, a hallgatókra az újdonság erejével hatott, ez magyarázhatja az ekkori nagyobb arányú látogatottságot. Ugyanakkor feltételezhető, hogy a klub az évek során kialakította a maga törzsgárdáját, de nem fordított kellő energiát arra, hogy újabb hallgatókat vonjon be a klub életébe.

A klubba járás gyakoriságát a következőkben a kemény változókkal összefüggésben vizsgáljuk. Ezek a nem, kar és az évfolyam, tehát azok a változók, amelyek objektíve meghatározzák a hallgató helyzetét az egyetem struktúrájában.

A nem szerinti megoszlást figyelembe véve 1976-ban azt látjuk, hogy a férfi hallgatók nagyobb arányban keresték fel hetente többször is a klubot, mint a lányok. Az érdekesebb rendezvényekre viszont a lányok jártak el nagyobb gyakorisággal. 1978-ban is a férfi hallgatók keresték fel gyakrabban a klubot, de az ott eltöltött időt tekintve nincs lényeges különbség a két nem képviselői között. A klubba járó férfi hallgatók 1978-ban a vizsgálat hetében 219 percet (3 óra 39 perc) töltöttek el ott, ezzel szemben a nők -- akiknek 12 %-os a részvételi arányuk a férfiak 20 %-ával szemben -- 209 percet (3 óra 29 perc). Mindebből arra következtethetünk, hogy a férfi hallgatók ugyan többször keresik fel a klubot, de ott csak rövidebb időt töltenek el, míg a lányok, akik eljárnak, hosszabb ideig maradnak a klub rendezvényein.

34. táblázat. A klublátogatás gyakorisága nem és kar szerint,
1976-ban (százalékban)

A klublátogatás gyakorisága	Nem		Kar		
	Lány N = 332	Fiú N = 164	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK-kás N = 231
Hetente többször volt	19	29	17	27	22
Csak az érdekesebb rendezvényekre jár	32	29	32	23	35
Havonta egyszer jár	10	11	13	11	8
Negyedévenjént egyszer jár	14	12	15	14	12
Soha nem jár	24	18	20	24	22
Válaszhiány	1	1	3	1	1
Összesen:	100	100	100	100	100

A táblázatból leolvashatjuk, hogy 1976-ban a bölcsészek voltak a legaktívabb klublátogatók, 27 %-uk hetente többször is eljárt a klubba. De a legigényesebbek, akik a klub rendezvényeit szelektálva látogatták, a TTK-kás hallgatók voltak. Ezt mutatja az is, hogy az érdekesebb rendezvényekre a természettudományi kar hallgatóinak 35 %-a, míg a bölcsészeknek csak 23 %-a járt el. Mindhárom kar hallgatóit közel azonos arányban találtuk a soha klubba nem járók között.

Az 1978-ban készült vizsgálat azt mutatja, hogy az időmérleg-felvétel hetében a jogászok jártak a legnagyobb arány-

ban a klubba és ők töltötték el ott a leghosszabb átlagidőt. Legkisebb arányban -- és legkevesebb időt eltöltve -- a természettudományi kar hallgatói keresték fel a klubot. [11. és 13. melléklet]

35. táblázat. A klublátogatás gyakorisága évfolyam szerint, 1976-ban (százalékban)

A klublátogatás gyakorisága	Évfolyam				
	I.	II.	III.	IV.	V.
	N = 67	N = 121	N = 117	N = 128	N = 63
Hetente többször volt	12	27	28	19	19
Csak az érdeke- sebb rendezvé- nyekre jár	37	33	30	29	27
Havonta egyszer jár	11	13	8	9	9
Negyedévenként egyszer jár	18	11	9	16	18
Soha nem jár	19	16	23	25	27
Válaszhiány	3	-	2	2	-
Összesen:	100	100	100	100	100

A kérdőíves vizsgálat során a klublátogatás gyakorisága és az egyes évfolyamok között igen eltérő eredményeket tapasztaltunk. Az elsőévesek voltak a legkisebb arányban a hetente többször klubba járók között, míg a másod- és harmadévesek a

legnagyobb arányban. Az elsőévesek szívesebben keresték fel akkor a klubot, ha ott számukra valamilyen érdekesebb rendezvény volt. 37 %-uk ilyen alkalmakkor látogatott el a klubba. Az évfolyamok között ez a legmagasabb arányszám.

1978-ban az első- és ötödévesek jártak a legkisebb gyakorisággal a klubba, míg a legmagasabb a részvételi arány ekkor a másod- és negyedéveseknél. [12. melléklet]

Az 1976-os vizsgálat során választ kerestünk arra a kérdésre, hogy miért keresik fel a hallgatók a klubot. A megkérdezettek 44 %-a azt válaszolta, hogy azért jár a klubba, mert érdeklik ennek művelődési rendezvényei. A másik ok, amiért legtöbben felkeresték a klubot az, hogy ott találkoztak barátaikkal (31 %). Azoknak az aránya a legkisebb, akik tanulni, tévét nézni jártak ide. [30. melléklet]

A szignifikancia szint elemzése kapcsán arra a következtetésre jutottunk, hogy a klublátogatás gyakoriságát elsősorban az a tényező befolyásolta, hogy miért keresi fel a hallgató a klubot. Az összefüggés erős szignifikáns szinten közepesen szoros. A legszorosabb az összefüggés azzal a tényezővel, hogy azért járnak a klubba, mert érdekli őket a klub többféle művelődési rendezvénye. Ezt követi: hogy azért jár, mert ott találkozik barátaival. Ugyancsak erős szignifikáns szinten, de közepesnél gyengébb az összefüggés a klublátogatás gyakorisága és a heti munkára fordított idő, a heti munkaidő és az önművelésre fordított idő között. Azoknak, akiknek magas a heti munkaidejük, több időt kell tanulásra fordíta-

niuk, és így kevesebb időt tudnak a klubban tölteni. Ők tehát elsősorban azokra a rendezvényekre mentek el, amelyek érdeklődési körüknek a leginkább megfeleltek. Az 54 óra feletti munkaidővel rendelkezők 43 százaléka csak az érdeke-
sebb rendezvényekre ment el, s csak 2 százalékuk kereste fel
hetente többször is a klubot. Ezzel szemben az alacsonyabb
munkaidővel rendelkezők több mint egyharmada hetente több-
ször is volt a klubban.

36. táblázat. A klublátogatás szignifikáns összefüggései,

1976-ban

p <	0,001	0,01	0,05
Klubba járt, mert érdeklik a klub műv. rendezvényei V = 0,52	A város által bizt. műv. lehetőségek értékelése	Jelenlegi lakás V = 0,14	
Klubba járt, mert ott találkozik barátaival V = 0,38	V = 0,15	Tanulmányi eredmény V = 0,13	
Klubba jár, mert érdeklik a klub egyéb rendezvényei V = 0,37			
Klubba jár, mert a legolcsóbb szórakozás V = 0,31			
Klubba jár közös témákról beszélgetni V = 0,24			
Klubba jár új emberekkel megismerkedni V = 0,23			
Klubba jár új ismerősöket keresni V = 0,17			
Klubba jár délután tanulni, olvasni V = 0,15			
Heti tanulásra fordított idő V = 0,16			
Heti munkaidő V = 0,16			
Önművelésre fordított idő V = 0,16			
Az egyetem által biztosított műv. lehetőségek értéke V = 0,16			

A klublátogatás gyakorisága és a hallgatók objektív adatai mint pl. a hallgató neme, a kar, az évfolyam, az érettségi helye, a szülők társadalmi és anyagi helyzete között ~~tematikai~~-statisztikai összefüggés nem mutatható ki. A kemény változók közül csak a jelenlegi lakás és a hallgatók tanulmányi eredménye mutatott összefüggést gyenge szignifikáns szinten a klublátogatás gyakoriságával.

A jelenlegi lakás és a klublátogatás gyakorisága között tehát gyenge szignifikáns szinten közepesnél gyengébb összefüggés mutatható ki. Az albérletben lakók egyharmada hetente többször is felkereste a klubot, míg a szülői háznál lakóknál ez az arány 17 %. Az érdekesebb rendezvényekre viszont a szülői háznál lakó hallgatók jártak el nagyobb arányban, mint a kollégiumban és albérletben lakók. A kollégisták között találtuk a legnagyobb arányban a soha klubba nem járókat, közel egynegyedük nem járt soha a klubba. [32. melléklet]

A tanulmányi eredménnyel ugyancsak van összefüggés. Az összefüggés gyenge szignifikáns szinten a közepesnél kevésbé szoros értékű. A közepes és elégséges tanulmányi eredményű hallgatók látogatták legtöbbször a klubot. Az érdekesebb rendezvények legaktívabb résztvevői viszont a jeles tanulók, egyharmaduk rendszeresen járt a klubba akkor, amikor ott számukra érdekes rendezvény volt. 1976-ban a jeles tanulók 27 %-a, a közepes tanulók 15 %-a nem járt klubba. 1978-ban ez egyhetes időmérleg-felvételkor a jó tanulmányi eredménnyel rendelkezők

keresték fel a legnagyobb gyakorisággal a klubot, viszont a legtöbb időt a közepes tanulók töltötték el ott. [12., 13. melléklet]

37. táblázat. A klublátogatás gyakorisága a hét egyes napjain, 1978-ban (százalékban)

A klubban volt	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
	2	1	5	5	3	4

A hét egyes napjait vizsgálva azt tapasztaltuk -- mint a városi művelődési intézmények látogatásánál is --, hogy szerdán és csütörtökön keresték fel a legtöbbben a klub rendezvényeit. A klub kulturális rendezvényei, szakmai vitakörei is erre a két napra estek, míg hétvégén, pénteken és szombaton, inkább a szórakoztató jellegű programok voltak a jellemzőek, mint pl. a disco és a filmvetítések. Erre enged következtetni az is, hogy pénteken és szombaton volt a legmagasabb a klubban eltöltött átlagidő, amikor többnyire zenés, táncos rendezvények és filmvetítések szórakoztatták a hallgatókat, amelyek általában hosszabb ideig tartottak, mint az egyéb klub-jellegű foglalkozások.

2. A Collegium Artium et Polytechnicum látogatásáról

Az Egyetemi Tanács 1957-ben hozta létre a Collegium Artium et Polytechnicum rendezvényeit, azért, hogy a hall-

gatók általános műveltségét szélesítse, illetve elősegítse az öntevékeny művelődést. A Collegium Artium zene-, film-, színház- és képzőművészeti szekcióban működik. Félévenként egy-egy szekcióban 5-8 előadást tartanak. Ezekben a művészeti kollégiumokban a hallgatók rendkívül széles művelődési anyagot ismerhetnek meg, kiváló szakemberek előadásában. A Collegium Polytechnicum előadásain a hallgatók ismereteket szerezhetnek az egyes szakterületek újabb természettudományos eredményeiről, melynek célja a helyes természettudományos világkép kialakításának elősegítése. A Collegium Artium et Polytechnicum az egyik legnépszerűbb önművelő és ismeretterjesztő forma, mely a hallgatók széles tömegét átfogja. Célja: a hallgatók általános műveltségi szintjét emelni, felkelteni érdeklődésüket koruk kulturális problémái iránt.

A Collegium Artium népszerűségét mutatja, hogy 1976-ban a mintasokaság 43 %-a valamilyen gyakorisággal látogatta előadásait. Mivel a minden előadást meghallgatók száma mintánkban igen alacsony -- mindössze 3 fő -- így ennek elemzésétől a következőkben eltekintünk. Sokkal jellemzőbb képet kapunk a havonta és negyedévenként járók elemzésekor. A havonta és negyedévenként előadásra járók között legmagasabb arányban a bölcsészeket találtuk, majd a természettudományi kar hallgatói következtek és végül a jogászok.

38. táblázat. A Collegium Artium látogatásának gyakorisága
karok szerint, 1976-ban (százalékban)

Gyakoriság	Kar		
	Jogász N = 138	Bölcész N = 127	TTK-kás N = 231
Minden előadást meghallgat	1	1	1
Havonta legalább egy előadást	2	10	7
Negyedévenként legalább egyet	15	23	21
Soha nem jár	65	43	49
Ebben a tanévben nem volt, de az előzőben többször	16	18	16
Válaszhiány	1	5	6
Összesen:	100	100	100

Tehát a táblázatból leolvashatjuk, hogy a legaktívabb Collegium Artium-látogatók a bölcészek voltak és legkevesebbet a jogászok jártak ezekre az előadásokra. A soha nem járók között is a bölcészeket találtuk a legkisebb arányban. A szignifikancia szint elemzése összefüggést mutatott ki a Collegium Artium látogatása és a kar között.

Szentirmai László az 1967-es vizsgálat során ettől eltérő eredményt kapott; akkor a természettudományi kar hallgatói képviselték magukat a legkisebb arányban a Collegium Artium előadásain.⁵¹

39. táblázat. A Collegium Artium-látogatás szignifikáns összefüggései, 1976-ban

p <	0,001	0,01	0,05
Art Kino látogatás	Filmmúzeum látogatás	Kar	
V = 0,22	V = 0,16	V = 0,15	
Évfolyam			
V = 0,15			

Erősen szignifikáns szinten, közepesnél kevésbé szoros összefüggés mutatható ki az évfolyam és a Collegium Artium látogatása között. Az elsőévesek 37 %-a negyedévenként, havonta járt előadásra, és ez a legmagasabb arány az évfolyamok között. A másod-, harmad- és negyedévesek közel azonos arányban látogatták az előadásokat, majd ötödévre ismét emelkedett ez az arány. Tehát a Collegium Artium esetében sikerült megvalósítani azt a célt, hogy az egyetemi évek első felében az egyetemen belüli rendezvényekbe nagyobb arányban bevonjuk a hallgatókat.

40. táblázat. A Collegium Artium előadásain való részvétel gyakorisága évfolyam és nem szerint, 1976-ban (százalékban)

A látogatás gyakorisága	Évfolyam					Nem	
	I. N = 67	II. N = 121	III. N = 117	IV. N = 128	V. N = 164	Nő N=332	Férfi N=164
Minden előadásra eljár	-	1	-	-	3	-	1
Havonta egyszer eljár	6	5	7	7	10	7	7
Negyedévenként egyszer	31	18	16	18	21	18	24
Soha nem jár	51	54	53	52	46	52	52
A múlt tanévben volt	5	11	21	22	19	18	13
Válaszhiány	7	11	3	1	1	5	3
Összesen:	100	100	100	100	100	100	100

Az évfolyamon és a karon kívül a többi kemény változóval nem találtunk szignifikáns összefüggést, de a teljesebb kép kialakításához a többi objektív adattal is elvégeztük az elemzést.

A Collegium Artium előadásait szinte teljesen azonos arányban látogatták a férfiak és a nők. Aránybeli eltérést találtunk a negyedévenként előadást hallgatók és azok között, akik azt válaszolták, hogy a múlt tanévben jártak a Collegium Artium előadásaira.

A jelenlegi lakás annyiban befolyásolta a Collegium Artium előadásain való részvételt, hogy a kollégiumban lakók között kisebb arányban voltak olyan hallgatók, akik soha nem jártak ilyen előadásra. A kollégisták azért járhattak nagyobb arányban a Collegium Artium et Polytechnicum előadásaira, mivel ezeket részben a kollégiumokban tartották. A havonta, negyedévenként járók között is nagyobb arányban voltak kollégisták. [34. melléklet]

A Collegium Artium rendezvényei iránt leginkább a megyeszékhelyeken vagy azonos nagyságú városban érettségizett hallgatók mutattak érdeklődést. Náluk a legalacsonyabb a soha nem járók aránya is, míg a legmagasabb ez az arány a kisebb településeken érettségizett hallgatóknál. A havonta legalább egy előadást meghallgatók aránya is a megyeszékhelyekről ideérkezett hallgatók esetében a legmagasabb. [35. melléklet]

A szignifikancia szint elemzésekor nem találtunk szoros összefüggést az apa iskolai végzettsége és a Collegium Artium látogatásának gyakorisága között. A Collegium Artium előadásait rendszeresen látogatók között -- akikhez a havonta és negyedévenként járókat soroltuk -- legnagyobb arányban a diplomás szülők gyermekeit találtuk. A legalacsonyabb a részvételi arány az érettségizett szülők gyermekeinél. A soha nem járók között is ők voltak a legmagasabb arányban, 56 %-uk soha nem volt még a Collegium Artium előadásain. Ezzel szemben az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekeinek 44 %-a nem járt a Collegium Artium rendezvényeire. [36. melléklet]

A Collegium Artium előadásaival való elégedettséget lemérhetjük akkor, ha az egyetem által nyújtott művelődési lehetőségekkel való elégedettséget összehasonlítjuk a Collegium Artium látogatásának gyakoriságával. Azoknak egyharmada, akik igen jónak, jónak találták az egyetem által biztosított művelődési lehetőségeket, rendszeresen jártak a Collegium Artium előadásaira. Akik nem tartották megfelelőnek az egyetemi lehetőségeket, azoknak több mint fele soha nem volt a Collegium Artium előadásain. [37. melléklet] Már az 1967-es vizsgálat során is megállapították, hogy az egyetem által nyújtott művelődési lehetőségekkel elégedetlenek, vagy ezek iránt közömbös hallgatók közül kerültek ki azok, akik a Collegium Artium előadásait sem látogatták.⁵²

A szignifikancia szint elemzésekor arra a következtetésre jutottunk, hogy a Collegium Artium látogatása és az egyetem által biztosított többi művelődési lehetőségek között összefüggés van. Erős szignifikáns szinten közepesen szoros összefüggés mutatható ki az Art Kino és a Collegium Artium előadásain való részvétel között. Az Art Kino előadásait látogatók 38 %-a rendszeresen résztvesz a Collegium Artium előadásain is. Ezzel szemben azok, akik nem jártak az Art Kino előadásaira, 58 %-ban a Collegium Artium előadásain sem vettek részt. [38. melléklet] Ugyancsak összefüggést tapasztalhatunk a Filmmúzeum és a Collegium Artium látogatása között. Közepes szignifikáns szinten közepesnél gyengébb szorosságú ez az összefüggés. A Filmmúzeumba járók közel egyharmada rend-

szeresen járt a Collegium Artium előadásaira is. [39. melléklet] Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a hallgatók körében kialakult egy olyan csoport, akik a városi művelődési lehetőségekkel szemben vagy azok mellett az egyetemi művelődési lehetőségeket is igyekeznek minél jobban kihasználni.

A Collegium Artium komplex művelődési lehetőségeket biztosít a hallgatóknak, magas színvonalú, rendszeres előadásaival. Ez a művelődési forma igen sokat tehet annak érdekében, hogy az egyetemről kikerült értelmiség fogékony, "nyitott" legyen a kulturális értékek befogadására. Ugy érezzük, hogy a KISZ-nek még nagyobb aktivitással kellene bekapcsolnia a hallgatókat az egyetemi művelődési lehetőségekbe, hogy ne legyen olyan hallgató, aki úgy kerül ki az egyetemről, hogy ezeket nem vette igénybe.

3. Az Art Kino látogatásáról

1965 tavaszán az országban elsőként indult meg az Art Kino az egyetemen. A művészmozi előadásai irányzatokat, stílusokat, jelentős alkotók életművét mutatja be. Gyakran a magyar filmek ősbemutatóit is ennek keretében rendezik meg. Ezekre meghívják a filmek készítőit, szereplőit, az ő részvételükkel vitákat is rendeznek. A bemutatásra kerülő filmek kiválogatása a KISZ-bizottsággal közösen történik. Ez az előadásforma a filmkultúra terjesztésében igen jelentős szerepet játszik.

Az Art Kino tömeghatása esetenként még nagyobb, mint a Collegium Artiumé, bár itt nagyobb arányban találtunk olyan réteget (69 %), amely tagjai soha nem jártak az Art Kino filmvetítéseire. Mindez azt mutatja, hogy "az egyetem hallgatói között nem jelentéktelen azok száma, akikben tulajdonképpen az önművelés igénye még csak ki sem alakult."⁵³

A hallgatók objektív adatai közül a kar, a jelenlegi lakás és az apa iskolai végzettsége mutat összefüggést az Art Kino látogatásával. A többi kemény változóval matematikailag értékelhető összefüggést nem tapasztaltunk. A hallgató neme, évfolyama, az érettségi helye nem gyakorolt döntő hatást arra, hogy járt-e a hallgató az Art Kino filmvetítéseire. Általában jellemző, hogy a lányok nagyobb arányban voltak filmvetítésen, mint a fiúk. Az évfolyamnál a harmadévesek jártak leggyakrabban az Art Kino előadásaira. A legrendszeresebb Art Kino-látogatók a megyeszékhelyen vagy azonos nagyságú városban érettségizettek, míg legkisebb arányban a kisebb településeken érettségizett hallgatók vettek részt a filmvetítéseken.

41. táblázat. Az Art Kino-látogatás szignifikáns összefüggései, 1976-ban

p <	0,001	0,01	0,05
A mozilátogatás gyakorisága V = 0,30	A Filmmúzeum-látogatás gyakorisága V = 0,16	Jelenlegi lakás V = 0,14	
A Collegium Artium látogatása V = 0,22		Az apa iskolai végzettsége V = 0,11	
Kar V = 0,17		Az egyetem által nyújtott művelődési lehetőségek értékelése V = 0,11	

A kar erős szignifikáns szinten közepesnél gyengébb szorosságú összefüggést mutat az Art Kino látogatásával. A bölcsész hallgatók a legnagyobb arányban, a jogászok és a természettudományi kar hallgatói pedig egyforma arányban vettek részt a filmvetítéseken.

42. táblázat. Az Art Kino látogatása karok szerint, 1976-ban (százalékban)

Ebben a tanévben rendszeresen	Kar		
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK-kás N = 231
Járt filmvetítésre	20	39	20
Nem járt	80	61	80
Összesen:	100	100	100

A jelenlegi lakással közepesnél gyengébb szignifikáns szinten közepes szorosságú az összefüggés. A legtöbb rendszeres Art Kino-látogatót a kollégiumban lakók között találtuk. A kollégisták 29 %-ával szemben a nem kollégiumban lakók 21 %-a járt rendszeresen az Art Kino előadásaira. [40. melléklet]

Az apa iskolai végzettsége szintén összefüggést mutatott az Art Kino látogatásával. Az 1976/77-es tanévben a 8 általános iskolával rendelkező apák gyermekeinek több mint egyharmada rendszeresen járt az Art Kino filmvetítéseire. Az ennél alacsonyabb iskolai végzettségű apák gyermekei és az érettségizett apák gyermekei azonos arányban látogatták az Art Kino előadásait. A diplomás szülők gyermekei 23 %-ban nézték meg a filmvetítéseket. [41. melléklet]

Az Art Kino-látogatás gyakorisága és az egyetem által nyújtott művelődési lehetőségekkel való elégedettség között közepesnél gyengébb szignifikáns szinten közepesnél kevésbé szoros összefüggés mutatható ki. Azok, akik jártak az Art Kino előadásaira, többnyire elégedettek az egyetemi művelődési lehetőségekkel. Kisebb arányú az elégedetlenség azok között, akik jártak a filmvetítésekre, mint azok között, akik még soha nem vettek részt egy előadáson sem. Az elégedetleneknek több mint háromnegyede egy előadást sem látott. Hasonló arányokat mutattunk ki a Collegium Artium és a Klub esetében is. Fölmerül a kérdés, mire alapozzák ezek a hallgatók elégedetlenségüket, hiszen az egyetemi rendezvényeken nem vettek részt,

igy azokról véleményük sem alakulhatott ki. Valószínűnek látszik, hogy kijelentésük közönyből származik, s olyanról mondanak véleményt, amit nem is ismernek. Feladatunk az, hogy ezeket a hallgatókat megismertessük az egyetemi művelődési lehetőségekkel, figyelmüket felkeltsük irántuk, hogy érdeklődésüknek megfelelően tudják ezeket kihasználni.

4. A Filmmúzeum látogatásáról

A filmkultúra terjesztésébe a mozin és az Art Kino filmvetítésein kívül bekapcsolódik még a Filmmúzeum is. A hallgatók rendszeres filmnézővé alakításában, a filmkultúra ismereteinek fejlesztésében, általános műveltségük szélesítésében, esztétikai ismereteik bővítésében fontos funkciót tölt be a Filmmúzeum. Célja, hogy a film "látására" nevelje a hallgatókat és művelt filmközvéleményt alakítson ki. A Filmmúzeum a város kulturális életével is összefonódik, nem kizárólag egyetemistáknak szóló rendezvénysorozat. A filmeket vasárnap délelőttönként évi 20 előadásban mutatják be, s a vetítéseket rövid bevezető előzi meg, melynek során az alkotás művészi értékeit ismertetik. Elsősorban olyan filmek bemutatására törekednek, amelyeket egyébként sehol sem lehetne megtekinteni, de az egyetemes filmművészet szempontjából kiemelkedő alkotások.

43. táblázat. A Filmmúzeum-látogatás gyakorisága karonként,
1976-ban (százalékban)

A látogatás gyakorisága	Kar		
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK-kás N = 231
Minden műsort megnéz	20	30	18
Havonta egyszer jár	9	17	10
Negyedévenként egyszer jár	1	6	6
Nem jár	69	45	66
Válaszhiány	1	2	-
Összesen:	100	100	100

A Filmmúzeum előadásai a hallgatók körében igen népszerűek, a hallgatók több mint egyharmada rendszeresen járt a vetítésekre, s 22 %-uk minden előadást meg is nézett. A legnagyobb arányban (53 %-ban) a bölcsész hallgatók látogatták a Filmmúzeum előadásait. A szignifikancia szint elemzése szerint a kar és a Filmmúzeum látogatása között közepesen erős szinten közepesnél gyengébb összefüggés van. A Filmmúzeumba -- az Art Kino előadásaihoz hasonlóan -- közel azonos arányban nem jártak a jogászok és a természettudományi kar hallgatói. A mozilátogatás vizsgálatakor -- mint

azt már az előző fejezetben megállapítottuk -- viszont ők voltak a legaktívabb mozinézők. Mindebből arra következtethetünk, hogy a legigényesebb filmnézők a bölcsészek, míg a jogászok, de részben a természettudományi kar hallgató is a könnyebb "siker" filmeket részesítik előnyben.

44. táblázat. A Filmmúzeum-látogatás szignifikáns összefüggései, 1976-ban

p	<	0,001	0,01	0,05
		A város által biztosított művelődési lehetőségek értékelése V = 0,18	Collegium Artium látogatása V = 0,16	Érettségi helye V = 0,10
		Hallgatóként többet jár moziba V = 0,16	Önművelésre fordított idő V = 0,16	
		Art Kino látogatása V = 0,14	Kar V = 0,16	

Az érettségi helye közepesnél gyengébb szignifikáns szinten közepesnél kevésbé szoros összefüggést mutatott a Filmmúzeum látogatásával. A megyeszékhelyen vagy azonos nagyságú városban érettségizett hallgatók 40 %-a, a nagyvárosból jött hallgatók 42 %-a járt a Filmmúzeum előadásaira, míg a kisebb településeken érettségizett hallgatóknak csak 34 %-a. Ennek okát abban látjuk, hogy a nagyvárosban, megyeszékhelyen

lyeken érettségizett hallgatóknak már középiskolás korukban alkalmuk volt megismerkedni ezzel a művelődési lehetőséggel, s így örömmel jártak továbbra is az ilyen jellegű filmvetítésekre. [42. melléklet]

Az objektív adatok közül a kar és az érettségi helye mutatott legszorosabb összefüggést a Filmmúzeum látogatásával, a többi kemény változóval matematikailag értékelhető összefüggést nem tapasztaltunk.

Az évfolyam szerinti elemzés során arra az eredményre jutottunk, hogy a Filmmúzeumba legkisebb arányban az első- és ötödéves hallgatók jártak. Az Art Kino előadásain is az elsősöket találtuk a legkisebb százalékban. A legnagyobb arányban a másod- és negyedévesek jártak a Filmmúzeumba. Az elsőévesek alacsony részvételi arányának az lehet az oka, hogy még nem ismerik a város és az egyetem nyújtotta művelődési lehetőségeket, félnek, hogy tanulmányi munkájuk mellett nem tudnak a bérletben adott előadások megtekintésére időt szakítani. [43. melléklet]

A Filmmúzeum vetítésein való részvételt csak részben befolyásolta az, hogy milyen nemű a hallgató. Általában nagyobb arányban a lányok látogatták a filmvetítéseket. Ennek oka lehet az is -- mint már az előzőekben rámutattunk --, hogy a bölcsészek a legaktívabb Filmmúzeum-látogatók, viszont a bölcsészeknek 80 %-a nő. [44. melléklet]

A jelenlegi lakás nem befolyásolta döntően a Filmmúzeum-látogatást. Az egyes előadásokra csaknem azonos arányban jártak a kollégiumban és a nem kollégiumban lakó hallgatók.

Az objektív változókon kívül -- kar, érettségi helye -- szignifikáns összefüggést tapasztaltunk még a Filmmúzeum látogatása és azok között: hallgatóként többet jár-e moziba, hogyan értékeli a városi művelődési lehetőségeket, milyen gyakran jár az Art Kino és a Collegium Artium előadásaira, továbbá, hogy mennyi időt fordít önművelésre. Erősen szignifikáns szinten közepesnél kevésbé szoros az összefüggés a Filmmúzeum látogatása és aközött, hogy hallgatóként hogyan alakult a mozilátogatás gyakorisága. Akik azt válaszolták, hogy középiskolás korukhoz képest hallgatóként többet jártak moziba, azoknak 41 %-a Filmmúzeumba is járt. Akik viszont azt válaszolták, hogy hallgatóként kevesebbet jártak moziba, azoknak 85 %-a nem járt a Filmmúzeum vetítéseire sem. [44. melléklet] Valószínű, hogy ennél a válasznál a hallgatók nemcsak a mozibajárásra gondoltak, hanem minden olyan lehetőségre, amikor filmvetítésen vettek részt, tehát a Filmmúzeumra és az Art Kino előadásaira is.

Az önművelésre fordított idő nagysága színtén befolyásolta a hallgatók Filmmúzeum-látogatási szokásait. Akiknél a legalacsonyabb volt az önművelésre fordított idő nagysága, azoknak kétharmada nem járt a Filmmúzeum előadásaira sem. A szabadidő nagyságával párhuzamosan növekedett a Filmmúzeumba járók aránya is.

A város által nyújtott művelődési lehetőségekről kialakult vélemény erősen szignifikáns szinten közepesnél kevésbé szoros mértékben mutatott összefüggést a Filmmúzeum látoga-

tásával. Ebből arra következtethetünk, hogy a város művelődési lehetőségeiről kialakított képhez hozzájárult a Filmmúzeum színvonalas műsorairól kialakult kép is, melyeket a város mozijaiban mutattak be. Akik a városi művelődési lehetőségekkel elégedettek voltak és azt igen jónak tartották, azoknak több mint fele járt a Filmmúzeum előadásaira is. [45. melléklet]

Mint azt már a Collegium Artium látogatásának vizsgálatakor megállapítottuk, az egyetem által biztosított művelődési intézmények látogatása összefügg. Az esetek egy részénél kimutatható, hogy azok, akik az egyik művelődési lehetőséget igénybe veszik, azok gyakran érdeklődnek a többi, az egyetem által biztosított művelődési lehetőség iránt is.

Az előzőekből következően elmondhatjuk, hogy a Filmmúzeum is fontos funkciót tölt be az egyetemi hallgatók művelődésében.

Összefoglalás

Vizsgálataink során megismerhettük a hallgatók különböző, intézményes művelődési szokásait. Itt, az összefoglalásban nem szeretnénk ismétlésekbe bocsátkozni, de -- az adatok nagy száma miatt -- úgy gondoljuk, szükséges összegeznünk, kik tartoznak a legaktívabban művelődő csoportokhoz.

Mint elemzésünk során már megállapítottuk, a hallgatók egyik legkedveltebb művelődési, szórakozási tevékenysége a moziba járás volt. A megkérdezett hallgatók 89 százaléka valamilyen éves gyakorisággal látogatta a város filmszínházait, 41 százaléuk pedig legalább hetente egyszer megfordult ott. A lányok és fiúk csaknem azonos arányban jártak moziba. Leggyakrabban az ötödévesek s legritkábban az elsőévesek néztek filmet. A karok között is tapasztaltunk eltérést. A legaktívabb mozilátogatók a jogászok voltak, ennél valamivel ritkábban néztek filmet a bölcsészek.

A színházlátogatás vizsgálatánál arra a következtetésre jutottunk, hogy az 1976/77-es vagy a megelőző tanévben a mintasokaság 67 százaléka volt színházban. Viszont bérlettel rendelkezett, vagy havonta járt színházba 27 százaléuk. A lányok rendszeresebb színházlátogatók, mint a fiúk. Az évfolyamok között kiemelkedett a másod- és negyedévesek magas aránya. A mozilátogatással ellentétben -- ahol a jogászok voltak nagyobb arányban -- színházba a természettudományi kar hallgatói jártak rendszeresebben. A hallgatók művelődé-

si szokásait befolyásolja -- mint már hipotéziseinkben megállapítottuk -- a hallgató korábbi helyi társadalmi környezete és a család kultúrális háttere. Ezt tapasztaltuk a színházlátogatás vizsgálatakor is. A kisvárosban, megyeszékhelyen érettségizettek és a diplomával rendelkező szülők gyermekei látogatták legrendszeresebben a színházat. A hallgatók anyagi körülményei viszont nem befolyásolták a színházlátogatás gyakoriságát.

A mintasokaság 60 százaléka a tanév folyamán legalább negyedévi rendszerességgel járt hangversenyre. A hangversenyre járók között a lányokat találtuk a legnagyobb arányban. Az egyes karok hallgatói közel egyenlő arányban látogatták a hangversenyeket. Tehát az, hogy milyen karra járt a hallgató, nem befolyásolta abban, hogy érdeklődik-e a komoly zenei rendezvények iránt. Az évfolyamok között a negyed- és elsőévesek jártak a legnagyobb arányban hangversenyre. A komoly zenei rendezvények leggyakoribb látogatói a jó tanulmányi eredménnyel tanulók, a megyeszékhelyen érettségizettek, a diplomával rendelkező szülők gyermekei és a magas jövedelműek.

A tanév folyamán múzeumot, tárlatot látogatott a megkérdezett hallgatók 88 százaléka. A hangverseny- és színházlátogatáshoz hasonlóan itt is a lányok részvételi aránya a magasabb. Az évfolyamok közül a negyedévesek aránya kiemelkedő. Ugyancsak kedvező a kisvárosból idekerült hallgatók tárlatlátogatási gyakorisága.

Az egyetemi művelődési lehetőségek közül a hallgatók körében az egyik legkedveltebb művelődési, szórakozási tevékenység a klub-látogatás volt. A tanév folyamán a hallgatók 76 százaléka legalább egyszer, de a mintasokaság kétharmada havonta vagy ennél gyakrabban megfordult ott. A legnagyobb arányban a másodévesek látogatták a klubot. A leggyakoribb látogatók viszont a jogászok és a TTK-sok voltak. Adatainkból arra következtethetünk, hogy ez az egyetlen olyan művelődési intézmény, ahol a férfi hallgatók részvételi aránya magasabb, mint a nőké.

A tanév folyamán a Collegium Artium et Polytechnicum rendezvény-sorozatán a hallgatók 43 százaléka vett részt. Ez általában negyedévi vagy ennél gyakoribb látogatást jelent. A bölcsészek és a kollégisták a legaktívabb Collegium Artium-látogatók. A férfiak és a nők közel azonos arányban vettek részt az előadásokon. A legrendszeresebb látogatók a diplomás szülők gyermekei és a megyeszékhelyen vagy azonos nagyságrendű városban érettségizettek voltak.

Az Art Kino előadásait a hallgatók 31 százaléka látogatta, de 20 százaléuk minden előadást megnézett. A lányok és a bölcsészek nézték rendszeresebben az Art Kino vetítéseit. Az évfolyamok közül a harmadéves hallgatók jártak a legnagyobb arányban az Art Kino előadásaira.

A megkérdezett hallgatók 38 százaléka járt a Filmmúzeum előadásaira. Minden 4-5. hallgató nézett meg minden filmet, a többiek esetenként mentek csak el moziba. Az Art Kinohoz hasonlóan ide is a lányok és a bölcsészek jártak el nagyobb arányban.

Adatainkból kitűnik, hogy a művelődési intézmények legaktívabb látogatói a lányok voltak. Egy művelődési intézmény látogatását kivéve -- ez a Klub volt -- mindenhol a lányok részvételi aránya volt a magasabb. Kar szerinti bontásban vizsgálva a művelődési intézmények látogatását, azt tapasztaltuk, hogy a jogászok inkább a város művelődési intézményeit keresték fel szívesebben. Egyedül a színháznál voltak a természettudományi kar hallgatói nagyobb arányban. A bölcsészek részvételi aránya magasabb az egyetemi művelődési intézmények látogatásánál, kivéve a Klubot, ahol a jogászok és a TTK-sok részvétele volt a nagyobb.

45. táblázat. A vizsgált művelődési intézmények látogatása
(százalékban)

Hány intézményt keresett fel	Városi művelődési intézmények látogatása	Egyetemi művelődési intézmények látogatása
Sehova se jár	22	21
Legfeljebb egy helyre jár	42	31
Több helyre is jár	36	48
Összesen:	100	100

Az adatokból arra a következtetésre jutottunk, hogy igen magas -- 21 és 22 % -- azok aránya, akik a város és az egyetem által nyújtott művelődési alkalmakon egyáltalán nem vettek részt. Konkrét tudomásunk nincs róla, de feltételezzük,

hogy a 21 és a 22 százalék ugyanazt a hallgatói csoportot jelenti. Ennek konkrét megállapítása viszont olyan matematikai eljárást igényelne, amely ennek a dolgozatnak nem lehet feladata.

Adataink ismeretében a hallgatók intézményi művelődési szokásait összefoglalva arra a következtetésre jutottunk, hogy hallgatóink között elég nagy arányú azok száma (minden 4-5. hallgatóról van szó), aki úgy fejezi be egyetemi tanulmányait, hogy az egyetem és a város által nyújtott művelődési lehetőségeket nem használta ki. Ugyanakkor kedvezőnek tartjuk azok arányát, akik több művelődési intézményt is fölkerestek. Különösen kedvező ez a helyzet az egyetemi intézményi művelődési lehetőségek látogatásánál. A megkérdezett hallgatók közel fele (48 százalékuk) több egyetemi művelődési intézményt is felkeresett. Valószínűnek tartjuk, hogy az, aki az egyik egyetemi művelődési intézményt fölkeresi, az érdeklődik a többi iránt is. A városi művelődési intézmények látogatásánál azok aránya magasabb, akik csak egy művelődési intézménybe jártak. Ezt azzal magyarázhatjuk, hogy a városi művelődési intézmények látogatása helyben, időben és konvenciókban kötöttebb, így a hallgatók általában nem tudnak időt szakítani több intézmény látogatására.

Jegyzetek

1. Az Oktatási miniszter 104/1976. (MK. 1.) sz. utasítása a felsőoktatási intézmények közművelődési tevékenységéről. = Művelődésügyi Közlöny, 1976. 1. sz. 7-13. 1.
2. Papp Ignác: Az egyetem szociológiai problémái. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 2. sz. 87. 1.
3. Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden. Bp. 1976. Gondolat K. 39-40. 1.
4. Szalai Sándor: Idő a mérlegen. = Valóság, 1964. 3. sz. 11-25. 1.
5. Gazsó Ferenc--Pataki Ferenc--Várhegyi György: Diákéletmód Budapesten. Bp. 1971. Gondolat K. 16. 1.
6. Vágvölgyi András--Szentirmai László: Művelődési szokások változása egyetemi hallgatóknál. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 1. sz. 16. 1.
7. Szentirmai László: Az egyetemi hallgatók életmódjáról. = Valóság, 1975. 8. sz. 10. 1.
8. Szentirmai László: Az olvasó egyetemi hallgató. Időben és intézményben. Kézirat. 6. 1. (Megjelenés alatt.)
9. Gonet--Jasinska: A művelődés aktív és passzív formáinak elterjedtsége az egyetemi hallgatók körében. Varsó, Studia Socjologiczne, 1971. 4. sz. 22. 1. (Kézirat.)
10. Szalai Sándor: Idő a mérlegen. = Valóság, 1964. 3. sz. 23. 1.
11. U. o. 24. 1.

12. Szentirmai László: Az olvasó egyetemi hallgató. Időben és intézményben. Kézirat. (Megjelenés alatt.)
13. Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden. Bp. 1976. Gondolat K. 59-60. 1.
14. Szentirmai László: Az olvasó egyetemi hallgató. Időben és intézményben. 19. lev. (Megjelenés alatt.)
15. Vágvölgyi András--Szentirmai László: Művelődési szokások változása egyetemi hallgatóknál. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 1. sz. 12. 1.
16. Pártos Judit: A demográfiai tényezők hatása a művelődésre. Bp. 1967. 31. 1. /A Népeségtudományi Kutató Csoport Közleményei. 15./
17. Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden. Bp. 1976. Gondolat K. 103. 1.
18. U. o. 90-91. 1.
19. U. o. 65. 1.
20. U. o. 97. 1.
21. Dobos Gyula: Bölcsészhallgatóink művészeti tájékozottsága. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 3. sz. 139. 1.
22. Gazsó Ferenc--Pataki Ferenc--Várhegyi György: Diák életmód Budapesten. Bp. 1971. Gondolat K. 147. 1.
23. Szabolcsi László--Nagy Sándor: A hallgatók időgazdálkodása. = Felsőoktatási Szemle, 1978. 9. sz. 525. 1.
24. Szentirmai László--Vágvölgyi András: A József Attila Tudományegyetem hallgatóinak művelődési szokásai. Kutatási beszámoló egy szociológiai vizsgálatról. Bp. /Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont./ 97. 1.

25. Andrassy Mária--Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra. A fiatalok kulturális, művészeti magatartása. Bp. 1979. Kosuth K. 29. 1.
26. Gonet--Jasinska: A művelődés aktív és passzív formáinak elterjedtsége az egyetemi hallgatók körében. Varsó, Studia Socjologiczne. 1971. 4. sz. 9. 1. (Kézirat.)
27. Szeléndi Gábor: Tanítóképzős hallgatók művészeti érdeklődése. = Felsőoktatási Szemle, 1980. 9. sz. 564. 1.
28. D. L.: Egyetemisták meg a színház. = Délmagyarország, 1979. szept. 21. 5. 1.
29. U. o.
30. Mészáros Tamás: Színház, közönség, fiatalok. Színészek farmerben, széksorok üresen. = Magyar Hírlap, 1977. ápr. 17. 10. 1.
31. Szabolcsi László--Nagy Sándor: A hallgatók időgazdálkodása. = Felsőoktatási Szemle, 1978. 9. sz. 525. 1.
32. Balla Gábor Tamás: Kulturális nevelőmunka agrár-felsőoktatási intézményekben. = Felsőoktatási Szemle, 1980. 7-8. sz. 489. 1.
33. Andrassy Mária--Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra. A fiatalok kulturális, művészeti magatartása. Bp. 1979. Kosuth K. 36. 1.
34. Koncz János: Kulturális nevelés a felsőoktatásban. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 4. sz. 240. 1.
35. Szentirmai László--Vágvölgyi András: A színház és a szegedi egyetemisták. = Színház, 1970. 1. sz. 38. 1.

36. N. I.: Bérletek és tanúlságok. = Délmagyarország, 1976. okt. 20. 5. l.
37. Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden. Bp. 1976. Gondolat K. 201. l.
38. Andrassy Mária--Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra. A fiatalok kulturális, művészeti magatartása. Bp. 1979. Kosuth K. 36. l.
39. U. o. 24. l.
40. Balla Gábor Tamás: Kulturális nevelőmunka az agrárfelsőoktatási intézményekben. = Felsőoktatási Szemle, 1980. 7-8. sz. 486-491. l.
41. U. o. 489. l.
42. Várnagy Elemér: Főiskolai hallgatók kulturális igény-szintjének néhány adata. = Baranyai Művelődés, 1971. 1. sz. 38-43. l.
43. U. o. 39. l.
44. Andrassy Mária--Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra. A fiatalok kulturális, művészeti magatartása. Bp. 1979. Kosuth K. 53. l.
45. Gazsó Ferenc--Pataki Ferenc--Várhegyi György: Diákéletmód Budapesten. Bp. 1971. Gondolat K. 161. l.
46. Almási Miklós: Életmód és kultúra itt és ott. = Társadalmi Szemle, 1975. 3. sz. 50. l.
47. Szentirmai László--Vágvölgyi András: A József Attila Tudományegyetem hallgatóinak művelődési szokásai. Kutatási beszámoló egy szociológiai vizsgálatról. Bp. 1970. 121. l. /Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont/

48. U. o. 120. l.
49. Balla Gábor Tamás: Kultúrális nevelőmunka az agrárfelsőoktatási intézményekben. = Felsőoktatási Szemle, 1980. 7-8. sz. 489. l.
50. Koncz János: Kultúrális nevelés felsőoktatásunkban. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 4. sz. 241. l.
51. Szentirmai László--Vágvölgyi András: A József Attila Tudományegyetem hallgatóinak művelődési szokásai. Kutatási beszámoló egy szociológiai vizsgálatról. Bp. 1970. 50. l. /Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont/
52. U. o. 56. l.
53. U. o. 58. l.

Irodalom

- Ágoston György: A statisztikai módszer alkalmazása a pedagógiai kutatásban. = Köznevelés, 1964. 5. sz. 178-182. 1.
- Almási Miklós: Életmód és kultúra itt és ott. = Társadalmi Szemle, 1975. 3. sz. 43-52. 1.
- Almási Miklós: Hogyan járunk színházba? = Kritika, 1980. 5. sz. 13-14. 1.
- Andrássy Mária--Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra. A fiatalok kultúrális, művészeti magatartása. Bp. 1979. Kossuth K. 164 l.
- Arday László: A műszaki egyetemi hallgatók szabadideje és sporttevékenysége. = Felsőoktatási Szemle, 1973. 2. sz. 114-119. 1.
- Balla Gábor Tamás: Kultúrális nevelőmunka az agrárfelsőoktatási intézményekben. = Felsőoktatási Szemle, 1980. 7-8. sz. 486-491. 1.
- Bencze László: A szabad idő fogalma és a szabad idő elmélete. = Valóság, 1966. 9. sz. 10-21. 1.
- Bráz János: Az egyetemi hallgatók elfoglaltsága a tanulmányokon kívül. = Felsőoktatási Szemle, 1977. 6. sz. 334-337. 1.
- Csokonai Attila: A közművelődésért. Mit terveznek a JATE-n? = Szegedi Egyetem, 1974. nov. 23. 1. 1.
- Cs. A.: Előszó önkritikához. = Szegedi Egyetem, 1974. ápr. 8. 5. 1.

- Daneczki, Jan: A megosztott idő egysége. A szabad idő és a munkaidő az ipari társadalmakban. Bp. 1973. Közgazdasági és Jogi K. 348 l.
- Dobos Gyula: Bölcsészhallgatóink művészeti tájékozottsága. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 3. sz. 139-143. l.
- D. L.: Egyetemisták meg a színház. = Délmagyarország, 1979. szept. 21. 5. l.
- Farkas János--Vörös László: Az egyetemi hallgató. Két tanulmány. Bp. 1971. 64. l. /Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont/
- Fehér György--Fáncsi Tibor: Szociológiai felmérés az Állatorvostudományi Egyetem hallgatóinak szociális és kulturális helyzetéről. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 2. sz. 72-86. l.
- Gazsó Ferenc--Pataki Ferenc--Várhegyi György: Diákéletmód Budapesten. Bp. 1971. Gondolat K. 303 l.
- Gonet--Jasinska: A művelődés aktív és passzív formáinak elterjedtsége az egyetemi hallgatók körében. Varsó, Studia Socjologiczne, 1971. 4. sz. 65 lev.
- Gruber László: Kulturális lehetőségek -- nevelőmunka. = Szegedi Egyetem, 1973. szept. 26. 3. l.
- A hallgató szabad ideje. Szerk.: Jáki László. Bp. 1970. 233 l. /Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont/
- Huszár Tibor: Szakemberképzés -- értelmiségképzés. = Valóság, 1980. 6. sz. 47-62. l.

Jáki László--N. Sándor László: Vasárnap, szabadidő, nevelés.
= Valóság, 1966. 8. sz. 85-90. l.

Koncz János: Kulturális nevelés a felsőoktatásban. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 4. sz. 239-241. l.

Köpeczi Béla: Szocialista életmód és művelődés. = Palócföld, 1977. 6. sz. 6-10. l.

A közművelődés kérdései. I. Kiadja az MSZMP Budapesti Bizottságának Oktatási Igazgatósága. 224 l.

Kulcsár Kálmán: A könyv, a színház és a zene a budapesti ifjúság életében. = Valóság, 1960. 2. sz. 44-50. l.

Lázár György: Kedd esték. = Szegedi Egyetem, 1976. ápr. 8. 5. l.

Losonczi Ágnes: Az életmód az időben, a tárgyakban és az értékekben. Bp. 1977. Gondolat K. 795 l.

Losonczi Ágnes: Életmód- és társadalmi változások. = Szociológia, 1972. 2. sz. 153-178. l.

Maróti Andor--Pósa Zsolt: Kulturális nevelés a felsőoktatásban. = Felsőoktatási Szemle, 1970. 7-8. sz. 461-466. l.

Művelődésszociológiai szöveggyűjtemény. 1. rész. Szerk.: Heleszta Sándor. Bp. 1976. Tankönyvkiadó, 208 l.

Nagy Gábor--Mojzes János: Kémia--fizika tanárszakos hallgatók szabad idős tevékenysége a nevelési terv tükrében. = Felsőoktatási Szemle, 1979. 2. sz. 101-107. l.

Az oktatási miniszter 104/1976. (MK. 1.) OM sz. utasítása a felsőoktatási intézmények közművelődési tevékenységéről. = Művelődésügyi Közlöny, 1976. 1. sz. 7-13. l.

- Papp Ignác: Az egyetem szociológiai problémái. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 2. sz. 87-91. 1.
- Pártos Judit: A demográfiai tényezők hatása a művelődésre. Bp. 1967. 94 l. /A Népeségtudományi Kutató Csoport Közleményei. 15./
- Priger Károly--Balla G. Tamás: Kollégiumi nevelés és közművelődés. = Felsőoktatási Szemle, 1976. 7-8. sz. 447-451. 1.
- Radnai Béla--Tóth Gábor: Mivel tölti egyetemi--kollégiumi ifjúságunk szabadidejét? (Vizsgálódás a munkaerőkölcse köréből.) = Magyar Pedagógia, 1961. 3. sz. 295-302. 1.
- Rudas János: A szabadidő alakulása ma és holnap. = Társadalmi Szemle, 1970. 10. sz. 75-82. 1.
- Szabadidő és művelődés. Tanulmányok a magyar szabadidőkutatók témaköréből. Szerk.: Juhász György. Bp. 1974. TIT. 360 l.
- A szabadidő szociológiája. Tanulmányok. Vál. és szerk.: Fallus Béla. Bp. 1976. Gondolat K. 400 l.
- Szabolcsi László--Nagy Sándor: A hallgatók időgazdálkodása. = Felsőoktatási Szemle, 1978. 9. sz. 523-527. 1.
- Sz. M.: A közművelődés helyzete a tudományegyetemen. Legyünk az igények formálói. = Szegedi Egyetem, 1977. febr. 24. 5. 1.
- Szalai Sándor: Idő a mérlegen. = Valóság, 1964. 3. sz. 11-25. 1.
- Szántó Miklós: Életmód, művelődés, szabadidő. Bp. 1967. Akadémiai K. 169 l.
- Szántó Miklós: Szabad idő és életmód. = Kortárs, 1974. 3. sz. 469-474. 1.

Szeléndi Gábor: Tanítóképzős hallgatók művészeti érdeklődése. = Felsőoktatási Szemle, 1980. 9. sz. 560-567. 1.

Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden. Bp. 1976. Gondolat K. 306 l.

Szentirmai László: Az egyetemi hallgatók életmódjáról. = Valóság, 1975. 8. sz. 40-48. 1.

Szentirmai László: Az olvasó egyetemi hallgató. Időben és intézményben. Megjelenés alatt.

Szentirmai László--Vágvölgyi András: A József Attila Tudományegyetem hallgatóinak művelődési szokásai. Kutatási beszámoló egy szociológiai vizsgálatról. Bp. 1970. 255 l. /Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont/

Szentirmai László--Vágvölgyi András: A színház és a szegedi egyetemisták. = Színház, 1970. 1. sz. 38-40. 1.

Szilágyi Balázs: A KISZ-szervezetek feladatai a tudományegyetemi tanárképzés hivatásra, közéletiségre nevelésében. = Felsőoktatási Szemle, 1976. 5. sz. 274-277. 1.

A szociológiai felvétel módszerei. Összeáll.: Cseh-Szombathy László--Ferge Zsuzsa. Bp. 1968. Közgazdasági és Jogi K. 430 l.

Tandi Lajos: Mesemozitól az Art Kinoig. Filmek az oktató-nevelő munka szolgálatában. = Délmagyarország, 1976. febr. 26. 5. 1.

Tandi Mihály: Az erdőmérnök hallgatók napi időbeosztásáról. = Felsőoktatási Szemle, 1974. 2. sz. 70-75. 1.

Tóth Árpád: Közművelődés az egyetemen. = Borsodi Szemle, 1976. 1. sz. 1-11. 1.

- Tóth Árpád: Közművelődés a Nehézipari Műszaki Egyetemen. = Felsőoktatási Szemle, 1977. 4. sz. 218-224. 1.
- Tóth Gábor: Egyetemi hallgatók munkaerkölcsének vizsgálata. = Pedagógiai Szemle, 1968. 1. sz. 51-62. 1.
- Tóth Lajos: Közművelődés és szakképzés. = Felsőoktatási Szemle, 1976. 7-8. sz. 444-446. 1.
- Tráser László: A gyógyszerészhallgatók művelődési szokásainak elemzése. = Gyógyszerészet, 1978. 10. sz. 380-382. 1.
- Tráser László--Mezey Géza: Közművelődés a Szegedi Orvostudományi Egyetemen. = Felsőoktatási Szemle, 1977. 5. sz. 277-283. 1.
- Vágvölgyi András--Szentirmai László: Művelődési szokások változása egyetemi hallgatóknál. = Felsőoktatási Szemle, 1971. 1. sz. 11-16. 1.
- Várnagy Elemér: Főiskolai hallgatók kulturális igényszintjének néhány adata. = Baranyai Művelődés, 1971. 1. sz. 38-43. 1.

Köszönettel tartozom dr. Ágoston György tanszékvezető egyetemi tanárnak, a pedagógiai tudományok doktorának, hogy dolgozatom témáját elfogadta és hasznos tanácsaival segítette munkámat.

Ezúton mondok köszönetet dr. Szentirmai Lászlónak, a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárának önálló osztályvezetőjének értékes tanácsaiért, a munkám során nyújtott elméleti és gyakorlati segítségért, valamint azért, hogy a vizsgálati anyagot rendelkezésemre bocsátotta.

Végül köszönetemet fejezem ki Kazai Magdolnának a disszertáció gépelésében végzett lelkiismeretes és fáradságos munkájáért.

1. melléklet.

A jelenlegi lakás megoszlása kar és évfolyam szerint, 1976-ban (százalékban)

Jelenlegi lakás	Kar			Évfolyam				
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK N = 231	I. évf. N = 67	II. évf. N = 212	III. évf. N = 117	IV. évf. N = 128	V. évf. N = 63
Kollégium	44	53	61	73	48	59	46	52
Albérlet	39	32	25	13	38	24	41	27
Szülő	13	13	11	12	13	13	7	19
Házastárs	4	2	3	2	1	4	6	2
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100

1
1
1

2. melléklet

A jelenlegi lakás megoszlása az apa foglalkozása szerint, 1976-ban (százalékban)

Jelenlegi lakás	Az apa jelenlegi foglalkozása				
	Munkás N = 133	Paraszt N = 29	Szellemi N = 38	Értelmiségi N = 211	Egyéb N = 30
Kollégium	68	83	55	32	63
Albérlet	23	14	29	43	33
Szülővel	7	-	11	21	4
Házastárssal	2	3	5	4	-
Összesen:	100	100	100	100	100

3. melléklet

Az érettségi eredménye az érettségi helye és a hallgató neme szerint, 1976-ban (százalékban)

Az érettségi eredménye	Az érettségi helye			A hallgató neme	
	Nagyváros N = 171	Megyeszékhely N = 105	Ezeknél kisebb N = 220	Nő N = 332	Férfi N = 164
Kitűző, jeles	38	31	40	53	45
Jó	21	21	27	43	47
Közepes	41	48	33	4	8
Összesen:	100	100	100	100	100

4. melléklet

Az elmúlt félév tanulmányi eredménye kar és a hallgató neme szerint, 1976-ban (százalékban)

Az elmúlt félév tanulmányi ered- ménye	Kar			A hallgató neme	
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK N = 231	Nő N = 332	Férfi N = 164
Kitűnő, jeles	22	24	17	20	22
Jó	41	53	59	52	52
Közepes	33	19	22	26	22
Elégséges	3	2	1	1	3
V. h.	1	2	1	1	1
Összesen:	100	100	100	100	100

5. melléklet

Az érettségi helye kar szerinti megoszlásban, 1976-ban (százalékban)

Az érettségi helye	Kar		
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK N = 231
Nagyváros	30	29	26
Megyeszékhely	31	24	22
Ezeknél kisebb	39	47	52
Összesen:	100	100	100

6. melléklet

Az apa foglalkozása az elmúlt félév tanulmányi eredménye szerint, 1976-ban (százalékban)

Az apa foglalkozása	Az elmúlt félév tanulmányi eredménye			
	Jóles kitűnő N = 102	Jó N = 259	Közepes N = 121	Elégséges N = 9
Munkás	25	29	24	11
Paraszt	6	5	7	-
Szellemi	5	7	11	11
Értelmiségi	40	42	44	78
Egyéb	10	6	5	-
Nyugdíjas	14	11	9	-
Összesen:	100	100	100	100

7. melléklet

Az évfolyam megoszlása az elmúlt félév tanulmányi eredménye szerint, 1976-ban (százalékban)

Évfolyam	Az elmúlt félév tanulmányi eredménye			
	Kitünő jeles	Jó	Közepes	Elégséges
	N = 102	N = 259	N = 121	N = 9
I. évfolyam	22	14	6	-
II. évfolyam	18	23	31	22
III. évfolyam	15	25	26	67
IV. évfolyam	29	25	26	11
V. évfolyam	16	13	11	-
Összesen:	100	100	100	100

8. melléklet

A heti munkaidő megoszlása a kar és a hallgató neve szerint, 1976-ban (százalékban)

Heti munkaidő (óra)	Kar			A hallgató neve	
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK N = 231	Nő N = 332	Férfi N = 164
26 alatt	9	6	1	3	8
26,1 -- 36	26	14	14	18	17
36,1 -- 44	28	20	19	21	22
44,1 -- 48	16	24	13	18	15
48,1 -- 52	9	9	19	13	16
52,1 -- 54	5	13	9	8	10
54 felett	7	14	25	19	12
Összesen:	100	100	100	100	100

9. melléklet

Az önművelésre, szabadidőre fordított idő kar és a hallgató neme szerint, 1976-ban (százalékban)

Önművelés, szabadidő (óra)	Kar			A hallgató neme	
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 231	TTK N = 231	Nő N = 332	Férfi N = 164
14 alatt	26	35	36	37	24
14,1 -- 21	33	38	40	39	34
21,1 -- 28	18	11	13	10	20
28,1 -- 35	7	6	6	5	9
35 felett	10	2	1	2	9
Nincs szabadidő	2	6	2	3	2
V. h.	4	2	2	4	2
Összesen:	100	100	100	100	100

A szabadidő-tevékenységek végzőinek aránya, átlagidő és ténylegesen felhasznált idő mindkét időmérés-felvétel alapján

Tevékenység	1973				1978			
	részvétel %-ban	tényleges idő óra, perc	átlagidő óra, perc	átlagidő óra, perc	részvétel %-ban	tényleges idő óra, perc	átlagidő óra, perc	
1. <u>Tömegkommunikációs eszközök használata</u>								
a/ ujságolvasás	50	2 03	1 01	24	65	09	1 24	
b/ rádióhallgatás	31	1 45	0 36	22	24	31	0 22	
c/ tévénezés	69	4 18	3 00	48	45	58	1 48	
2. <u>Művelődési, szórakozási tevékenységek</u>								
a/ mozi	73	3 42	2 42	21	40	24	1 21	
b/ színház	18	3 00	0 32	21	9	50	0 21	
c/ koncert	1	1 45	0 01	01	1	34	0 01	
d/ tárlat	4	1 28	0 01	01	2	08	0 01	
e/ zenehallgatás	14	2 10	0 18	21	18	59	0 21	
3. <u>Olvasás</u>	86	5 24	4 40	06	70	23	3 06	
4. <u>Társas kapcsolatok</u>								
a/ klub látogatása	49	6 41	3 15	32	15	33	0 32	
b/ beszélgetés a szobában	65	2 54	1 54	05	82	50	3 05	
c/ séta, udvarlás	89	3 37	4 05	30	74	23	2 30	
d/ baráti társaság	45	4 11	1 50	25	69	24	4 25	
5. <u>Keresőmunka</u>	13	3 57	0 31	03	19	32	1 03	
6. <u>Sport</u>	50	2 56	1 27	51	28	01	0 51	
7. <u>Öntevékeny tudományos munka</u>								
a/ nyelvtanulás	3	2 16	0 04	02	2	50	0 02	
b/ szakmai megbeszélés	13	1 40	0 10	10	10	35	0 10	
c/ kutatómunka	5	3 54	0 12	22	5	40	0 22	
8. <u>Egyéb elfoglaltságok</u>								
a/ levélírás	28	1 17	0 21	26	35	13	0 26	
b/ öntev. műv. csoportban való részvétel	3	3 02	0 06	36	8	19	0 36	
c/ hobbi, kézimunka	16	3 00	0 30	06	6	33	0 06	
d/ rokonlátogatás	12	2 44	0 19	33	16	23	0 33	
9. <u>Fentiekhez nem sorolható tev.-ek és tétlen idő</u>	69	4 46	3 16	13	69	42	3 13	

A MŰVELŐDÉSI, SZÓRAEN11. melléklet.Átlagidő percben

Tevékenységek N=	Yam			Kar		
	I.	IV.	V.	Jogász	Bálcész	TTK
	3	100	63	116	109	212
Művelődési, szórakozási tevékenységek ÖSSZESEN	4	167	149	189	120	118
Ebből:						
Mozilátogatás	3	94	104	108	69	74
Színházlátogatás	3	34	15	20	22	20
Koncertlátogatás	2	2	3	1	2	2
Tárlatnézés	3	1	2	1	2	2
Klublátogatás	3	36	25	59	25	20

12. mellékletGyakoriság százalék

Mozilátogatás	1	44	52	48	37	37
Színházlátogatás	5	17	5	9	10	9
Koncertlátogatás	2	1	2	1	1	1
Tárlatnézés	4	1	3	1	2	3
Klublátogatás	5	17	13	22	113	12

13. mellékletA tevékenységet tér

Mozilátogatás	7	213	199	223	187	199
Színházlátogatás	7	202	315	234	215	237
Koncertlátogatás	8	240	180	15	180	210
Tárlatnézés	0	60	60	90	82	60
Klublátogatás	6	213	197	274	192	167

14. melléklet. A heti mozilátogatás gyakorisága az egy főre jutó havi átlagkereset szerint, 1976-ban (százalékban)

A heti mozi- látogatás gyakorisága	Egy főre eső havi átlagkereset (Ft-ban)					
	600-ig	601-900-ig	901-1300-ig	1301-1800-ig	1801-2500-ig	2500 felett
Nem volt mo- ziban	46	35	37	32	50	36
Az elmúlt hé- ten egy alka- lommal	27	51	42	44	31	38
Az elmúlt hé- ten két alka- lommal	18	12	18	19	17	24
Az elmúlt hé- ten több alka- lommal	9	2	3	5	2	2
Összesen:	100	100	100	100	100	100

15. melléklet. A mozilátogatás gyakorisága a heti tanulásra fordított idő szerint, 1976-ban

(százalékban)

A mozilátogatás gyakorisága	A heti tanulásra fordított idő						Nem ta- nult
	8 óra alatt	8,1-12 óra	12,1-18 óra	18,1-22 óra	22 óra felett		
Hetente legalább egyszer	54	49	47	30	31		55
Havonta legalább egyszer	38	41	50	55	52		36
Negyedévenként lega- lább egyszer	8	6	2	12	14		-
Soha nem jár	-	-	-	2	3		-
Válaszhiány	-	4	1	1	-		9
Összesen:	100	100	100	100	100		100

16. melléklet. A mozilátogatás gyakorisága a város által nyújtott művelődési lehetőségek szerint, 1976-ban (százalékban)

A mozilátogatás gyakorisága	A város által nyújtott műv. lehetőségek			
	Igen jók, jók ill. megfelelő	Megfelelő	Nem befo- lyásoltak, elégedet- lenek	Még nem gondolko- zott
Hetente legalább egyszer	45	38	33	43
Havonta legalább egyszer	46	49	58	41
Negyedévenként legalább egyszer	6	12	7	11
Soha nem jár	2	-	1	-
Válaszhiány	1	1	1	5
Összesen:	100	100	100	100

17. melléklet. A színházlátogatás gyakorisága az ösztöndíj nagysága szerint, 1976-ban (százalékban)

A színházlátogatás gyakorisága	Az ösztöndíj nagysága (Ft-ban)				
	700 felett	501-- 700-ig	301-- 500-ig	300 alatt	Nem kap
Bérlete van	18	15	23	18	16
Havonta legalább egyszer	12	16	13	6	3
Alkalmanként	56	55	50	72	70
Negyedévenként lega- lább egyszer	7	7	6	1	5
Soha nem jár	7	7	8	3	6
Összesen:	100	100	100	100	100

18. melléklet. A színházlátogatás gyakorisága az egy főre jutó havi átlagkereset szerint, 1976-ban
(százalékban)

A színházlátogatás gyakorisága	Az egy főre jutó átlagkereset (Ft-ban)						
	600-ig	601-900-ig	901-1300-ig	1301-1800-ig	1801-2500-ig	2500 felett	
Bérlete van	9	12	19	22	20	7	
Havonta legalább egyszer	18	10	6	9	12	5	
Negyedévenként legalább egyszer	9	4	4	3	5	12	
Alkalmanként	64	64	68	60	59	64	
Soha nem jár	-	10	3	6	4	12	
Összesen:	100	100	100	100	100	100	

19. melléklet. A színházlátogatás gyakorisága az apa iskolai végzettsége szerint, 1976-ban (százalékban)

A színházlátogatás gyakorisága	Az apa iskolai végzettsége			
	Egyetem, főiskola	Érettségi, szakközépisk.	8 általános vagy annak megfelelő	Ennél keve- sebb
Bérlete van	20	17	17	8
Havonta legalább egyszer	7	12	12	6
Negyedévenként legalább egyszer	5	6	4	4
Alkalmanként	63	60	61	71
Soha nem jár	5	5	6	11
Összesen:	100	100	100	100

20. melléklet. A színházbérlettel rendelkezők megoszlása a város által nyújtott művelődési lehetőségek szerint, 1976-ban (százalékban)

Az 1976/77. évi színházbérlet	A város által nyújtott művelődési lehetőségek			
	Igen jók, jók, ill. megfelelő	Megfelelő	Nem befolyá- soltak, elé- gedetlenek	Még nem gondol- kodtak
Bérlete van	23	19	13	8
Most nincs, de az elmúlt évben volt	49	47	40	59
Nincs és nem is volt színházban	25	31	40	30
Válaszhiány	3	3	7	3
Összesen:	100	100	100	100

21. melléklet. A tárlatlátogatás gyakorisága a hangverseny- és színházlátogatás szerint, 1976-ban
 (százalékban)

A tárlatlátogatás		Hangverseny gyakoriság				Színház gyakorisága			
gyakorisága	Bérlete van	Havonta egyszer	Negyedévenként	Soha	Bérlete van	Havonta egyszer	Negyedévenként egy-szer	Alkal-manként	Soha
Havonta egyszer	33	61	44	25	45	55	36	33	21
Negyedévenként egyszer	56	32	50	56	43	34	44	56	62
Soha	9	-	5	14	11	7	20	6	14
Válaszhiány	2	7	1	5	1	4	-	5	3
Összesen:	100	100	100	100	100	100	100	100	100

22. melléklet. A hangversenylátogatás gyakorisága az egy főre jutó havi átlagjövedelem szerint.

1976-ban (százalékban)

A hangversenylátogatás gyakorisága	Az egy főre jutó átlagjövedelem							
	600 Ft-ig N = 11	601-900 Ft-ig N = 49	901-1300 Ft-ig N = 78	1301-1800 Ft-ig N = 146	1801-2500 Ft-ig N = 94	2500 Ft felett N = 42	Nem tudja N = 76	
Bérlete van	9	6	6	12	10	7	5	
Havonta legalább egyszer	9	8	7	9	7	2	13	
Negyedévenként legalább egyszer	37	33	44	40	45	53	47	
Soha nem jár	27	37	33	32	31	31	20	
Válaszhiány	18	16	10	7	7	7	15	
Összesen:	100	100	100	100	100	100	100	

23. melléklet. Az 1976/77-es tanévben hangversenybérlettel rendelkezők megoszlása az érettségi helye szerint, 1976-ban (százalékban)

Hangversenybérlettel rendelkezők	Az érettségi helye		
	Nagyváros N = 171	Megyeszékhely N = 105	Az előzőknél kisebb N = 220
Bérlete van	8	14	10
Most nincs, de az előző tanévben volt	30	23	23
Nincs és nem is volt	60	57	64
Válaszhiány	2	6	3
Összesen:	100	100	100

24. melléklet. Hangversenylátogatás gyakorisága az apa iskolai végzettsége szerint, 1976-ban (százalékban)

Hangversenylátogatás gyakorisága	Az apa iskolai végzettsége			
	Egyetem, főiskola N = 209	Érettségi, szakközépisk. N = 109	8 általános v. annak megfelelő N = 130	Ennél kevesebb N = 48
Bérlete van	10	8	6	13
Havonta legalább egyszer	8	8	11	6
Negyedévenként legalább egyszer	46	44	40	31
Soha nem jár	28	31	30	42
Válaszhiány	8	9	13	8
Összesen:	100	100	100	100

25. melléklet. A hangversenylátogatás gyakorisága a jelenlegi lakás szerint, 1976-ban (százalékban)

A hangverseny látogatás gya- korisága	Jelenlegi lakás			
	Kollégium N = 268	Albérlet N = 153	Szülőknél N = 60	Házastárssal N = 15
Bérlete van	8	10	8	7
Havonta legalább egyszer jár	8	7	12	7
Negyedévenként legalább egyszer	44	41	40	60
Soha nem jár	28	36	28	20
Válaszhiány	12	6	12	6
Összesen:	100	100	100	100

26. melléklet. A tárlatlátogatás gyakorisága karok szerint, 1976-ban (százalékban)

A tárlatlátogatás gyakorisága	Karak		
	Jogász N = 138	Bölcsész N = 127	TTK-kás N = 231
Havonta legalább egyszer	43	36	33
Negyedévenként lega- lább egyszer	50	51	52
Soha nem néz	6	10	9
Válaszhiány	1	3	6
Összesen:	100	100	100

27. melléklet. A tárlatlátogatás gyakorisága az apa iskolai végzettsége szerint, 1976-ban (százalékban)

A tárlatlátogatás gyakorisága	Az apa iskolai végzettsége			
	Egyetem, főiskola N = 209	Érettségi, szakközépisk. N = 109	8 általános v. annak meg- felelő N = 130	Ennél keve- sebb N = 48
Havonta legalább egyszer	39	39	34	27
Negyedévenként legalább egyszer	49	49	52	63
Soha nem néz	9	7	8	8
Válaszhiány	3	5	6	2
Összesen:	100	100	100	100

28. melléklet. A tárlatlátogatás gyakorisága a jelenlegi lakás szerint, 1976-ban (százalékban)

A tárlatlátogatás gyakorisága	Jelenlegi lakás	
	Kollégium N = 268	Nem kollégium N = 128
Havonta legalább egyszer	35	38
Negyedévenként lega- lább egyszer	53	49
Soha nem néz	8	9
Válaszhiány	4	4
Összesen:	100	100

29. melléklet. A tárlatlátogatás gyakorisága az érettségi helye szerint, 1976-ban (százalékban)

A tárlatlátogatás gyakorisága	Az érettségi helye		
	Nagyváros N = 171	Megyeszékhely N = 105	Az előzőek- nél kisebb N = 220
Havonta legalább egyszer	31	39	40
Negyedévenként lega- lább egyszer	56	49	48
Soha nem néz	7	7	10
Válaszhiány	6	5	2
Összesen:	100	100	100

30. melléklet. Miért járt a JATE-klubba?

	N	%
- ott találkozom barátaimmal		31
- szeretek vagy szeretnék új embereket megismerni	59	12
- szeretek vagy szeretnék olyan valakivel vagy valakikkel beszélgetni, akivel vagy akikkel közös témám van	52	11
- új arcokat, ismerősöket keresek, nem akarom mindig évfolyamtársaimat, kollégiumi lakótársaimat látni, nem akarok mindig csak velük beszélgetni	35	7
- érdekelnek a klub művelődési rendezvényei	217	44
- érdekelnek a klub egyéb rendezvényei	122	25
- a klubban lehet Szegeden a legolcsóbban szórakozni	68	14
- délután lyukas óráimban oda megyek tanulni vagy olvasni	10	2
- ahol lakom nincs tévé, ott nézem meg az engem érdeklő műsorokat	14	3
- egyéb ok, éspedig...	42	9

31. melléklet. A klublátogatás gyakorisága a heti munkaidő szerint, 1976-ban (százalékban)

A klub látogató- sának gyakorisága	Heti munkaidő						
	26 óra alatt N = 23	26,1-36 N = 86	36,1-44 N = 107	44,1-48 N = 83	48,1-52 N = 68	52,1-54 N = 45	54 óra felett N = 84
Hetente többször jár	35	36	28	28	13	16	2
Csak az érdekesebb rendezvényekre	17	22	26	35	40	24	43
Havonta legfeljebb egyszer	26	11	12	6	12	9	7
Negyedévenként egyszer	9	14	12	10	12	20	17
Soha nem jár	13	15	21	20	20	31	30
Válaszhiány	-	2	1	1	3	-	1
Összesen:	100	100	100	100	100	100	100

32. melléklet. A klub látogatásának gyakorisága a jelenlegi lakás szerint, 1976-ban (százalékban)

A klub látogatásának gyakorisága	Jelenlegi lakás			
	Kollégium N = 268	Albérlet N = 153	Szülőknél N = 60	Házastárssal N = 15
Hetente többször járt	20	30	17	-
Csak az érdekesebb rendezvényekre	34	25	38	13
Havonta legfeljebb egyszer	9	11	15	7
Negyedévenként egyszer	12	14	13	33
Soha nem jár	24	18	15	47
Válaszhiány	1	2	2	-
Összesen:	100	100	100	100

33. melléklet. A klub látogatásának gyakorisága a hallgató tanulmányi eredménye szerint, 1976-ban (százalékban)

A klublátogatás gyakorisága	A hallgató tanulmányi eredménye				
	Jeles N = 102	Jó N = 259	Közepes N = 121	Elégséges N = 9	Válaszhiány N = 5
Hetente többször jár	9	22	31	56	40
Csak az érdekesebb rendezvényekre	34	30	31	22	40
Havonta legfeljebb egyszer	8	10	14	-	20
Negyedévenként egyszer	19	14	8	11	-
Soha nem jár	27	23	15	11	-
Válaszhiány	3	1	1	-	-
Összesen:	100	100	100	100	100

34. melléklet. A Collegium Artium látogatásának gyakorisága a jelenlegi lakás szerint, 1976-ban (százalékban)

A Collegium Artium látogatásának gyakorisága	Jelenlegi lakás	
	Kollégium N = 268	Nem kollégium N = 128
Minden előadást	-	1
Havonta legalább egyszer	7	6
Negyedévenként legalább egyszer	21	18
Soha nem jár	48	57
Az előző tanévben volt	18	15
Válaszhiány	6	3
Összesen:	100	100

35. melléklet. A Collegium Artium látogatásának gyakorisága az érettségi helye szerint, 1976-ban (százalékban)

A Collegium Artium látogatásának gyakorisága	Az érettségi helye		
	Nagyváros N = 171	Megyeszékhely N = 105	Előzőeknél kisebb N = 220
Minden előadást	1	-	1
Havonta legalább egyszer	6	11	5
Negyedévenként legalább egyszer	22	15	20
Soha nem jár	51	48	55
Az előző tanévben volt	15	21	15
Válaszhiány	5	5	4
Összesen:	100	100	100

36. melléklet. A Collegium Artium látogatásának gyakorisága az apa iskolai végzettsége szerint, 1976-ban (százalékban)

A Collegium Artium látogatásának gyakorisága	Az apa iskolai végzettsége			
	Egyetem, főiskola N = 209	Érettségi, szakközépisk. N = 109	8 általános v. annak megfelelő N = 130	Ennél kevesebb N = 48
Minden előadást	1	-	-	-
Havonta legalább egyszer	7	5	8	4
Negyedévenként legalább egyszer	23	16	18	21
Soha nem jár	51	56	53	44
Az előző tanévben volt	14	17	17	23
Válaszhiány	4	6	4	8
Összesen:	100	100	100	100

37. melléklet. A Collegium Artium látogatásának gyakorisága az egyetem által nyújtott művelődési intézmények értékelése szerint, 1976-ban (százalékban)

A Collegium Artium látogatásának gyakorisága	Vélemény az egyetem által nyújtott művelődési lehetőségekről			
	Igen jók N = 227	Megfelelőek N = 151	Nem be- folyá- soltak N = 82	Még nem gondol- kozott N = 36
Minden előadást	1	1	-	-
Havonta legalább egyszer	8	6	4	8
Negyedévenként legalább egyszer	25	15	17	14
Soha nem jár	50	54	57	47
Előző tanévben volt	14	19	18	14
Válaszhiány	2	5	4	17
Összesen:	100	100	100	100

38. melléklet. A Collegium Artium látogatásának gyakorisága az Art Kino előadásain való részvétel szerint, 1976-ban (százalékban)

A Collegium Artium látogatása	Az Art Kino látogatása	
	Igen, jár N = 124	Nem jár N = 372
Minden előadást	2	-
Havonta legalább egyszer	17	3
Negyedévenként legalább egyszer	19	20
Soha nem jár	35	58
Az előző tanévben volt	21	15
Válaszhiány	6	4
Összesen:	100	100

39. melléklet. A Collegium Artium látogatásának gyakorisága a Filmmúzeum előadásain való részvétel szerint, 1976-ban (százalékban)

A Collegium Artium látogatása	A Filmmúzeum látogatása	
	Igen, jár N = 162	Nem jár N = 333
Minden előadást	1	-
Havonta legalább egyszer	9	6
Negyedévenként legalább egyszer	21	19
Soha nem jár	48	54
Az előző tanévben volt	17	16
Válaszhiány	4	5
Összesen:	100	100

40. melléklet. Az Art Kino látogatásának gyakorisága a jelenlegi lakás szerint, 1976-ban (százalékban)

Az Art Kino látogatása	Jelenlegi lakás	
	Kollégium N = 268	Nem kollégium N = 128
Igen, jár	29	21
Nem jár	71	79
Összesen:	100	100

41. melléklet. Az Art Kino látogatásának gyakorisága az apa iskolai végzettsége szerint, 1976-ban (százalékban)

Az Art Kino látogatása	Az apa iskolai végzettsége			
	Egyetem, főiskola N = 209	Érettségi, szakközépisk. N = 109	8 általános v. annak megfelelő N = 130	Ennél keve- sebb N = 48
Minden műsort	20	15	28	14
Negyedévenként legalább egyszer	11	13	9	17
Nem jár	66	70	60	67
Válaszhiány	3	2	3	2
Összesen:	100	100	100	100

42. melléklet. Filmmúzeum-látogatás gyakorisága az érettségi helye szerint, 1976-ban (százalékban)

A Filmmúzeum-látogatás gyakorisága	Az érettségi helye		
	Nagyváros N = 171	Megyeszékhely N = 105	Az előző- eknél ki- sebb N = 220
Minden műsort	21	22	22
Havonta legalább egyszer	15	14	8
Negyedévenként lega- lább egyszer	6	5	4
Nem jár	57	59	65
Válaszhiány	1	-	1
Összesen:	100	100	100

43. melléklet. A Film múzeum látogatása évfolyam és nem szerint, 1976-ban (százalékban)

A Film múzeum látogatása	Évfolyam					Nem	
	I. N = 67	II. N = 121	III. N = 117	IV. N = 128	V. N = 63	Lány N = 332	Fiú N = 164
Igen, jár	31	32	28	33	43	35	28
Nem jár	69	68	72	67	57	65	72
Összesen:	100	100	100	100	100	100	100

44. melléklet. A Filmmúzeum látogatása és hallgatóként többen jár moziba, 1976-ban (százalékban)

A Filmmúzeum látogatása	Hallgatóként moziba		
	Többet jár N = 247	Nem jár többen N = 115	Nincs változás N = 107
Igen, jár	41	15	31
Nem jár	59	85	69
Összesen:	100	100	100

45. melléklet. A Filmmúzeum látogatása a város által nyújtott művelődési lehetőségek értékelése szerint, 1976-ban (százalékban)

A Filmmúzeum látogatása	A város által nyújtott lehetőségek értékelése					
	Igen jók N = 58	Jók N = 152	Megfelelő N = 162	Nem be- folyá- soltak N = 45	Elég- tele- nek N = 33	Nem gon- dol- kozott N = 37
Igen, jár	55	27	30	28	30	41
Nem jár	45	73	70	72	70	59
Összesen:	100	100	100	100	100	100

46. melléklet. Kérdőív a József Attila Tudományegyetem hallgatói életmódjának vizsgálatához. A dolgozatban feldolgozásra került kérdések az 1976-os kérdőívről.

6. Véleményed szerint hetente hány órát fordítasz munkára?

(Munka = tanulmányi munka: egyetemen töltött idő; otthoni tanulásra, bármely könyvrárban kötelezők olvasására, jegyzetelésre fordított idő, referátum készítésére stb.)

1 - heti 26 óra alatt

2 - heti 26.1 --36 óra

3 - heti 36.1--44 óra

4 - heti 44.1--48 óra

5 - heti 48.1--52 óra

6 - heti 52.1--54 óra

7 - heti 54 óra felett

11. Megítélésed szerint hetente hány óra szabadidőd van (vagy a megkérdezést megelőző héten hány óra szabadidőd volt) amelyet önművelésre, szórakozásra tetszés szerint felhasználhatsz? Kérjük, ne számítsd ide a fiziológiai szükségletekre fordított időt és a háztartási munkát, tehát az étkezést, alvást, mosást, mosdást, bevásárlást és a napközben alvással töltött órákat.

1 - heti 14 óra alatt

2 - heti 14.1--21 óra között

3 - heti 21.1--28 óra között

- 4 - heti 28.1--35 óra között
- 5 - heti 35 óra felett
- 6 - véleményem szerint nincs szabadidőm egész héten
- 0 - válaszhiány

15. Az elmúlt héten hány alkalommal voltál a város valamelyik mozijában? (Az Art Kinot és a Filmmuzeumot most nem kérdezzük!)

- 1 - nem voltam moziban
- 2 - az elmúlt héten egy alkalommal
- 3 - az elmúlt héten két alkalommal
- 4 - az elmúlt héten több alkalommal
- 0 - válaszhiány

16. Ebben a tanévben jársz-e rendszeresen az Art Kinoba?

- 1 - igen
- 2 - nem
- 0 - válaszhiány

17. Jársz-e a Filmmúzeumba?

- 1 - igen
- 2 - nem
- 0 - válaszhiány

18. Általában gyakran jársz a város valamelyik móziájába?

- 1 - hetente legalább egyszer
- 2 - havonta legalább egyszer

4 - soha nem járok

0 válaszhiány

19. Általában milyen gyakran nézed meg az Art Kino műsorát?

1 - minden műsort megnézek

2 - negyedévenként legalább egyszer

3 - nem járok Art Kinoba

0 - válaszhiány

20. Általában milyen gyakran jársz Filmmúzeumba?

1 - minden műsort megnézek

2 - havonta legalább egyszer

3 - negyedévenként legalább egyszer

4 - nem járok Filmmúzeumba

0 - válaszhiány

21. Az 1976-1977. évi tanévben van-e hangverseny bérleted a Filharmóniánál?

1 - igen, van

2 - most nincs, de az elmúlt tanévben többször voltam hangversenyen

3 - nincs és az előző tanévben sem voltam hangversenyen

0 - válaszhiány

22. Általában milyen gyakran jársz bárhol rendezett hangversenyre?

1 - bérletem van a Filharmóniánál

- 2 - havonta legalább egyszer
- 3 - negyedévenként legalább egyszer
- 4 - soha
- 0 - válaszhiány

23. Az 1976--1977. évi tanévben van-e színház bérleted (vegyes, opera vagy próza)?

- 1 - igen, van
- 2 - most nincs, de az elmúlt tanévben többször voltam színházban (akár Szegeden, akár máshol)
- 3 - nincs és az előző tanévben sem voltam színházban
- 0 - válaszhiány

24. Általában milyen gyakran jársz Szegeden vagy más városban színházba?

- 1 - bérletem van
- 2 - havonta legalább egyszer
- 3 - alkalmanként
- 4 - negyedévenként legalább egyszer
- 0 - soha

25. Milyen gyakran nézel meg egy tárlatot Szegeden a múzeumban, a Képcsarnok Vállalat Kárász utcai kiállító termében: alkalmi tárlatokat a művelődési házakban vagy a Klubokban, esetleg más városokban?

- 1 - havonta legalább egyszer
- 2 - negyedévenként legalább egyszer

- 3 - soha
- 0 - válaszhiány

26. Milyen gyakran jársz a JATE-klubba?

- 1 - hetente többször
- 2 - csak az érdekesebb rendezvényekre
- 3 - havonta legfeljebb egyszer
- 4 - negyedévenként legfeljebb egyszer
- 5 - soha
- 0 - válaszhiány

27. A kérdést megelőző héten mennyi időt töltöttél a JATE-klubban?

- 1 - nem voltam ott
- 2 - mindennap ott voltam
- 3 - összesen nem voltam 2 órát ott
- 4 - 2,1--4 órát töltöttem ott
- 5 - 4,1--6 órát töltöttem a klubban
- 9 - nem tudja pontosan megmondani
- 0 - válaszhiány

28. Miért jársz a JATE-klubba? ++

- 1 - ott találkozom barátaimmal
- 2 - szeretek vagy szeretnék új embereket megismerni
- 3 - szeretek vagy szeretnék olyan valakivel vagy valakikkel beszélgetni, akivel közös témám van
- 4 - új arcokat, ismerősöket keresek, nem akarom mindig évfolyamtársaimat, kollégiumi lakótársaimat látni, nem akarok mindig csak velük beszélgetni

- 5 - érdekelnek a klub művelődési rendezvényei
 - 6 - érdekelnek a klub egyéb rendezvényei
 - 7 - a klubban lehet Szegeden a legolcsóbban szórakozni
 - 8 - délutáni lyukas óráimban odamegyek tanulni vagy olvasni
 - 9 - ahol lakom nincs tévé, ott nézem az engem érdeklő műso-
rokat
 - 10 - egyéb ok, éspedig:.....
 - 0 - válaszhiány
- (++ Több válasz lehetséges!)

45. Milyen gyakran jársz a Collegium Artium előadásaira?

- 1 - minden előadást meghallgatok
- 2 - havonta legalább egyszer
- 3 - negyedévenként legalább egyszer
- 4 - soha
- 5 - ebben a tanévben még nem voltam, de az 1975--1976-os
tanévben többször voltam
- 0 - válaszhiány

85. Amióta egyetemi hallgató vagy, többet jársz-e?

	igen	nem	nincs lényeges változás
1 - moziba	X	X	X
2 - színházba	X	X	X
3 - hangversenyre	X	X	X
4 - múzeumba, tárlatra	X	X	X

87. Véleményed szerint hogyan befolyásolta, illetve befolyásolja az Egyetem és a Város egyetemi éveid alatt művelődési lehetőségeidet?

(Két válasz adható!)

a/ az Egyetem által nyújtott lehetőségek

- 1 - igen jók
- 2 - jók, ill. kedvezőek
- 3 - megfelelőek
- 4 - nem befolyásoltak
- 5 - elégtelenek
- 9 - még nem gondolkoztam ezen

b/ a Város által nyújtott művelődési lehetőségek

- 1 - igen jók
- 2 - jók, illetve kedvezőek
- 3 - megfelelőek
- 4 - nem befolyásoltak
- 5 - elégtelenek
- 9 - még nem gondolkoztam ezen

88. Véleményed szerint, ha megszerzed a diplomádat, hogyan alakulnak művelődési szokásaid?

	kevesebbet	többet	egyáltalában nem
4 - jársz-e könyvtárba	X	X	X
5 - jársz-e színházba	X	X	X
6 - jársz-e hangversenyre	X	X	X
7 - jársz-e múzeumba, tárlatra	X	X	X

	kevesebbet	többet	egyáltalán nem
8 - jársz-e moziba	X	X	X
9 - jársz-e baráti társaságba	X	X	X
10 - véleményed kicseréled-e másokkal	X	X	X

Objektív adatok

90. A megkérdezett neme:

- 1 - nő
- 2 - férfi
- 3 - házas (akár férfi, akár nő)

91. Hol laksz?

- 1 - kollégiumban, diákokotthonban
- 2 - albérletben
- 3 - szüleimnél
- 4 - házastársammal, és pedig

92. Hol érettségiztél?

a/ Város:

b/ Iskola neve és típusa:

93. Milyen eredménnyel érettségiztél?

- 1 - kitűnő, jeles
- 2 - jó
- 3 - közepes
- 4 - elégséges
- 0 - válaszhiány

94. Legutóbbi tanulmányi eredményed átlaga? (Számmal!) Első-
éveseknél meg kell ismételni az érettségi eredményét!

1 -

0 - válaszhiány

95. Édesapád legmagasabb iskolai végzettsége?

.....

96. Édesapád jelenlegi foglalkozása?

.....

97. Édesanyád legmagasabb iskolai végzettsége?

.....

98. Édesanyád jelenlegi foglalkozása?

.....

99. Ha testvéred van, mivel foglalkozik?

1 - nincs testvérem

2 - tanul (általános iskolában, középiskolában vagy felsőok-
tatási intézményben)

3 - általános iskola vagy középiskola után dolgozni kezdett,
most

4 - egyetem vagy főiskola után dolgozni kezdett, most

5 - a 2. 3. 4. közül több is helyes

100. Mennyi ösztöndíjat kapsz?

.....Ft-ot

0 - válaszhiány

101. Kapsz-e otthonról pénzbeli támogatást?

1 - igen, haviFt-ot

2 - igen, alkalmankéntFt-ot

3 - igen, ha valamit meg kell vásárolnom, pl.:

4 - kapnék, de nem fogadom el, mert magam vállalom kereső munkát

5 - nem kapok

6 - nem kapok, de nincs is rá szükségem

7 - kapok, de nem tudom megmondani mennyit és mikor

102. Kapsz-e otthonról természetbeni juttatást?

1 - igen, élelmiszert

2 - igen, megveszik otthon, amire szükségem van

3 - mindkét eset érvényes

4 - nem kapok

0 - válaszhiány

103. A családod (édesapád, édesanyád) havi jövedelme?

1 - havi kb.Ft

9 - nem tudja pontosan megmondani

0 - válaszhiány

104. Ebből hány főt tartanak el szüleid Veled együtt?

1 -főt

2 - engem nem támogatnak, nem szorulok rá

0 - válaszhiány

105. Középiskoláidat szüleid lakhelyén végezted-e el?

1 - igen

2 - nem

106. KISZ vezető vagy-e?

1 - igen

2 - nem

107. Melyik kar hallgatója vagy?

1 - jogász

2 - bölcsész

3 - TTK

108. Évfolyam?

1 - I. évfolyam

2 - II. évfolyam

3 - III. évfolyam

4 - IV. évfolyam

5 - V. évfolyam

109. Tagja vagy-e valamelyik Tudományos Diákkörnek?

1 - igen

2 - nem